

Г Л А С Н И К

АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ ВОЈВОДИНЕ
ЧАСОПИС ЗА ПРАВНУ ТЕОРИЈУ И ПРАКСУ

Година LXXXVIII

Нови Сад, фебруар–март 2016.

Књига 76

Број 2–3.

САДРЖАЈ

ЧЛАНЦИ

Емилија Радмановац

Правно лице као давалац издржавања
код уговора о доживотном
издржавању / 51

Мср Боба Бранков

Залог на покретним стварима уписаним
у регистар / 65

РАСПРАВЕ

Мр Весна Билбија

Поступак заштите од злостављања на
раду код послодавца / 96

Игор Симић

Правни положај општине Северна
Митровица / 113

САОПШТЕЊА

Са седнице Управног одбора Адвокатске коморе Војводине / 125

*Указом Председништва СФРЈ бр. 64 од 12. јула 1988,
поводом 60-годишњице излажења,
„ГЛАСНИК” Адвокатске коморе Војводине
о д л и к о в а н ј е
Орденом заслуга за народ са сребрном звездом.*

CONTENTS

ARTICLES

Emilija Radmanovac	Legal Person as Maintenance Debtor in
Lifelong Maintenance Contracts / 51
Boba Brankov MA	Pledge of Movable Assets Registered in the
Pledge Register / 65

DISCUSSIONS

Vesna Bilbija MA	The Procedures for Protection of Mobbing
at the Employer / 96
Igor Simić	Legal Status of North Mitrovica
Municipality / 113

NOTICES

From the meeting of Vojvodina Bar Association Board of Directors / 125

АДВОКАТСКА КОМОРА ВОЈВОДИНЕ

Основана 1921. у Новом Саду

ГЛАСНИК
АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ ВОЈВОДИНЕ

Покренут 1. јуна 1928.

Главни и одговорни уредници

Др Косџа Мајински (1928–1932), др Никола Николић (1933–1936), др Василије Сиџанковић (1936), др Славко М. Ђирић (1937), Владимир К. Хаџи (1937–1941), Милорад Бојић (1952–1972), Сава Савић (1973–1987), Мирослав Здејелар (1987–1994), др Слободан Бељански (1994–2004)

Уређивачки одбор

Др ЈАНКО КУБИЊЕЦ

главни и одговорни уредник
адвокат у Новом Саду

Др Енике Веџ, адвокат у Новом Саду, Милан Добросављевић, адвокат у Новом Саду, др Жељко Фајфрић, адвокат у Шиду, др Славен Бачић, адвокат у Суботици, мр Вукица Мидоровић, адвокат у Кикинди, мр Мирјана Томић Јовановић, адвокат у Новом Саду, др Ајмила Чоколић, адвокат у Осијеку

Технички уредник

Јелица Недић

Адреса Уредништва
21000 Нови Сад, Змај Јовина 20/1
Телефон: 021/521-235; факс: 021/529-459
e-mail: panonija@eunet.rs
Рукописи се не враћају

Г Л А С Н И К

А Д В О К А Т С К Е К О М О Р Е В О Ј В О Д И Н Е

Ч А С О П И С З А П Р А В Н У Т Е О Р И Ј У И П Р А К С У

Година LXXXVIII

Нови Сад, фебруар–март 2016.

Књига 76

Број 2–3.

Ч Л А Н Ц И

UDC 347.447.82 (497.11)

Емилија Радмановац,
сарадник у настави Правног факултета
Универзитета у Крагујевцу

ПРАВНО ЛИЦЕ КАО ДАВАЛАЦ ИЗДРЖАВАЊА КОД УГОВОРА О ДОЖИВОТНОМ ИЗДРЖАВАЊУ*

САЖЕТАК: Услед смањеног степена способности старијих и оболелих особа да се самоуслужују и да обављају редовне и неодложне послове у свом домаћинству као и све чешћи изостанак потребног издржавања од стране законом одређених лица створена је потреба за све учесталијим закључивањем уговора о доживотном издржавању. Неквалификованост и неспособљеност физичких лица да, с обзиром на правну природу овог уговора *intuitu personae*, лично изврше све уговорене обавезе, без посредовања других лица, као и чињеница да делатност правног лица може да одговори потребама примаоца издржавања, све су чешће околности које су опредељујуће за њега да поsegне за закључивањем уговора о доживотном издржавања. Из тих разлога, аутор у раду усмерава истраживање ка могућности ангажовања правног лица као даваоца издржавања и потребама испуњења одређених предуслова који ће бити ефикасна заштита могућим злоупотребима. Да ли правна лица организационо, просторно и кадровски могу да одговоре потребама старијих особа, да ли њихова делатност мора бити усклађена са потребама старијих лица, само су нека од питања која ће бити предмет истраживања. Посебним законским дефинисањем услова које правно лице мора да испуни као и потврда органа старатељства допринело би остваривању основне сврхе уговора, задовољава-

* Рад примљен 2. 10. 2015. године.

ње потреба примаоца издржавања, али би знатно утицало и на заштиту од евентуалних злоупотреба.

Кључне речи: издржавање, лично издржавање, издржавање од стране правног лица

Уговором о доживотном издржавању обавезује се прималац издржавања да се после његове смрти на даваоца издржавања пренесе својина тачно одређених ствари или каква друга права, а давалац издржавања се обавезује да га, као накнаду за то, издржава и да се брине о њему до краја његовог живота и да га после смрти сахрани.¹ Потреба за постојањем и закључивањем уговора о доживотном издржавању се јавља у ситуацији када једно лице није у могућности да самостално привређује, тј. да обавља свакодневне послове због своје болести или старосне немоћи, при чему се јавља страх од погоршавања здравственог стања али и бојазност да основну и неопходну помоћ у таквој ситуацији неће добити од својих ближњих. Наиме, законска обавеза издржавања² се не реализује од законских наследника, они своју обавезу или у потпуности занемарују или не посвећују довољну бригу и пажњу, а способност лица да се самостално стара о себи је делимично или потпуно ограничена. У сеоским срединама у Кини, карактеристично је од 1980. године добровољно закључивање уговора између старијих родитеља и одрасле деце са циљем пружања подршке родитељима, *jiating shanyang xieyi* (Family Support Agreement, FSA) из разлога неуспешног спровођења програма социјалне заштите и ускраћивања материјалне подршке и бриге од стране одрасле деце.³ Препоручује се и помоћ од стране Владе тако што ће понудити субвенције, пореске олакшице и награде за породице које потпишу овај уговор а све у циљу подстицања безбедносног система старијих особа.⁴ У Аустријској судској пракси уговор о доживотном издржавању познат као *Ausgedinge*, првобитно је представљао обавезу наследника која је утврђена путем закључивања уговора о преносу пољопривредне имовине (*farm transfer contract*).

¹ Видети чл. 194. Закона о наслеђивању (*Службени гласник РС*, бр. 46/1995 и 101/2003 – одлука УСРС).

² Видети чл. 154–159. Породичног закона (*Службени гласник РС*, бр. 18/2005 и 72/2011-др. закон).

³ Rita Jing-Ann Chou, *Filial Piety by Contract? The Emergence, Implementation, and Implications of the „Family Support Agreement” in China*, *Oxford Journals*. Кинеска Влада је на овај начин отпочела спровођење безбедносне политике старијих како би смањила породичне спорове и обезбедила подршку старијим родитељима, управо из разлога изостанка издржавања од стране лица који имају ту обавезу. У Кини се последњих година све више промовише закључење *Family Support Agreement*. Иако је заснован на моралним убеђењима, његово непоштовање подлеже санкцији.

⁴ *Исио*.

Наследник се, закључивањем наведеног уговора (farm transfer contract), обавезивао да својим родитељима пружи здравствену негу, новац и храну, с обзиром да неспостојањем старосне пензије нису могли себи обезбедити потребна средства за живот.⁵ У таквим ситуацијама, да би старија лица себи обезбедила неопходне и егзистенцијалне услове за живот а притом поседујући одређене ствари и права у својој имовини, остаје им као средство обезбеђења, могућност закључивања уговора о доживотном издржавању. Прималац издржавања поседује одређену имовину и располаже извесним новчаним средствима, али га у искоришћавању истих спречавају године, старост и болест. Закључивањем уговора о доживотном издржавању обезбеђује себи одређене погодности које на други начин не може обезбедити. Он осигурава, захваљујући поседовању одређене имовине, намирење својих потреба од друге уговорне стране, даваоца издржавања.

Шта ће све чинити обавезу даваоца издржавања, на које ће се чинидбе обавезати, зависи од воље и сагласности уговорних страна. Постоји диспозитивно право странака да самостално уреде међусобни однос. Прималац издржавања ће се првенствено руководити својим потребама и жељама и у зависности од тога ће уговорити обавезе даваоца издржавања. Поред својих свакодневних потреба, имајући у виду и здравствено стање и животно доба у којем се налази, прималац може деловати и превентивно и себи обезбедити издржавање у будућности. Ако странке нису искористиле своју слободу у креирању обавеза издржавања, текстом закона је одређена обавеза даваоца, једном општом формулацијом на „издржавање, бригу и спровођење сахране”. Странкама је дата могућност да саме уговоре из којих ће се чинидби она састојати тј. шта ће све чинити обавезу издржавања, бриге и спровођења сахране. У супротном, у случају одсуства уговорених чинидби, законом је, методом енумерације, набројано шта обавеза издржавања „нарочито” обухвата. Давалац издржавања биће у обавези да обезбеди „становање, храну, одећу и обућу, одговарајућу негу у болести и старости, трошкове лечења и давања за свакодневне уобичајене потребе”.⁶

Издржавање и брига примаоца су формулације које су доста широко постављене, што изискује њихово различито дефинисање. Субјективно тумачење и намера примаоца издржавања су опредељујући. Његове потребе за закључивањем овог уговора су неспособност да се самоуслужује и обавља редовне послове у сопственом домаћинству. Управо су ти разлози

⁵ Yukiko Otomo and Theresia Oedl-Wieser, *Comparative analysis of patterns in farm succession in Austria and Japan from a gender perspective*, видети на: http://www.researchgate.net/profile/Theresia_Oedl-Wieser/publication/237299162_Comparative_analysis_of_patterns_in_farm_succession_in_Austria_and_Japan_from_a_gender_perspective/links/00463535def1ebd039000000.pdf, од 20. 7. 2015.

⁶ Чл. 194. ст. 3. Закона о наслеђивању РС.

навели примаоца да посегне за ангажовањем субјекта који ће му надоместити немогућност пружањем истих. Неки од тих послова су наведени законом и реч је о обезбеђивању и снабдевању неопходних ствари за живот као што су обезбеђивање хране, одеће, обуће, нега у случају старости и болести и давање за свакодневне уобичајене потребе. Ова обавеза даваоца састоји се из „чинидби издржавања примаоца”.⁷ Друга врста чинидби, „моралне чинидбе” које се састоје из пружања неопходне пажње, љубазности, осмеха, лепе речи нису нормиране законом.⁸ Наиме, реч је о групацији људи која је веома осетљива, којима је поред материјалне помоћи превасходно битна и социјална помоћ, као и емоционални контакт који се успоставља са примаоцем. Они на овај начин обезбеђују себи одређене животне услове када ниси у могућности да добију од својих ближњих, од законских наследника. Однос поверења, блискости, узајамности је оно чега су лишени и што једним делом очекују склапањем овог уговора.

Чинидбе издржавања које се односе на обезбеђивање хране, одеће и обуће представљају основне, егзистенцијалне чинидбе. Обавеза која се односи на давање за свакодневне потребе изискује обезбеђивање истих, свакодневних активности, које је прималац издржавања обављао и пре закључивања уговора. Потребно је да му се омогући исти стандард живљења и могућност обављања истоврсних послова. Старија популација често зна да буде неодмерена у својим прохтевима и потребама. Међутим, давалац издржавања је у обавези да обезбеди исте или боље услове живота, никако слабије.⁹ Третман везан за квалитет живљења, а самим тим и за свакодневне потребе зависи од третмана примаочевог живота у време када је био способан да се самостално стара о себи, без било чије помоћи, наравно, све ово под условом да другачије није уговорено.

Чинидба која се односи на пружање одговарајуће неге у болести и старости се може реализовати када је реч о чинидбама мањег значаја (куповина лекова, одлазак на редовне терапије...). Међутим, не сме се занемарити чињеница да су примаоци издржавања најчешће стара и болесна лица и да се њихово стање може толико изменити да давалац издржавања није у стању и могућности да пружи све уговорене обавезе непосредно, већ мора ангажовати стручна лица. Околности могу бити такве да се захтева болнички третман, кућни третман од стране медицинског особља, смештај у домове или бањско лечење. У оваквим случајевима долази до преузимања правног посла где лице које нема својство уговарача преузима испуњење дела уговорних обавеза. Ствара се ситуација да уговор који је *intuitu*

⁷ О. Антић, З. Балиновац, *Коментар Закона о наслеђивању*, Номос, Београд, 1996, 502.

⁸ *Истио*.

⁹ *Истио*.

personae и који се закључује с обзиром на посебна својства личности даваоца издржавања буде испуњен од стране лица који није уговорна страна (медицинско особље). Лично испуњење чинидби од даваоца издржавања је сасвим оправдано код чинидби које су моралног карактера. Међутим ствара се проблем код појединих чинидби издржавања када давалац, услед нестручности или оправдане немогућности, не испуни лично уговорне обавезе, већ посредством других лица. Швајцарски законик о облигацијама нормира наведену ситуацију тако што је давалац издржавања у случају болести примаоца дужан да обезбеди потребну негу и медицинску заштиту.¹⁰ Такође, и Мађарски грађански законик прописује да се обавеза даваоца односи на „општу негу, лечење, бригу и сахрану”.¹¹ Пољским грађанским закоником, давалац издржавања се обавезује да примаоца „прихвати као члана домаћинства, обезбеди му храну, смештај, одећу, грејање, помоћ и негу у болести и да га сахрани у складу са локалним обичајима”.¹² Судска пракса и наука у Француској предлажу да се одреде обавезе које су строго личне, где постоји јак *intuitu personae* и које искључују сваку могућност извршења од стране трећих лица као што је код уговора *le bail à nourriture* (уговор о исхрани) где се обавезе даваоца односе на обезбеђивање смештаја, хране и бриге до последњих дана и строго су личне.¹³ Само рестриктивни приступ личним обавезама омогућује повериоцу да добије одређен учинак и суд не сме осујетити остваривање овог права али овакав приступ доводи у питање право на извршење које треба искључити у случају злоупотребе, ако захтев за извршење користи само повериоцу.¹⁴

Закон о наслеђивању Републике Србије иде у другу крајност и сувише стриктно регулише наведену правну ситуацију, забрањујући пренос потраживања примаоца издржавања на друга лица.¹⁵ Могуће је да је прималац издржавања имао у виду лична својства даваоца и стављајући акценат на поверење, сигурност и способност даваоца очекивао пружање издржавања и обезбеђивање потребне неге и медицинске заштите на такав начин да када налажу потребе ангажује друга, стручнија лица а све у циљу реализације својих обавеза. Можемо констатовати да наведена

¹⁰ Чл. 522. ст. 2. Швајцарског законика о облигацијама, видети на: <https://www.admin.ch/ch/e/rs/220/a522.html>, од 20. 7. 2015.

¹¹ Одељак 586. ст. 1. Мађарског грађанског законика Civil Code of the Republic of Hungary, видети на: <http://www.angelfire.com/mn2/reformclub/hunc1.html>, од 20. 7. 2015.

¹² Чл. 908 ст. 1. Пољског грађанског законика. Translated by Georges Rouhette, Professor of Law, with the assistance of Dr Anne Rouhette-Berton, Assistant Professor of English.

¹³ A. Lebois, *Les obligations de faire à caractère personnel*, видети на: <http://www.henricapitantlawreview.fr/article.php?id=322>, од 20. 6. 2015.

¹⁴ *Истио*.

¹⁵ Чл. 200. ЗОН РС.

одредба којом се забрањује пренос потраживања и која је у конфронтацији са дефинисаним обавезама даваоца издржавања је сувишна.

Потреба извршавања чинидби посредством трећих лица је сасвим оправдана и код других врста чинидби, не само код обезбеђивања неге у случају болести и старости. Давалац услед објективних немогућности ангажовањем трећих лица може реализовати и чинидбе које се односе на обезбеђивање хране, одеће и обуће. Чинидба која се односи на обезбеђивање сахране која обухвата и подизање надгробног споменика по правилу се и не може извршити лично, без суделовања трећих лица. Давалац нема право да условљава лично извршење чинидби, њему остаје само могућност да захтева време и место извршавања, као и квалитет и квантитет чинидби јер реализација уговорених обавеза не зависи од тога ко их извршава, већ на који начин.¹⁶ Ангажовањем других лица, било да су стручни јер потребе то диктирају, или су у питању ситуације када се не захтева одређена компетенција, давалац ће омогућити испуњење уговора. Схватање да је ово уговор *intuitu personae* и да давалац у сваком конкретном случају мора своје обавезе лично извршити није прихватљив из разлога што он у крајњем исходу реализује све уговорене обавезе. Потребе примаоца и објективна немогућност даваоца издржавања диктирају другачије околности и стварају обавезу даваоца да се „лично стара о испуњењу свих обавеза, а само неке чинидбе мора лично да извршава”.¹⁷

Законодавац не регулише непосредно питање која лица (правна и/или физичка) могу да се нађу у улози даваоца издржавања. Он то чини посредно, одредбом којом се регулише ништавост уговора којом прописује да је „ништав уговор у коме је давалац издржавања физичко или правно лице које се у оквиру свог занимања, односно делатности и стара о примаоцу издржавања (медицинско особље, болнице, различите агенције и слично), ако претходно за уговор није добијена сагласност надлежног органа старатељства”.¹⁸ Из контекста ове одредбе можемо закључити да се у улози даваоца издржавања могу наћи и физичка и правна лица, али не можемо закључити да ли су наведена правна лица (болнице, различите агенције) егзактно утврђена или су дати само примери, остављајући могућност да се у тој улози нађу и друге врсте правних лица. Односно, да ли је уговор ништав ако се у улози даваоца издржавања нађу поменута правна лица, а у свим другим случајевима биће пуноважан.

Флексибилност ове норме утире пут бројним злоупотребима и изигравању закона и ствара могућност да се као давалац издржавања појави

¹⁶ С. Сворцан, *Раскид уговора о доживотном издржавању*, Савремена администрација, Београд, 1988, 151.

¹⁷ *Исто*, 133.

¹⁸ Чл. 200. ЗОН РС.

правно лице чија делатност није брига и старање о људима. Иако Законом о наслеђивању нису прописани услови које мора испуњавати физичко лице да би се нашло у улози даваоца издржавања, општа правила грађанског права нас упућују на стицање пословне способности. Као даваоци издржавања могу се појавити сва физичка лица која ступајући у уговорне односе могу бити носиоци права и обавеза. Међутим, питање могу ли правна лица бити носиоци права и обавеза зависи од карактера њихове делатности.

Наиме, правно лице представља „вештачку творевину” која располаже одређеном организацијом, чија је делатност усмерена у остваривању интереса организације и која мора имати допуштен и оправдан циљ да би правни поредак признао таквој организацији својство правног лица.¹⁹ Али, постоје бројне организације код којих је имовински интерес без значаја или није претежан.²⁰ Такав је случај са организацијама које имају хумани и социјални карактер као што су болнице. Постоји мишљење да они не могу бити даваоци издржавања јер за вршење своје делатности, старање и нега о болесним лицима, примају накнаду која је прописана јавноправним прописима чиме користећи погодности своје професије злоупотребљавају свој положај.²¹ Међутим, без обзира да ли се финансира из буџета Републике Србије или не, уколико својом организационом и техничком оспособљеношћу може да задовољи потребе примаоца, нема разлога онемогућити и спречити таквим установама пружање издржавања. Овај разлог се не би могао приписати приватним медицинским установама чији чланови такође примају накнаду утврђену радноправним прописима, али не из буџета Републике Србије. Реч је о приватним установама чији је основни циљ стицање што већег профита. У циљу постизања наведеног циља оне пружају своје услуге корисницима, под условом да њихова делатност може да задовољи потребе корисника.

Као разлог недопуштености правних лица да се нађу у улози даваоца издржавања често се, поред основа накнаде, истиче морални квалитет пружања услуга. Сматра се да се од правних лица не може очекивати пружање неопходне пажње и љубазности с обзиром да не постоји емоционална веза. Међутим, постоји ли она у ситуацијама, које нису ретке, када давалац покрене поступак за смештај примаоца у установу социјалне заштите? Или уколико је уговор закључен са особама са којима прималац није ни у каквом сродству. И у овом случају с обзиром да не постоји емоционална компонента не може се очекивати пажња као очекивана последица, већ само стриктно испуњење прописане форме.

¹⁹ М. Симић, С. Ђорђевић, Д. Матић, *Увод у право*, Правни факултет Универзитета у Крагујевцу, 2010, 303.

²⁰ *Исто*, 304.

²¹ О. Антић, З. Балиновац, *нав. дело*, 521.

С обзиром да свака установа има одређене органе и кориснике својих услуга, она мора поседовати одређена материјална средства да би своје услуге реализовала. Уважавајући чињеницу да је реч о државним установама и да им држава обезбеђује средства за рад, не постоји проблем уважити и могућност да установа самостално стиче и одређена материјална средства. Тиме би се створила могућност да одређене категорије правних лица имају додатне приходе, што би била значајна ставка у буџету, али све под условом да својом делатношћу и организационом способношћу могу да задовоље потребе корисника својих услуга.

Не треба сумњати у квалитет услуга које пружају болнице као правна лица, нарочито узети у обзир чињеницу да морају испуњавати одређене стандарде и предуслове у виду дозвољене делатности. Уколико уз квалитет и квантитет пружања услуга следи задовољавање потреба примаоца испуњена је сврха уговора. С обзиром да је реч о вештачкој творевини, ствари и права која су предмет уговора припадају правном лицу које, у новчаној противвредности, представљају додатну ставку у буџету.

Не спорећи закључак да правна лица могу бити даваоци издржавања и поред недостатка стриктно нормиране одредбе, ствара се проблем одређивања извесних категорија правних лица. Да ли све категорије или само оне које су набројане могу бити странка у уговору, тј. давалац издржавања? Уколико се у улози даваоца издржавања нађу физичка лица (медицинско особље) и правна лица (болнице, различите агенције) који се поред свог редовног занимања, односно делатности „и старају о примаоцу”, такав уговор ће бити ништав. Само уз сагласност органа старатељства наведена лица ће поред свог основног занимања, односно делатности која се односи на пружање медицинских услуга, моћи да закључе уговор о доживотном издржавању и тиме се обавезу да уговорној страни, искористивши своје способности, пруже медицински третман.

Разлог оваквог нормирања је чињеница да медицинско особље, обављајући своју основну делатност – пружање медицинских услуга пацијентима, успоставља ближи контакт са њима што резултира закључивањем уговора о доживотном издржавању. Они користе тешку ситуацију у којој се налази болесно и изнемогло лице, које као један од могућих начина за опоравак управо види у бризи и нези од стране оспособљених лица медицинске струке. Медицинско особље тиме поред своје основне делатности себи ствара и додатну делатност, а тиме и додатне приходе. Сматра се да орган старатељства у својој процени приликом давања сагласности треба да цени битну околност, да ли је контакт између даваоца и примаоца први пут успостављен за време пружања старења, тј. након закључења угово-

ра.²² Овакав став заснива се на чињеници да уколико је однос успостављен пре настанка уговора, он је настао на основу злоупотребе доминантног положаја медицинског особља и коришћењем тешке ситуације старих и болесних лица. Али, користећи своје способности и вођени лукративним циљем, стицање одређене имовинске користи, они не избегавају обавезе, већ их савесно извршавају. Орган старатељства се мора руководити најбољим интересом примаоца издржавања и дозволити старање и од лица са којим је успостављен контакт и старање пре закључивања уговора. Његова функција мониторинга ће увек помоћи у исправљању грешака и на тај начин отклонити евентуалне злоупотребе од стране медицинског особља.

Постоје мишљења да наведена законска формулација води ка широком тумачењу појма правног лица као даваоца издржавања.²³ Услед пропуста законодавца да посебном одредбом регулише питање уговорних страна или да стриктно постави извесна ограничења у односу на даваоца издржавања, може се доћи до закључка да осим напред наведених правних лица (болнице, различите агенције) где је потребна сагласност органа старатељства, све остале категорије правних лица могу бити даваоци издржавања, без икаквих предуслова у виду добијања сагласности органа старатељства. Међутим и поред таквих схватања, овде нема места ширем тумачењу поменути одредбе јер је реч о изузетку који треба рестриктивно тумачити. Потребе даваоца издржавања али и све чешће ситуације у којима се као давалац издржавања појављују правна лица повлаче потребу стриктног и јасног дефинисања питања која правна лица и под којим условима могу давати издржавање на основу уговора о доживотном издржавању. Оваквом ситуацијом, нејасном и нерегулисаном, намеће се питање правне сигурности и заштите интереса примаоца издржавања.

Сасвим оправдано је и питање потребе примаоца за закључивањем овог уговора, с обзиром на законом загарантована права на здравствену заштиту из обавезног здравственог осигурања.²⁴ Обим права на здравствену заштиту регулисан је Правилником о садржини и обиму права на

²² О. Антић, З. Балиновац, *нав. дело*, 522; Пољским грађанским закоником, чл. 909, прописано је да доктори медицине или хирургије, здравствени службеници и фармацеути који су бринули о одређеном лицу не могу имати било какве користи од тестаменталног располагања и располагања пословима *inter vivos*, уколико су та располагања извршена током трајања болести.

²³ Д. Палачковић, *Правно лице као субјект уговора о доживотном издржавању*, у: *Уговор о доживотном издржавању*, Удружење за грађанско процесно и арбитражно право, Ниш, 1997, 10.

²⁴ Видети Закон о здравственом осигурању (*Службени гласник РС*, бр. 107/2005, 109/2005-испр., 57/2011, 110/2012- одлука УС, 119/2012, 99/2014, 123/2014 и 126/2014- одлука УС) и Закон о садржају и обиму права на здравствену заштиту из обавезног здравственог осигурања и о партиципацији за 2015. годину (*Службени гласник РС*, бр. 1/2015).

здравствену заштиту из обавезног здравственог осигурања и о партиципацији за 2015. годину. Оправдано је закључивање уговора са правним лицем (болницама као државним установама) само ако потребе прималаца премашују обим права на здравствену заштиту загарантовану законом. Односно, прималац може закључити уговор за ону врсту услуга које нису обухваћене обавезним здравственим осигурањем. Међутим, не могу се уговорити све обавезе. Поједине обавезе не спадају у делатност, тј. не спадају у круг услуга које болнице врше. Делатност болница је пружање медицинских услуга. Уколико се потребе примаоца односе на пружање медицинских услуга и те потребе су знатно веће од законом предвиђених потреба које се наплаћују од фонда здравственог осигурања или прималац издржавања жели себи да обезбеди још бољу и квалитетнију негу, нема никаквих препрека за закључивање уговора о доживотном издржавању. Наравно, све ово под условом да постоји одобрење органа старатељства. Сасвим је другачија ситуација када се као давалац издржавања нађу приватне болнице код којих се не може остварити право на здравствено осигурање јер је реч о имовини приватних лица.²⁵ Међутим, значајно је што постоји могућност да поред своје редовне делатности, пружање медицинских услуга, предвиде и друге делатности с обзиром да им је основна сврха, стицање капитала. Тиме би прималац, уз одобрење органа старатељства, могао да закључи уговор где би поред медицинских уговорио и друге услуге и тиме задовољио своје потребе.

Бројни средњовековни документи сведоче о постојању градских завода, болница у Швајцарској и манастира (Италија, Швајцарска, Немачка) који се јављају као даваоци издржавања старијих лица а заузврат су добијали њихова имања.²⁶ Уговор о доживотном издржавању је био распрострањен и у нашим крајевима, где је краљ Милутин са 1800 перпера обезбедио својим калуђерима издржавање од манастира Хиландар.²⁷

Швајцарски законик о облигацијама предвиђа да уговор о доживотном издржавању може да се закључи са лиценцираним домовима за кућну негу и услови под којима је уговор закључен морају бити одобрени од стране надлежног органа.²⁸ Могуће је да наведени домови усвоје кућни

²⁵ Закон о социјалној заштити, чл. 22. ст. 2. *Службени гласник РС*, бр. 24/2011. Наведеним законом је установљена могућност оснивања установа социјалне заштите средствима у приватној својини.

²⁶ Н. Суботић Константиновић, *Уговор о доживотном издржавању*, Научно дело, Београд, 1968, 10, 45. У нашим крајевима познат је случај где је кнегиња Милица светогорском руском манастиру Св. Пантелејмону уступила села и имања, а он се обавезао да доживотно издржава њене синове, а у манастирским метохијама кнегињу и њене кћери.

²⁷ *Исто*, 9.

²⁸ Чл. 522. Швајцарског законика о облигацијама.

ред, тј. услове, начин и врсту услуга које пружају, што ће се третирати као општеобавезујући уговорни услови али само ако постоји одобрење надлежног органа за донете услове.²⁹ Мађарски грађански законик не поставља никакве услове, већ само наводи, на општи начин, да и правна лица имају право да закључе уговор.³⁰ Предност наведеног законика је што наводи које све установе чине правна лица и које услове морају испуњавати за стицање својства правног лица.³¹ Непостојање надлежног органа чија би сагласност представљала потврду да је правно лице оспособљено да пружи потребно издржавање је свакако велики пропуст, с обзиром да је законом дат дугачак низ правних лица која, с обзиром на делатности којима се баве, нису сва у могућности да задовоље потребе примаоца издржавања. Пољски грађански законик је регулисао пренос власништва на основу уговора о доживотном издржавању недржавној организационој јединици, где се пренос могао извршити на основу одобрења државног органа а по налогу Већа министара.³² Међутим, наведена одредба је избрисана.

За разлику од ранијег Закона о социјалној заштити и обезбеђивању социјалне сигурности којим је набројано шта све спада у установе социјалне заштите (геронтолошки центри, центри за социјални рад, центри за породични смештај, домови за одрасла инвалидна лица, дом за пензионере и стара лица...)³³, важећи Закон о социјалној заштити такву одредбу не нормира. Предност новог решења је што не ограничава пружање социјалне заштите само на одређене установе, већ на један општи начин, општом формулацијом одређује који је циљ и ко све може основати установу социјалне заштите.³⁴ Тако се под бригом и заштитом подразумева свака

²⁹ Чл. 522. ст. 3. Швајцарског законика о облигацијама.

³⁰ Мађарски грађански законик, одељак 586. ст. 1.

³¹ Исто, видети VI главу (државна предузећа, траст, државне привредне организације, буџетске институције, задруге, пословна удружења, непрофитне компаније, јавна предузећа, компаније одређених правних лица, фондације, професионална удружења).

³² Чл. 909 ст. 1. Пољског грађанског законика, *The Polish Civil Code, Law in Eastern Europe*, Dominik Lasok, Brill, 1975. Последњих година појављују се специјализоване установе које нуде закључивање уговора о доживотном издржавању у замену за пренос власништва над имовином. Ова активност је укључена у такозвани модел продаје, где финансијска институција као купац непокретности, зарад продавца, успоставља личну службеност на кући или стану. Видети: P. Zbrojewski, Prospect for the development of equity release products in Poland-Reverse mortgage from a cultural perspective, *Real Estate Management and Valuation*, Volume 21, Issue 2, Pages 5–12, 2013. Чл. 908 ст. 2. прописана је друга врста уговора о доживотном издржавању, где садржину права на доживотно издржавање може чинити право плододживања, право становања и друге службености.

³³ Закон о социјалној заштити и обезбеђивању социјалне сигурности, *Службени гласник Републике Србије* бр. 36/91, 33/93, 63/93, 64/94.

³⁴ Закон о социјалној заштити, чл. 10. ст. 1. и ст. 2. Наведеним чланом је нормирана могућност оснивања установа социјалне заштите од стране правног и физичког лица.

„директна или индиректна брига” коју физичко лице пружа у оквиру свог занимања или правно лице у оквиру своје делатности.³⁵

Када је у питању орган старатељства, његова улога је веома значајна због оцене подобности даваоца издржавања. Он треба да усмери своју надлежност ка спречавању злоупотреба и отклањању ситуација где би се правна лица скривала иза свог назива и обављала делатност која се не односи на бригу и негу и која нема додирних тачака са самим називом. Вођени лукративним циљевима и жељом за стицањем профита, улога органа старатељства је веома значајна зарад спречавања одређених правних лица у остваривању својих преварних циљева. Сматра се да треба дозволити правном лицу да закључи уговор о доживотном издржавању и када својом допунском (не само редовном) делатношћу може да задовољи потребе примаоца издржавања.³⁶ Он се мора руководити моралним, организационим, просторним и кадровским квалитетима правног лица.³⁷ Веома је битно да изврши процену усклађености потреба примаоца са услугама које врше даваоци издржавања. Орган старатељства се мора руководити најбољим интересима примаоца издржавања и узети у обзир његове потребе (исхрана, смештај, здравствена нега...), године, услове у којима живи као и способност правног лица да задовољи наведене потреба. Мора вршити улогу не само контролног већ и надзорног органа и проверавати да ли се обавезе извршавају на уговорен начин или се пак занемарују.

Постоји очигледан пропуст законодавца јер прописује сагласност органа старатељства само када се у улози даваоца издржавања појављују болнице и агенције. Због своје веома значајне улоге у спровођењу процене о подобности правног лица да даје издржавање чиме се и штите интереси примаоца издржавања, орган старатељства је неизоставан чинилац у поступку закључења уговора о доживотном издржавању увек када се на страни даваоца појављује правно лице.

ЗАКЉУЧАК

Губитком породичне подршке, физичке и радне способности, старије особе постају зависне од туђе бриге и помоћи и све упућеније на коришћење услуга других лица. Могуће је да су њихове медицинске по-

³⁵ О. Антић, З. Балиновац, *нав. дело*, 521.

³⁶ Д. Живојиновић, *Способност уговарача за закључивање уговора о доживотном издржавању*, у: *Уговор о доживотном издржавању*, Удружење за грађанско процесно право и арбитражно право, Ниш, 1997, 54.

³⁷ *Исто*, 57.

требе веће од законом предвиђених потреба које се наплаћују из фонда здравственог осигурања или су те потребе другачијег карактера. Како је њихов основни циљ да себи обезбеде потребну негу и задовољавање нужних и редовних потреба, нема никаквих препрека дозволити закључење уговора о доживотном издржавању са правним лицима. Да би се спречило остваривање преварних радњи од стране правних лица кријући иза свог имена делатност којом се не могу остварити захтеви старијих особа, њихова уговорна способност ка закључивању наведеног уговора условљена је постојањем одређених предуслова којима се орган старатељства мора руководити приликом доношења одлуке.

Док је физичким лицима допуштено да чине или да не чине све оно што није изричито забрањено правним нормама (начело слободе), правна лица могу чинити само оно што им је изричито дозвољено правним нормама (начело ограничености). У прилог наведеном начелу изводимо закључак да правно лице мора бити способно да пружи бригу и заштиту да би се појавило као давалац издржавања. Мора испуњавати кадровске, техничке и организационе услове у смислу постојања квалификованог особља, потребну медицинску и другу опрему, као и статут којим се регулишу односи унутар организације. Уколико поред наведених услова има допуштен и оправдан циљ, правни поредак ће таквој организацији признати својство правног лица одређеним актом или регистрацијом. Међутим, поред егзистирања регистрованог и самим тим правно допушеног правног лица у правном поретку, мора постојати још један услов да би био субјект овог уговора, а то је веза његове делатности са потребама примаоца издржавања. Мора постојати спрега између регистроване делатности правног лица и потреба физичког лица. Допуна законског текста у смислу постојања усклађене делатности правног лица (редовне или допунске) са потребама примаоца издржавања би потиснула бројне злоупотребе и утрла пут начелу правне сигурности.

Када је реч о физичким лицима која се у оквиру свог занимања и брину о старијим лицима, на одобрење органа старатељства не треба да утиче чињеница успостављања ранијег контакта са старијим особама. Опредељујућа ставка којом треба да се руководе је најбољи интерес старијих особа и могућност задовољавања њихових потреба. Иако је уговор *intuitu personae*, увек морамо поћи од разлога регулисања (*ratio legis*) правног посла. Ако је основна сврха и намера уговора о доживотном издржавању обезбеђивање издржавања лица које није способно да се самостално издржава и уколико је његовим закључивањем остварена та сврха и прималац није оштећен можемо констатовати да је уговор пуноважан. Треба дозволити да давалац своју обавезу изврши посредством трећег

лица у ситуацијама неспособности (непостојање стручне квалификације) и оправдане немогућности. Непостојање личног извршавања обавезе и поред свестраног ангажовања за испуњењем уговорних обавеза не чини овај уговор непуноважним. То што не поседује способности да пружи потребну негу у случају болести и старости примаоца издржавања не треба да буде препрека остваривању основне сврхе уговора.

LEGAL PERSON AS MAINTENANCE DEBTOR IN LIFELONG MAINTENANCE CONTRACTS

Radmanovac Emilija
Teaching Assistant at the Faculty of Law
University of Kragujevac

S u m m a r y

The diminished ability of elderly and sickly persons to care for themselves and to manage routine and irremissible affairs in their homes as well as more frequent lack of the needed maintenance by the legally-determined persons has created the need for more frequent conclusion of lifelong maintenance contracts. The lack of competence and qualifications of the natural persons to, considering the legal nature of this contract *intuitu personae*, personally carry out all of the agreed obligations, without the mediation of other persons, as well as the fact that the activities of the legal persons can correspond to the needs of the maintenance creditor, are more frequent circumstances which help the maintenance creditor opt for the lifelong maintenance contract. For these reasons, the author in this paper directs the research towards the possibility of engaging a legal person as maintenance debtor and as well as to the need for fulfilment of certain prerequisites which will be the efficient protection against possible abuse. Can legal persons comply with the needs of the elderly in terms of organization, space and personnel, must their activities correspond with the needs of the elderly? Those are just some of the issues which will be the subject of this research. Separate definition of legal prerequisites which a legal person must fulfil as well as the verification of guardianship organ would contribute to the fulfilment of the main purpose of the contract, the satisfaction of the needs of the maintenance creditor, but also it would largely affect the protection against the possible abuse.

Keywords: maintenance, personal maintenance, maintenance by a legal person

Msr Boba Brankov,
dipl. pravnik

ZALOGA NA POKRETNIM STVARIMA UPISANIM U REGISTAR*

SAŽETAK: Registrovana zaloga je založno pravo na pokretnim stvarima koja nastaje upisom u nadležan registar zaloge. Kao sredstvo obezbeđenja, registrovana zaloga svoje pravne okvire dobija u XX veku, iako se koreni ovog instituta nalaze još u XIX veku. U Republici Srbiji je registrovana zaloga regulisana Zakonom o založnom pravu na pokretnim stvarima upisanim u registar (*Službeni glasnik RS*, br. 57/2003, 61/2005, 64/2006-ispr. i 99/2011-dr. zakoni). Zakon uređuje pitanje predmeta zaloge, potraživanja koja mogu biti obezbeđena zalogom, prava i obaveze založnog poverioca i založnog dužnika, ugovor o zalozi, postupak namirenja i prestanak zaloge. Poverilac, shodno Zakonu, može namiriti svoje potraživanje u sudskom postupku i vansudskom prodajom predmeta zaloge. Zakonom se uvodi poseban Registar zaloge, kao javne evidencije podataka o registrovanoj zalozi. Institut registrovane zaloge je imao sličan razvojni put u zemljama regiona. Iako Republika Srbija još uvek nema status zemlje članice Evropske Unije, pravna rešenja u pogledu instituta registrovane zaloge u Srbiji se ne razlikuju mnogo od pravne regulative susednih zemalja, koje su već uveliko članice EU.

Ključne reči: registrovana zaloga; bezdržavinska zaloga; sredstvo obezbeđenja; Zakon o založnom pravu na pokretnim stvarima upisanim u registar; Registar zaloge; uporednopravna analiza

* Rad primljen 19. 10. 2015. godine.

UVOD

Registrovana zaloga predstavlja založno pravo na pokretnim stvarima upisanim u registar, bez predaje državine založnom poveriocu. Naziv registrovana zaloga se često upotrebljava iz razloga što ovaj oblik zaloge nastaje samim upisom u nadležni registar. Osim pomenutog naziva, u teoriji i praksi upotrebljavaju se i nazivi: bezdržavinska zaloga, registarska zaloga i mobilijarna hipoteka. Bezdržavinska zaloga se često naziva i hipotekom na pokretnim stvarima i pravima, zbog sličnih karakteristika sa založnim pravom na nepokretnostima.¹

Pojava registrovane zaloge je usledila kao rezultat potreba privrednog razvoja i potreba stvaranja povoljnijeg položaja, kako za založnog poverioca, tako i založnog dužnika. Što se tiče položaja založnog dužnika, nastankom registrovane zaloge dužnik više nije u obavezi da izvrši predaju predmeta zaloge poveriocu, već je u mogućnosti da nastavi sa korišćenjem svojih pokretnih stvari. Na taj način su založnom dužniku stvoreni uslovi za lakšu otplatu duga koji je obezbeđen zalogom. S druge strane, položaj založnog poverioca je utoliko bolji, jer se oslobađa troškova čuvanja predmeta zaloge. Takođe, položaj založnog poverioca je povoljniji jer mu je omogućen izbor u pogledu načina realizacije zaloge, te je poveriocu pored sudskog postupka namirenja iz predmeta zaloge, zakonom omogućen i vansudski postupak namirenja.

Jedan od razloga nastanka registrovane zaloge jeste i nedostatak publiciteta ručne zaloge. Sa pojavom Registra zaloge, tačnije vođenja evidencije o zalozima na pokretnim stvarima, osigurava se položaj kako poverioca, tako i svih trećih lica, kojima je omogućen uvid u podatke o imovini dužnika koja je opterećena zalogom. Registri zaloge su u većini zemalja javne evidencije, te sva zainteresovana lica mogu ostvariti uvid u podatke o založenim pokretnim stvarima.

Prvi oblici bezdržavinske zaloge nastali su kao rezultat rada sudske prakse. Sudovi su davali pravnu snagu postupcima koji su se smatrali izigravanjem zakona. Tako je u Austriji sudska praksa zauzela stav da je predaja založene pokretne stvari poveriocu izvršena čak i onda kada je poverilac pronašao treće lice koje će držati stvar za poverioca, a ta lica su mogla biti i dužnikova supruga ili radnik. Na taj način je založena pokretna stvar faktički ostajala u državini založnog dužnika, nasuprot odredbama ABGB.² U francuskom pravu se najpre javlja zalaganje trgovačke radnje (fond de commerce), putem posredne državine, što je bilo u suprotnosti sa članom 2076 Code civile, kojim je predviđen

¹ M. Lazić, *Prava realnog obezbeđenja*, Niš, 2009, 78; N. Tešić, *Registrovana zaloga*, Beograd, 2007, 21; D. Popov, „Zaloga na pokretnim stvarima upisanim u registar u pravu Republike Srbije”, *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Novom Sadu*, 2/2009, Novi Sad, 204.

² D. Medić, *Založno pravo*, Banja Luka, 2002, 151.

obavezan prenos državine radi sticanja založnog prava. Nakon pojave fond de commerce, u Francuskoj se javljaju i drugi oblici bezdržavinske zaloge. Njihov Kasacioni sud je zauzeo stav da se ugovorna klauzula o zadržavanju prava svojine na prodatoj, predatoj a neplaćenju robi od strane dužnika smatra važećom, osim u stečajnom postupku. Ubrzo je pod pritiskom automobilske industrije, čiji su interesi bili ugroženi ovim izuzetkom od važenja navedene klauzule u stečajnom postupku, 1934. godine donet Zakon o bezdržavinskoj zalozi na prodatom automobilu. Na taj način je omogućeno konstituisanje registarske zaloge na automobilima koji su prodani na kredit, sve do konačne isplate kredita. Registar zaloge na automobilima prodanim na kredit vođen je pri organu nadležnom za izdavanje saobraćajne dozvole. Nakon toga je usledilo donošenje novih propisa koji su regulisali registrovanu zalogu na mašinama i industrijskoj opremi.³ U SAD je 1962. godine donet Jednoobrazni trgovački zakonik kojim se uvodi revolucionarno rešenje u pogledu regulisanja registrovane zaloge jer omogućava zalaganje celokupne imovine založnog dužnika. Ovaj zakon predviđa klasifikaciju predmeta zaloge prema ekonomskom cilju kome služe, i to na potrošna dobra (consumer goods), opremu preduzeća (equipment), poljoprivredne proizvode (farm products) i robni lager (inventory).⁴

Kad je reč o domaćem pravu, predratna pravna teorija se bavila pitanjem jednog posebnog oblika „mobilijarne hipoteke” na stoci. Dr Mihailo Konstantinović, Božidar Vlajić i dr Ivo Matijević su pod istim naslovom „Hipoteka na stoci” podneli referate na IV kongresu pravnika u Skoplju 1931. godine. Autori referata su predlagali uvođenje zaloge na stoci bez predaje zalogoprincu, a ugovor o zalozi bi se upisivao u poseban registar. Cilj ove vrste zaloge bio je kreditiranje stočarstva, a korisnik ove vrste zaloge bi mogle biti samo specijalne kreditne ustanove.⁵ Predlog za uvođenje zaloge na stoci nije naišao na odobrenje zakonodavca u predratnoj Jugoslaviji.

Izmenama i dopunama Zakona o izvršnom postupku (*Službeni list SFRJ 27/90*) uvodi se mogućnost konstituisanja bezdržavinske zaloge na pokretnim stvarima na osnovu sporazuma stranaka. Time je strankama omogućeno efikasnije i sigurnije sredstvo obezbeđenja. Sporazum o konstituisanju bezdržavinske zaloge ima snagu izvršne isprave, te strankama omogućava uštedu u pogledu vođenja skupog i često dugotrajnog parničnog postupka. Ovaj institut je predviđen i važećim Zakonom o izvršenju i obezbeđenju (*Službeni glasnik RS*, br. 31/2011, 99/2011-dr. zakon i 109/2013-odluka US, 55/2014, 139/2014).

Zakon o založnom pravu na pokretnim stvarima upisanim u registar (*Službeni glasnik RS*, br. 57/2003, 61/2005, 64/2006-ispr. i 99/2011-dr. zakoni) je

³ D. Stojanović, *Stvarno pravo*, Beograd, 1991, 301.

⁴ *Isto* 304; D. Popov, *Nav. delo*, 207.

⁵ D. Stojanović, *Nav. delo*, 298–299.

prvi propis u srpskom pravu koji celovito reguliše bezdržavinsku zalogu, odnosno zalogu, bez predaje u državinu, pokretnih stvari i prava radi obezbeđenja potraživanja poverioca, ugovor o zalozi, prava i obaveze ugovornih strana, upis založnog prava u registar, namirenje založnog poverioca i prestanak založnog prava.⁶

OSNOVNE KARAKTERISTIKE REGISTROVANE ZALOGE

„Registrovana zaloga (pokretna hipoteka, bezdržavinska zaloga) je založno pravo na pokretnim stvarima i pravima kojim se ovlašćuje založni poverilac da u slučaju docnje dužnika sa isplatom duga zahteva prodaju založene stvari bez obzira u čijoj se svojini i državini nalazi, i naplatu potraživanja iz njene vrednosti.”⁷

Registrovana zaloga je, poput klasičnog prava zaloge, **akcesorno pravo**. Ono u potpunosti zavisi od glavnog potraživanja kome služi kao sredstvo obezbeđenja. Ukoliko dođe do prestanka glavnog potraživanja, prestaje i založno pravo na pokretnoj stvari. U tom slučaju založni dužnik, uz overenu saglasnost poverioca, podnosi zahtev za brisanje založnog prava iz nadležnog registra, zajedno sa ostalom dokumentacijom koja je predviđena zakonom. Postoji odstupanje od načela akcesornosti kod registrovane zaloge, jer se založnim pravom na pokretnim stvarima upisanim u registar obezbeđuju uslovna ili buduća potraživanja. Takođe, zastarelost potraživanja koje se obezbeđuje ne utiče na pravo poverioca da se namiri iz predmeta registrovane zaloge.⁸

Ugovor o zalozi, kao jedan od osnova nastanka registrovane zaloge, zaključuje se u pismenoj formi, a sadržina ugovora o zalozi je propisana Zakonom o založnom pravu na pokretnim stvarima upisanim u registar.⁹ Na osnovu navedenog jasno se vidi da bezdržavinska zaloga počiva na **načelu formalizma**. Ugovor je najčešći pravni osnov nastanka i ručne zaloge.¹⁰

Bezdržavinska zaloga nastaje upisom u Registar zaloge, osim ako zakonom nije drugačije predviđeno. Registar zaloge predstavlja centralnu evidenciju podataka o registrovanoj zalozi, poveriocima, dužnicima, predmetu zaloge i

⁶ Čl. 1, st. 1. Zakona o založnom pravu na pokretnim stvarima upisanim u registar (*Službeni glasnik RS*, br. 57/2003, 61/2005, 64/2006-isp. i 99/2011-dr. zakoni).

⁷ M. Lazić, *Prava realnog obezbeđenja*, Niš, 2009, 84.

⁸ N. Tešić, *Registrovana zaloga*, Beograd, 2007, 44.

⁹ U daljem tekstu Zakonom o založnom pravu na pokretnim stvarima upisanim u registar (*Službeni glasnik RS*, br. 57/2003, 61/2005, 64/2006-isp. i 99/2011-dr. zakoni) biće označen kao Zakon ili ZOZP.

¹⁰ D. Medić, *Nav. delo*, 181.

obezbeđenom potraživanju, čime se ostvaruje **publicitet** registrovane zaloge. Podaci o registrovanoj zalozi su na taj način dostupni svim zainteresovanim licima, čime se omogućava kontrola stanja zaduženosti dužnika, a samim tim povećava stepen sigurnosti pravnog prometa. Nasuprot publicitetu klasične zaloge koja se ogleda u vidu predaje stvari založnom poveriocu, registrovana zaloga omogućava trećim licima potpuniju sliku o imovnom stanju dužnika. Takođe, predajom predmeta ručne zaloge založnom poveriocu, dužnik ostaje uskraćen za upotrebu predmeta zaloge, što predstavlja naročito veliki problem kod kreditiranja i konstituisanja zaloge u privredi. Time dužnik ostaje bez sredstva za rad i bez mogućnosti za povećanje prihoda sa kojima bi brže izmirio dugovanje prema založnom poveriocu. Registarskom zalogom se ovaj problem rešava na taj način što dužnik, zadržavajući predmet zaloge, ima mogućnost da nastavi redovno poslovanje upotrebom predmeta zaloge i da redovno izmiruje dugovanje prema poveriocu, bez potrebe za aktiviranjem naplate iz predmeta zaloge od strane poverioca. S druge strane, predmet zaloge se može ponovo založiti radi obezbeđenja potraživanja prema drugim poveriocima, koji bi stekli odgovarajući red prvenstva u skladu sa Zakonom. Navedena karakteristika registrovane zaloge je izuzetno važna iz razloga što razvoj tržišne privrede dovodi do uvećanja protoka novca na tržištu, a samim tim se uvećavaju iznosi potraživanja koji se obezbeđuju. Da bi se obezbedila takva potraživanja, predmet zaloge su često pokretne stvari velike vrednosti, koje mogu biti sredstvo obezbeđenja više od jednog potraživanja.

Načelo prvenstva se ogleda u tome što se založni poverilac kod registrovane zaloge može naplatiti iz predmeta zaloge pre ostalih poverilaca, u slučaju da njegovo potraživanje ne bude isplaćeno o dospelosti. Red prvenstva regulisan je Zakonom. Ukoliko je isti predmet zaloge založen većem broju poverilaca, redosled namirenja njihovih potraživanja utvrđuje se prema danu, satu i minuti prijema njihovog zahteva za upis založnog prava kod Registra zaloge koji se vodi pri Agenciji za privredne registre. Red prvenstva različitih založnih prava, odnosno registarske zaloge i ručne zaloge (koja nastaje predajom stvari u državinu) određuje se prema vremenu nastanka iste.

Zakon je predvideo određene izuzetke od primene načela prvenstva kada je u pitanju registrovana zaloga. Založno pravo koja nastaje predajom u državinu ima prvenstvo u odnosu na kasnije nastalu registrovanu zalogu, ukoliko se zasniva na ugovoru zaključenom u pismenoj formi i overenom od strane nadležnih organa. Teret dokazivanja da je predaja izvršena pre upisa registrovane zaloge pada na založnog poverioca ručne zaloge. Zakonsko založno pravo prevozioca, komisionara, otpremnika i skladištara, nastala otpremom ili prevozom stvari koje su predmet zaloge prema zakonu kojim se uređuju obligacioni odnosi, imaju prvenstvo u odnosu na založno pravo upisano u Registar zaloge. Zakonsko založno pravo poslenika za potraživanja nagrade za rad, naknade za

utrošeni materijal i ostala potraživanja u vezi sa njegovim radom, nastala na osnovu ugovora o delu iz zakona kojim se uređuju obligacioni odnosi, ima prvenstvo u odnosu na založna prava upisana u Registar zaloge.¹¹ Za razliku od zakonskog založnog prava u privredi, za zalogu kojom se obezbeđuje naplata poreza i drugih dažbina države važi osnovno pravilo, a to je redosled naplate prema vremenu upisa u Registar zaloge.

Pravo prvenstva se ogleda i u prioritetu namirenja založnih poverilaca registrovane zaloge u stečajnom postupku, u skladu sa Zakonom o stečaju (*Službeni glasnik RS*, br. 104/2009, 99/2011-dr. zakon, 71/2012-odluka US i 83/2014). Razlučni poverioci imaju prvenstvo namirenja iz predmeta zaloge koja je sastavni deo stečajne imovine dužnika, u odnosu na ostale stečajne poverioce.

Iz načela prvenstva proizilazi i **pravo sledovanja**, koje se ogleda u pravu založnog poverioca registrovane zaloge da pribavi predmet zaloge od svakog lica kod kog se isti nalazi, a koje predmet zaloge drži bespravno ili po slabijem pravnom osnovu.

Načelo oficijalnosti podrazumeva da založni poverilac može namiriti svoje dospelo potraživanje iz predmeta zaloge samo u unapred utvrđenom formalnom postupku. Odstupanje od ovog načela regulisano je članom 47 Zakona, koje predviđa da poverilac može prodati predmet založnog prava po tržišnoj ili berzanskoj ceni ako je takav način prodaje predviđen u ugovoru o zalozi. Izuzetno, kad je zalagodavac fizičko lice koje ugovor o zalozi zaključuje izvan okvira privredne delatnosti, to je moguće ako su se založni poverilac i zalagodavac o tome sporazumeli u trenutku dospelosti poveriočevog potraživanja. Ako predmet založnog prava nema tržišnu ili berzansku cenu, založni poverilac ga može prodati na način na koji bi to učinio razuman i pažljiv čovek, čuvajući interese dužnika i zalagodavca.¹²

Još jedno načelo klasične zaloge, koje je je pretrpelo određene promene nastankom registrovane zaloge, jeste **načelo specijalnosti**. U skladu sa ovim načelom, zalogu je moguće konstituisati na individualno određenom i nepotrošnom predmetu, čime se isključuje konstituisanje zaloge na zbiru stvari. Predmet registrovane zaloge može biti kako zbir pokretnih stvari, tako i buduća stvar. Najčešći primer predmeta registrovane zaloge kao izuzetka od načela specijalnosti, kako u literaturi tako i u praksi, jeste robni lager. U navedenom slučaju predmet zaloge nije precizno ili uopšte nije određen i može biti zamenjen drugim pokretnim stvarima, čak i budućim stvarima.

¹¹ Čl. 33. Zakona o založnom pravu na pokretnim stvarima upisanim u registar (*Službeni glasnik RS*, br. 57/2003, 61/2005, 64/2006-ispr. i 99/2011-dr. zakoni).

¹² Čl. 47, st. 1, 2. i 6. Zakona o založnom pravu na pokretnim stvarima upisanim u registar (*Službeni glasnik RS*, br. 57/2003, 61/2005, 64/2006-ispr. i 99/2011-dr. zakoni).

PREDMET I VRSTE REGISTROVANE ZALOGE

Sa modifikacijama načela klasične ručne zaloge, predmet registrovane zaloge poprimio je određene specifične karakteristike. Usled odstupanja od načela specijalnosti, predmet registrovane zaloge mogu biti generične stvari, buduće stvari, kao i zbir stvari. Poveriocu se daju znatno veće mogućnosti u pogledu izbora pokretnih stvari koje mogu biti predmet registrovane zaloge. U pravnoj nauci se postavlja pitanje, gde se nalazi granica mogućnosti izbora.¹³ Zakonom o izvršenju i obezbeđenju predviđena su izuzimanja od prinudnog izvršenja. Ne mogu biti predmet izvršenja: 1) odeća, obuća i drugi predmeti lične upotrebe, posteljne stvari, posuđe, deo nameštaja koji je neophodan izvršnom dužniku i članovima njegovog domaćinstva, kao i šporet, frižider i peć za grejanje; 2) hrana i ogrev za potrebe izvršnog dužnika i članova njegovog domaćinstva za tri meseca; 3) gotov novac izvršnog dužnika koji ima stalna mesečna primanja do mesečnog iznosa koji je po zakonu izuzet od izvršenja, srazmerno vremenu do sledećeg primanja; 4) ordenje, medalje, ratne spomenice i drugi znaci odlikovanja i priznanja koje je primio izvršni dužnik, lična pisma, rukopisi i drugi lični spisi izvršnog dužnika, kao i porodične fotografije; 5) pomagala koja su invalidu ili drugom licu sa telesnim nedostacima neophodna za obavljanje njegovih životnih funkcija; 6) kućni ljubimac.¹⁴ Zakonodavac je ograničio predmet sudske zaloge i izuzeo određene pokretne stvari od prinudnog izvršenja. Na taj način je pružio zaštitu osnovnim egzistencijalnim potrebama pojedinca i održao dostojanstvo ličnosti dužnika. S druge strane, Zakonom je zagarantovana slobodna volja založnog dužnika u pogledu izbora predmeta zaloge, kojim može slobodno raspolagati.¹⁵ Zakonom nije predviđena mogućnost zalaganja imovine kao celini, kako fizičkog tako i pravnog lica, kako je previđeno propisima drugih zemalja. Time se potvrđuje da načelo specijalnosti založnog prava, kada je u pitanju registrovana zaloga, nije u potpunosti napušteno već samo prilagođeno novonastalim društvenim i tržišnim uslovima.¹⁶

Zakon predviđa da predmet bezdržavinske zaloge mogu biti kako pokretne stvari, tako i prava potraživanja i druga imovinska prava.

Kada su u pitanju pokretne stvari, predmet registrovane zaloge mogu biti stvari koje su individualno određene i kojima zalagodavac, bilo da je dužnik ili treće lice u pitanju, može slobodno raspolagati. Zaloga tuđe stvari ne može biti punovažna ukoliko vlasnik stvari nije dao saglasnost za uspostavljanje zalo-

¹³ N. Tešić, *Nav. delo*, 136.

¹⁴ Čl. 82 Zakona o izvršenju i obezbeđenju (*Službeni glasnik RS*, br. 31/2011, 99/2011-dr. zakon i 109/2013-odluka US, 55/2014, 139/2014).

¹⁵ N. Tešić, *Nav. delo*, 137.

¹⁶ N. Tešić, *Nav. delo*, 143.

žnog prava. „Kada je zalogoprimac savestan i kada je nesavestan, ako je zalogodavac založio stvar na kojoj nema pravo svojine, zalogoprimac upisom u registar zaloge ne stiče založno pravo. Zalogoprimac se na savesnost može pozivati u odnosu sa zalogodavcem. U odnosu na vlasnika stvari, koju je drugi bez njegovog ovlašćenja založio u korist zalogoprimeca, savesnost zalogoprimeca nije od uticaja, ni za savesnog zalogoprimeca založno pravo ne nastaje.”¹⁷ Predmet zaloge mogu biti i stvari određene po vrsti, pod uslovom da je ugovorom o zalozi predviđena količina ili broj i način na koji se one mogu diferencirati od stvari iste vrste. Predmet zaloge može biti i zbir stvari (inventar privrednog društva, lager u skladištu), a sve u skladu sa ugovorom o zalozi.

Predmet registrovane zaloge mogu biti prava potraživanja zalogodavca prema dužniku, čak i ona koja zalogodavac ima prema zalogoprimecu, kao i sva druga imovinska prava. Neprenosiva prava ne mogu biti predmet zaloge. Od momenta prijema obaveštenja da je pravo potraživanja založeno, dužnik je obavezan da izmiri isto prema zalogoprimecu, osim ukoliko nije dobio drugačija uputstva od samog založnog poverioca.

Suvlasnički udeo pokretne stvari ili zbira pokretnih stvari može biti predmet zaloge. Idealni deo imovinskih prava može se založiti.¹⁸

Predmet registrovane zaloge mogu biti stvari i prava koja će zalogodavac steći u budućnosti, a poverilac na osnovu Zakona ima mogućnost da upiše zalogu na budućim stvarima i pravima u Registar zaloge, s tim što je u obavezi da upiše i datum sticanja stvari ili prava od strane zalogodavca. Kod ovog predmeta zaloge predviđen je izuzetak u pogledu vremena nastanka založnog prava. Založno pravo na budućoj stvari ili pravu nastaje od momenta kada zalogodavac stekne pravo svojine na stvari, odnosno pravo potraživanja ili drugo imovinsko pravo, što predstavlja izuzetak u odnosu na pravilo da založno pravo nastaje upisom u Registar zaloge.

Zakon predviđa i određene izuzetke od primene, kada je u pitanju registrovana zaloga, a to su zaloga na vazduhoplovima i brodovima, zaloga hartija od vrednosti, zaloga prava intelektualne svojine. Zalaganje navedenih pokretnih stvari i prava regulisano je posebnim propisima, a njihov upis se vrši u posebne registre.

Upis zaloge na vazduhoplovima regulisano je Zakonom o vazdušnom saobraćaju (*Službeni glasnik RS*, br. 73/2010, 57/2011, 93/2012 i 45/2015). Zaloga se upisuje u Registar vazduhoplova, i to u založni list koji je sastavni deo registarskog uloška svakog vazduhoplova. Zakonom o pomorskoj i unutrašnjoj plovidbi (*Službeni list SRJ*, br. 12/98, 44/99, 74/99 i 73/2000 i *Službeni glasnik*

¹⁷ Presuda Privrednog apelacionog suda, Pž. 5925/2013 od 30. 4. 2014. god., Paragraf Lex.

¹⁸ Čl. 12. Zakona o založnom pravu na pokretnim stvarima upisanim u registar (*Službeni glasnik RS*, br. 57/2003, 61/2005, 64/2006-ispr. i 99/2011-dr. zakoni).

RS, br. 101/2005-dr. zakon, 85/2005-dr. zakon, 73/2010-dr. zakon, 87/2011-dr. zakon i 10/2013-dr. zakon) regulisana je zaloga na brodovima. Predmetni zakon reguliše ugovornu i zakonsku zalogu na brodu. Ugovorna zaloga na brodu se upisuje u upisnik brodova, dok zakonska zaloga na brodu pripada samo određenim licima pod zakonom propisanim uslovima.

Evidenciju zaloge hartija od vrednosti vodi Centralni registar, depo i kliring hartija od vrednosti, u vidu posebnih založnih računa finansijskih instrumenata, a sve u skladu sa Pravilima poslovanja Centralnog registra, depoa i kliringa hartija od vrednosti.

Registar žigova, registar patenata, registar malih patenata i registar topografija predstavljaju nadležne registre koji su formirani na osnovu posebnih propisa, i koji vode evidenciju o zalozi prava intelektualne svojine.

Iako Zakon reguliše isključivo nastanak registrovane zaloge na osnovu ugovora, pored ugovorne zaloge domaće pravo poznaje više vrsta registrovane zaloge.

Ugovorna zaloga može nastati ne samo na osnovu ugovora o zalozi, već i na osnovu bilo kog drugog ugovora koji sadrži sve elemente ugovora o zalozi koji su predviđeni Zakonom, kao na primer ugovor o kupoprodaji, ugovor o zajmu, ugovor o prenosu udela. Da bi se registrovala ugovorna zaloga, ukoliko je zalagodavac fizičko lice, a podnosilac zahteva za registraciju založni poverilac, potrebno je uz zahtev za registraciju zaloge priložiti Registru zaloge i overenu saglasnost zalagodavca za upis zaloge u korist založnog poverioca.

Sudska zaloga nastaje na osnovu odgovarajuće odluke suda koja predstavlja osnov za upis u Registar zaloge. To može biti rešenje o izvršenju doneto u izvršnom sudskom postupku ili zapisnik o popisu i proceni stvari izvršnog dužnika, zatim rešenje o određivanju privremene mere, kao osnovu za sticanje privremene zaloge ili bilo koja druga odluka suda ili privatnog izvršitelja pogodna za registraciju sudske zaloge. Nekadašnjim Zakonom o izvršnom postupku (*Službeni glasnik RS*, br. 125/04) je bilo predviđeno da izvršni poverilac stiče založno pravo na popisanim stvarima od momenta kada sudski izvršitelj potpiše zapisnik o popisu pokretnih stvari. Danas se sudsko založno pravo stiče na osnovu upisa u odgovarajući registar, ukoliko zakonom nije drugačije predviđeno. Na osnovu zapisnika o popisu, poverilac stiče pravo upisa založnog prava, ali ne i založno prvo, kako je to predviđeno važećim Zakonom o izvršenju i obezbeđenju.

Zakonsko založno pravo nastaje kao sredstvo obezbeđenja poreskih dugovanja poreskih obveznika prema državi. Registracija zakonske zaloge se razlikuje u zavisnosti o vrste poreskog postupka u kom je sama zaloga nastala. Ukoliko se radi o prinudnoj naplati poreskog duga, uz registracionu prijavu zakonske zaloge prilaže se rešenje nadležne poreske uprave o prinudnoj na-

plati ili druga odluka podobna za upis založnog prava u skladu sa poreskim zakonodavstvom ili zapisnik o popisu i proceni pokretnih stvari. U slučaju da je zakonsko založno pravo nastalo određivanjem privremene mere, osnov za registraciju zakonske zaloge je rešenje nadležne poreske uprave kojim se ustanovljava privremena mera ili zapisnik o popisu i proceni pokretnih stvari. Ako je zakonska zaloga nastala u postupku odlaganja plaćanja poreskog duga, registracija zakonske zaloge vrši se na osnovu zapisnika o usaglašenom stanju poreskog duga, odnosno drugi dokument u skladu sa poreskim zakonodavstvom koji sadrži saglasnost strana o konstituisanju zaloge na pokretnim stvarima obveznika u cilju obezbeđenja plaćanja poreskog duga ili zapisnik o popisu i proceni pokretnih stvari. Ako je reč o zakonskoj zalozi koja nastaje na osnovu obezbeđenja plaćanja poreskog duga od strane trećeg lica, Registru zaloge se podnosi sporazum između nadležnog poreskog organa i jemca ili zapisnik o popisu i proceni pokretnih stvari.¹⁹

UGOVOR O ZALOZI

Sadržina ugovora o zalozi, ugovorne strane i pravno dejstvo ugovora o zalozi

Ugovorom o zalozi obavezuje se zalagodavac prema poveriocu da mu pruži obezbeđenje za njegovo potraživanje tako što će se poveriočevo pravo na stvari zalagodavca upisati u registar založnog prava.²⁰ Ugovorom o zalozi regulišu se prava i obaveze zalagodavca (dužnika ili trećeg lica) i založnog poverioca.

Da bi registrovana zaloga nastala, ugovor o zalozi mora sadržati sve elemente propisane Zakonom. Ugovor o zalozi sadrži naročito: dan zaključenja, ime i prezime ili firmu, prebivalište ili boravište, odnosno sedište poverioca i zalagodavca, kao i dužnika ako su to različita lica, predmet založnog prava sa potrebnim obeležjima i podatke o potraživanju koje se obezbeđuje založnim pravom.²¹ Ugovor o zalozi se zaključuje u pisanoj formi, pri čemu Zakon ne predviđa obavezu overe potpisa ugovornih strana, od strane nadležnih organa overe. Međutim, ukoliko je zakonom predviđena obaveza overe potpisa ugo-

¹⁹ Komentar Pravilnika o sadržini registra založnog prava na pokretnim stvarima i pravima i dokumentaciji potrebnoj za registraciju *Službeni glasnik RS*, br. 31/2003, Paragraf Lex.

²⁰ Čl. 2, st. 1. Zakona o založnom pravu na pokretnim stvarima upisanim u registar (*Službeni glasnik RS*, br. 57/2003, 61/2005, 64/2006-ispr. i 99/2011-dr. zakoni).

²¹ Čl. 3, st. 1. Zakona o založnom pravu na pokretnim stvarima upisanim u registar (*Službeni glasnik RS*, br. 57/2003, 61/2005, 64/2006-ispr. i 99/2011-dr. zakoni).

vornih strana za određenu vrstu ugovora, koji sadrži u sebi elemente ugovora o zalozi, onda se takav ugovor mora overiti da bi se na osnovu njega mogao izvršiti upis registrovane zaloge, kao što je slučaj sa ugovorom o prenosu udela. „S druge strane, MZOP (Model zakon o obezbeđenju potraživanja, Evropske banke za obnovu i razvoj – *prim. autora*), koji je u pogledu sadržine i forme ugovora poslužio kao uzor ZOZP (Zakon o založnom pravu na pokretnim stvarima upisanim u registar – *prim. autora*), predlaže pisanu formu kao uslov punovažnosti ugovora. Preporuke UNCITRAL-a se takođe zalažu za pravilo po kome sporazum kojim se ugovara obezbeđenje mora biti zaključen u pisanom obliku i potpisan od zalogodavca.”²²

Zaključenje ugovora o zalozi nema konstitutivno dejstvo kad je u pitanju registrovana zaloga. Registarska zaloga nastaje upisom u Registar zaloge, ukoliko zakonom nije drugačije propisano. Od momenta donošenja rešenja o registraciji zaloge u Registar zaloge, založni poverilac se može namiriti iz predmeta zaloge pre ostalih neobezbeđenih poverilaca, ukoliko mu njegovo potraživanje ne bude namireno o dospelosti. Registrovana zaloga ima jednako dejstvo i prema svim kasnijim pribaviocima stvari.

Registrovanom zalogom se može obezbediti svako novčano potraživanje (koje može biti i buduće i uslovno) koje se može izraziti u domaćoj ili u stranoj valuti. Prilikom registracije zaloge, potrebno je u registracionoj prijavi navesti maksimalan iznos potraživanja koji se obezbeđuje zalogom, a što podrazumeva da u taj iznos ulazi iznos glavog duga, kamate i troškovi naplate potraživanja. Takođe, kada je u pitanju upis registrovane zaloge kojom se obezbeđuje buduće ili uslovno potraživanje, neophodno je u prijavi navesti maksimalan iznos glavnog duga koji se obezbeđuje zalogom.

Ugovorne strane ugovora o zalozi su založni poverilac i zalogodavac.

Založni poverilac je lice koje upisom zaloge u Registar zaloge stiče založno pravo. Založni poverilac može ovlastiti treće lice da preduzima radnje zaštite i namirenja potraživanja obezbeđenog registrovanom zalogom, koje se upisuje u Registar zaloge umesto poverioca, i koje u odnosu na zalogodavca ima položaj poverioca.

Zalogodavac je lice koje ima pravo svojine ili neko drugo pravo na osnovu kog slobodno raspolaze predmetom zaloge. Zalogodavac ne mora biti samo dužnik, već bilo koje treće lice koje pruža obezbeđenje potraživanja.

Založni poverilac i založni dužnik mogu biti domaća i strana fizička i pravna lica. Zakon ne predviđa ograničenja u pogledu pravnog subjektiviteta na strani poverioca i zalogodavca. Međutim, zakonodavstva drugih zemalja predviđaju navedena ograničenja. Tako je, na primer, u belgijskom pravu pred-

²² N. Tešić, *Nav. delo*, 67.

viđeno da u slučaju zaloge na trgovinskom fondu, založni poverilac može biti samo banka. Modelom zakona o obezbeđenju potraživanja Evropske banke za obnovu i razvoj predloženo je da zalagodavac privrednog društva kao celine može biti samo komercijalno pravno lice (company).²³ Iako naš zakonodavac nije predvideo ograničenja u pogledu pravnog subjektiviteta založnog poverioca i zalagodavca, Zakon predviđa razlike između privrednih subjekata i fizičkih lica u svojstvu zalagodavca u postupku namirenja potraživanja poverioca.²⁴

Pravna dejstva ugovora o zalozi podrazumevaju prava i obaveze zalagodavca i založnog poverioca.

Osnovna obaveza zalagodavca je da čuva predmet založnog prava sa pažnjom dobrog domaćina, odnosno dobrog privrednika. Takođe, zalagodavac je u obavezi da vrši neophodne popravke predmeta zaloge i da ga održava u ispravnom stanju. Ugovorne strane mogu predvideti kao obavezu zalagodavca i osiguranje predmeta zaloge.

Zalagodavac je ovlašćen da drži i upotrebljava predmet zaloge prema njegovoj uobičajenoj nameni i nakon upisa zaloge u Registar zaloge. Zalagodavac, međutim, gubi pravo na državinu ukoliko o dospelosti ne ispuni obavezu prema založnom poveriocu. Dalje, zalagodavac ima pravo da pribira plodove predmeta zaloge, ukoliko oni postoje, ali se ugovorom o zalozi može predvideti da plodove predmeta zaloge pribira založni poverilac umesto zalagodavca. Pravo zalagodavca je da predmet zaloge izda u zakup trećim licima, te da zaključuje ugovore kojima se predmet zaloge daje na upotrebu i pribiranje plodova, ukoliko nije drugačije regulisano ugovorom o zalozi.

Zalagodavac ima pravo da otuđi predmet zaloge i da prenese pravo svojine na predmetu zaloge trećem licu. Kao i novi vlasnik, zalagodavac je dužan da podnese zahtev Registru zaloge za upis založnog prava na teret novog vlasnika. Zalagodavac i novi vlasnik solidarno su odgovorni založnom poveriocu za štetu koja može nastati usled propusta da se izvrši upis zaloge na teret novog vlasnika u Registru zaloge. Prilikom otuđenja predmeta zaloge trećem licu primenjuje se princip prava sledovanja, jer novi vlasnik stiče pravo svojine opterećeno upisanim založnim pravom. „Međutim od prava sledovanja postoji izuzetak – ako zalagodavac predmet založnog prava prodaje u okviru svoje redovne delatnosti, kupac stiče pravo svojine bez tereta.”²⁵ Ukoliko je to u interesu založnog poverioca, ugovorom o zalozi se može isključiti pravo zalagodavca da otuđi predmet zaloge. „*Negative pledge clause* se često koristi kod

²³ Isto, 150.

²⁴ N. Tešić, *Nav. delo*, 2007, 151.

²⁵ V. Kozar, Z. Petrović, „Bezdržavska zaloga na pokretnim stvarima”, *Glasnik Advokatske komore Vojvodine*, časopis za pravnu teoriju i praksu, Novi Sad, novembar 2010, broj 11, 496.

kreditiranja velikih multinacionalnih kompanija. Ugovaranje *negative pledge clause* je uobičajeno i u međunarodnim kreditnim odnosima.”²⁶

Kada je u pitanju upotreba predmeta zaloge, ugovorom o zalozi se može odrediti način upotrebe predmeta zaloge, ograničiti, pa čak i isključiti određeni načini upotrebe predmeta zaloge. Navedena ograničenja predstavljaju pogodnosti na strani založnog poverioca, čime se omogućava zaštita predmeta zaloge i pruža veća sigurnost u pogledu namirenja potraživanja.

Zalogodavac ima pravo da predmet zaloge ponovo založi, ukoliko ugovorne strane nisu drugačije predvidele ugovorom o zalozi.

„Založni poverilac kod registarske zaloge ima ovlašćenja odgovarajuća hipotekarnom poveriocu (pravo namirenja, prvenstva, sledovanja).”²⁷ Pravo namirenja podrazumeva pravo založnog poverioca da namiri svoje potraživanja iz predmeta zaloge. Zakon predviđa posebne ugovorne odredbe o namirenju, praveći razliku između zalagodavca kao privrednog subjekta i zalagodavca kao fizičkog lica.

Ukoliko je zalagodavac privredni subjekat, ugovorom o zalozi strane mogu predvideti pravo založnog poverioca da, ukoliko njegovo potraživanje ne bude namireno o dospelosti, proda predmet zaloge na vansudskoj javnoj prodaji. Privredni subjekat je lice koje se profesionalno bavi privrednom delatnošću. Privredni subjekti mogu biti kako pravna lica (privredna društva) tako i fizička lica koja obavljaju privrednu delatnost (preduzetnici). Navedena odredba se jednako primenjuje na pravna lica javnog i privatnog prava. Ukoliko predmet zaloge ima tržišnu ili berzansku cenu, ugovorom se može predvideti pravo založnog poverioca da predmet zaloge, po toj ceni, proda ili da ga zadrži za sebe. Ako predmet založnog prava nema tržišnu ili berzansku cenu, založni poverilac ga može prodati na način na koji bi to učinio razuman i pažljiv čovek, čuvajući interese dužnika i zalagodavca, kad to nije isto lice.²⁸

Zakon predviđa posebne odredbe ukoliko je zalagodavac fizičko lice, koje ugovor o zalozi zaključuje van okvira privredne delatnosti. U tom slučaju ugovorom o zalozi se ne može predvideti da će, ukoliko potraživanje založnog poverioca ne bude namireno o dospelosti, predmet založnog prava preći u svojinu založnog poverioca (klauzula *lex commissoria*), niti se može predvideti pravo založnog poverioca da predmet zaloge proda po unapred određenoj ceni ili da ga zadrži za sebe (marcijanska klauzula). Ugovaranje ovakvih klauzula je dozvoljeno nakon dospelosti potraživanja poverioca, s tim što je založni poverilac obavezan da višak vrednosti predmeta zaloge koji prelazi visinu potraživanja

²⁶ N. Tešić, *Nav. delo*, 171.

²⁷ M. Lazić, *Nav. delo*, 85.

²⁸ Čl. 27, st. 5. Zakona o založnom pravu na pokretnim stvarima upisanim u registar (*Službeni glasnik RS*, br. 57/2003, 61/2005, 64/2006-isp. i 99/2011-dr. zakoni).

vрати zalogodavcu, bez odlaganja. S druge strane, ugovorom o zalozi je moguće predvideti da će predmet zaloge preći u državinu založnog poverioca, ukoliko potraživanje poverioca ne bude namireno o dospelosti.²⁹

Komisorna klauzula i marcijanski pakt spadaju u zabranjene klauzule. Njihova zabrana je regulisana Zakonom o obligacionim odnosima, Zakonom o osnovama svojinskopравnih odnosa i Zakonom o hipoteci. Međutim, zakonodavac je napravio izuzetak kod zaloge na pokretnim stvarima upisanim u registar kada se privredni subjekat nalazi u svojstvu zalogodavca. Kada se fizička lica nađu u ulozi zalogodavca, zabrana ugovaranja navedenih klauzula postoji, sve dok ne nastupi dospelost potraživanja poverioca.

POSTUPAK NAMIRENJA

Predaja predmeta založnog prava poveriocu u državinu

Pravo namirenja je osnovno ovlašćenje založnog poverioca, koje obuhvata prodaju predmeta zaloge i namirenje potraživanja iz vrednosti dobijene usled prodaje. Založni poverilac stiče pravo na državinu predmeta zaloge ukoliko dužnik ne izmiri potraživanje prema poveriocu o dospelosti. Takođe, založni poverilac tada stiče pravo da iz vrednosti predmeta zaloge namiri u celosti svoje potraživanje, koje obuhvata kako glavnica, tako i kamatu i troškove naplate potraživanja. Poverilac je dužan da preostali iznos ostvaren prodajom predmeta vrati zalogodavcu. Ukoliko u roku od osam dana poverilac ne vrati višak cene zalogodavcu, obavezan je da vrati zalogodavcu i propisanu kamatu.

Postupak namirenja započinje kada založni poverilac dostavi preporučeno pismo, na adresu upisanu u Registar zaloge, zalogodavcu, dužniku (ukoliko to nije isto lice u pitanju) i trećem licu kod koga se predmet zaloge nalazi, koje predstavlja obaveštenje o nameri poverioca da namiri svoje potraživanje iz vrednosti predmeta zaloge. Založni poverilac je dužan da podnese Registru zaloge zahtev za registraciju početka postupka namirenja. Nakon dostavljanja navedenog obaveštenja, založni poverilac stiče pravo da predmet založnog prava uzme u državinu. Takođe, zalogodavac gubi pravo pravnog raspolaganja predmetom zaloge, odnosno ne može raspolagati predmetom zaloge bez saglasnosti založnog poverioca. Ukoliko zalogodavac prodaje predmet zaloge u okviru obavljanja redovne delatnosti, zabrana raspolaganja se ne može isticati prema savesnom pribaviocu stvari.

²⁹ D. Popov, „Zaloga na pokretnim stvarima upisanim u registar u pravu Republike Srbije”, *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Novom Sadu*, 2/2009, Novi Sad, 212, 213.

Zalogodavac, odnosno dužnik, je dužan da sarađuje sa založnim poveriocem u toku postupka namirenja, kao i da pruži poveriocu sva neophodna obaveštenja vezana za postupak namirenja, u suprotnom je dužan da nadoknadi založnom poveriocu nastalu štetu.

Pored navedenog, obaveza zalogodavca je da trpi namirenje potraživanja založnog poverioca iz predmeta zaloge, nakon što mu bude dostavljeno obaveštenje o namirenju. Zalogodavac je dužan da preduzme sve neophodne radnje za namirenje potraživanja založnog poverioca, među koje spadaju predaja predmeta zaloge u državinu poveriocu, odnosno isprave neophodne za sticanje državine i uzdržavanje od radnji kojim se umanjuje vrednost predmeta zaloge, u suprotnom je dužan da nadoknadi založnom poveriocu štetu prouzrokovanu kršenjem navedenih obaveza.

Zakonodavac je predvideo posebne odredbe kojima se reguliše situacija kada zalogodavac odbija da dobrovoljno preda predmet založnog prava poveriocu radi namirenja potraživanja. Ako zalogodavac dobrovoljno ne izvrši svoju obavezu predaje predmeta založnog prava založnom poveriocu, založni poverilac može sudu podneti zahtev za donošenje rešenja o oduzimanju predmeta založnog prava od zalogodavca ili lica u čijoj se državini predmet založnog prava nalazi i predaji tog predmeta založnom poveriocu u državinu.³⁰ Radi donošenja sudskog rešenja, poverilac je dužan da priloži overen izvod iz Registra zaloge i ugovor o zalozi. Navedeni zahtev predstavlja predlog za izvršenje na osnovu izvršne isprave, s obzirom da se izvod iz Registra zaloge smatra izvršnom ispravom, u skladu sa Zakonom. U sudskoj praksi je u više navrata potvrđen stav da je izvod iz Registra zaloge jedina isprava na osnovu koje se može doneti rešenje o sprovođenju izvršenja radi predaje predmeta zaloge u državinu založnom poveriocu. „Izvršni poverilac je dužan da prilikom podnošenja zahteva sudu podnese overeni izvod iz Registra zaloge i Ugovor o zalozi. Međutim, prema stanju u spisima, uz predlog za izvršenje dostavljeno je rešenje Agencije za privredne registre kojim se odobrava upis zabeležbe da je započeo postupak namirenja potraživanja kao i Ugovor o zalozi. Proizilazi da u navedenoj situaciji ne postoji izvršna isprava na osnovu koje je doneto ožalbena rešenje o izvršenju.”³¹

Rokovi za donošenje rešenja o izvršenju i sprovođenje postupka oduzimanja stvari su kratki i iznose tri dana, što ukazuje na hitnost postupanja. Pravni lek protiv rešenja o oduzimanju predmeta je prigovor koji zalogodavac može izjaviti u roku od tri dana od dana prijema rešenja. Prigovor se može izjaviti ukoliko založno pravo ne postoji, ukoliko poveriočevo potraživanje ne postoji

³⁰ Čl. 41, st. 1. Zakona o založnom pravu na pokretnim stvarima upisanim u registar (*Službeni glasnik RS*, br. 57/2003, 61/2005, 64/2006-ispr. i 99/2011-dr. zakoni).

³¹ Rešenje Privrednog apelacionog suda, Iž. 2932/2010 od 21. 10. 2010. godine – Sudska praksa privrednih sudova – *Bilten* br. 4/2010, Paragraf Lex.

ili ukoliko je dug izmiren u celosti, a uz prigovor je neophodno podneti odgovarajuće dokaze. Prigovor nema suspenzivno dejstvo.

Kad je reč o postupku po prigovoru i uopšte o postupku sticanja državnine na predmetu zaloge, Zakon upućuje na primenu Zakona o izvršenju i obezbeđenju. Reč je o odredbama zakona koje regulišu izvršenje predajom pokretne stvari. Izvršenje radi predaje jedne ili više individualno određenih ili individualizovanih stvari koje se nalaze kod izvršnog dužnika sprovodi se tako što se te stvari oduzimaju od izvršnog dužnika i predaju uz potvrdu izvršnom poveriocu.³²

Sudska praksa je u vreme važenja Zakona o izvršnom postupku zauzela stav da se na osnovu izvoda iz Registra zaloge u postupku prinudnog izvršenja može zahtevati samo predaje predmeta zaloge, ali ne i namirenje obezbeđenog potraživanja.³³ Za razliku od Zakona o izvršnom postupku, važećim Zakonom o izvršenju i obezbeđenju je predviđeno da je izvod iz registra založnih prava na pokretnim stvarima izvršna isprava, te se na osnovu izvoda iz Registra zaloge može istovremeno tražiti predaja i namirenje iz predmeta zaloge. Takođe, Zakonom o izvršenju i obezbeđenju je predviđen rok od 5 radnih dana za ulaganje prigovora protiv rešenja o izvršenju, te se postavlja pitanje da li se radi o neusaglašenim odredbama ZOZP i ZIO ili se radi o nameri zakonodavca da ukaže na hitnost postupanja u postupku prinudne predaje predmeta registrovane zaloge. S druge strane, Zakonom su predviđeni kraći rokovi za donošenje odluka suda, kao i za ulaganje prigovora nego što je to predviđeno Zakonom o izvršenju i obezbeđenju, čime se poboljšava položaj založnog poverioca i omogućava da poverilac što brže stekne državinu na predmetu zaloge. Navedenim odredbama Zakona je omogućeno postojanje pravnog mehanizma koji štiti založnog poverioca u situaciji kada zalagodavac odbija da preda predmet registrovane zaloge.

Zakonom je posebno regulisana situacija kada se radi o predmetu zaloge koji zbog svoje prirode nije podoban za prenos u državinu. To mogu biti stvari, ali i prava, kao što je na primer udeo u privrednom društvu. Ako je predmet zaloge nepodoban za prenos u državinu, ili ako je to u interesu založnog poverioca, na njegov predlog sud može odrediti administratora, odnosno lice koje će se starati o predmetu zaloge do trenutka namirenja založnog poverioca. Primena ove odredbe Zakona još uvek nije ustaljena u praksi.

³² Čl. 209, st. 1. Zakona o izvršenju i obezbeđenju (*Službeni glasnik RS*, br. 31/2011, 99/2011-dr. zakon i 109/2013-odluka US, 55/2014, 139/2014).

³³ N. Tešić, Obezbeđenje na pokretnim stvarima i potraživanjima (Republika Srbija), Forum za građansko pravo za jugoistočnu Evropu, *Izbor radova i analiza*, Prva regionalna konferencija, Cavtat, 2010, Knjiga II, 239 i 240.

Načini namirenja založnog poverioca: sudska i vansudska prodaja predmeta zaloge

Založni poverilac može svoje potraživanje namiriti prodajom predmeta zaloge putem sudske ili putem vansudske prodaje.

Sudska prodaja predmeta zaloge se sprovodi na taj način što poverilac može zahtevati od suda, nakon što je u Registru zaloge izvršen upis početka namirenja, donošenje odluke o prodaji predmeta zaloge putem javne prodaje ili po tekućoj ceni, ukoliko predmet ima tržišnu ili berzansku cenu. Ukoliko bi troškovi javne prodaje bili nesrazmerni u odnosu na vrednost predmeta zaloge, sud može odlučiti da ga založni poverilac proda po ceni utvrđenoj od strane stručnog lica, ili da ga založni poverilac (na njegov zahtev) zadrži po toj ceni za sebe.

Vansudska prodaja predmeta zaloge može se sprovesti u roku od 30 dana od upisa početka namirenja u Registru zaloge, s tim što se zalagodavac i založni poverilac (nakon dostavljanja obaveštenja zalagodavcu o početku postupka namirenja) mogu sporazumeti da se vansudska prodaja može sprovesti u kraćem roku od 30 dana. Dužnik i zalagodavac mogu ispuniti obavezu prema založnom poveriocu u bilo koje vreme pre prodaje predmeta zaloge.

Vansudska prodaja predmeta zaloge može se sprovesti javnom prodajom putem nadmetanja ili se stvar može prodati po tržišnoj ili berzanskoj ceni, ukoliko su navedeni načini prodaje predviđeni ugovorom o zalozi.

Sprovođenje javne prodaje može se poveriti stručnom licu.

U slučaju sprovođenja vansudske prodaje putem javnog nadmetanja, Zakon predviđa izuzetak kada je zalagodavac fizičko lice koje ugovor o zalozi zaključuje izvan okvira privredne delatnosti. U tom slučaju, založni poverilac može pristupiti prodaji predmeta zaloge putem javnog nadmetanja samo ako su se zalagodavac i založni poverilac sporazumeli o tome u trenutku dospelosti potraživanja založnog poverioca. Zakonodavac je predvideo navedeni izuzetak i kada je reč o vansudskoj prodaji predmeta zaloge po tržišnoj ili berzanskoj ceni. Zakonodavac na ovaj način pruža zaštitu fizičkim licima koja se nalaze u svojstvu zalagodavca i na taj način iskazuje svoju naklonost ka primeni načela oficijalnosti u slučaju kada je zalagodavac fizičko lice koje zaključuje ugovor o zalozi van okvira privredne delatnosti. Fizička lica kao zalagodavci se nalaze u položaju neravnopravnih pregovarača i spremna su da pristanu na sve uslove koje im založni poverilac nudi prilikom zaključenja ugovora o zalozi. Ukoliko je založni poverilac pravno lice, onda se radi o neravnopravnosti kako u pogledu finansijske moći, tako i u pogledu poznavanja tržišnog poslovanja. Upravo iz tog razloga je zakonodavac pravično postupio predviđajući navedena ograničenja prilikom ugovaranja vansudske prodaje predmeta zaloge.

Ugovorom može biti predviđena prodaja predmeta zaloge po tržišnoj ili berzanskoj ceni. Tržišna cena je cena po kojoj se iste ili slične stvari redovno prodaju pod uobičajenim okolnostima na mestu i u vreme prodaje predmeta založnog prava.³⁴ Ukoliko u mestu gde se prodaja sprovodi predmet zaloge nema tržišnu cenu u vreme prodaje, uzeće se u obzir tržišna cena sa najbližeg tržišta. Berzanska cena predstavlja cenu po kojoj se stvari koje su iste kao predmet zaloge (ili slične) prodaju na najbližoj berzi. Založni poverilac može poveriti prodaju predmeta zaloge licu koje se profesionalno bavi davanjem zajmova uz zalogu ili prodajom takvih stvari, da u njegovo ime i za račun proda predmet zaloge.

Ako predmet založnog prava nema tržišnu ili berzansku cenu, založni poverilac ga može prodati na način na koji bi to učinio razuman i pažljiv čovek, čuvajući interese dužnika i zalagodavca.³⁵

Založni poverilac je dužan da obavesti zalagodavca (odnosno zalagodavca i dužnika) kao i treće lice kod koga se predmet zaloge nalazi, o mestu i vremenu prodaje predmeta zaloge. Ukoliko je prodaja sprovedena bez prisustva zalagodavca (odnosno zalagodavca i dužnika), izvršni poverilac je dužan da izvesti navedena lica, i to svakog posebno, o okolnostima vezanim za sprovedenu prodaju, o ceni, o troškovima, o načinu na koji je sprovedena prodaja i o drugim značajnim okolnostima.

Zakonodavac je predvideo i poseban oblik pravne zaštite zalagodavca od nezakonite vansudske prodaje predmeta zaloge. Zalagodavac je ovlašćen da podnese tužbu, u roku od 30 dana od dana upisa početka prodaje predmeta u Registar zaloge, kojom se osporava pravo založnog poverioca da namiri svoje potraživanje vansudskom prodajom predmeta zaloge. U ovom postupku zalagodavac je dužan da dokaže da poveriočevo potraživanje ne postoji, odnosno da ne postoji založno pravo poverioca, da potraživanje postoji ali da nije dospelo za naplatu ili da je dug isplaćen u celosti. Ovom tužbom se ne odlaže sprovođenje vansudske prodaje predmeta zaloge, osim ako zalagodavac u postupku priloži javnu ispravu ili privatnu ispravu overenu na zakonom propisan način koja potvrđuje osnovanost njegovih navoda iz tužbe. Postupak po navedenoj tužbi je hitan i sud je dužan da se rukovodi ovim načelom prilikom zakazivanja ročišta i određivanja rokova za postupanje.

Lica koja su stekla pravo svojine na predmetu zaloge kupovinom na sudskoj ili vansudskoj prodaji, stiču pravo svojine na predmetu zaloge bez ikakvih

³⁴ Čl. 47, st. 3. Zakona o založnom pravu na pokretnim stvarima upisanim u registar (*Službeni glasnik RS*, br. 57/2003, 61/2005, 64/2006-isp. i 99/2011-dr. zakoni).

³⁵ Čl. 47, st. 6. Zakona o založnom pravu na pokretnim stvarima upisanim u registar (*Službeni glasnik RS*, br. 57/2003, 61/2005, 64/2006-isp. i 99/2011-dr. zakoni).

tereta. Ova odredba se odnosi na savesne kupce i njihovo pravo svojine se ne može osporavati zbog eventualnih propusta u postupku prodaje.

PRESTANAK ZALOŽNOG PRAVA – NAČINI PRESTANKA

„Registarska zaloga, formalnopravno, prestaje momentom ispisa iz Registra zaloge.”³⁶ Zahtev za brisanje registrovane zaloge može podneti založni poverilac, zalogodavac i zainteresovano lice koje ima pravni interes da se iz Registra zaloge izvrši brisanje zaloge. Uz zahtev za brisanje zaloge podnosi se i odgovarajući dokument koji predstavlja materijalnopravni osnov prestanka zaloge.

Prestanak potraživanja založnog poverioca isplatom dugovanja ili na neki drugi način jedan je od materijalnopravnih osnova za podnošenje zahteva za brisanje registrovane zaloge. Zastarelost potraživanja ne isključuje pravo založnog poverioca da se namiri iz predmeta registrovane zaloge.

Osnov za prestanak registrovane zaloge i brisanje iz Registra zaloge predstavlja i propast predmeta zaloge. Ukoliko je predmet zaloge osiguran, založno pravo se konstituiše na potraživanju iznosa, odnosno naknade, osiguranja.

Založno pravo prestaje na osnovu prodaje predmeta zaloge, izvršene radi namirenja potraživanja založnog poverioca. Ukoliko se radi o sudskoj prodaji, sud će rešenjem odrediti brisanje založnog prava iz Registra zaloge, nakon što odluka o namirenju postane pravnosnažna. S druge strane, kada je reč o vansudskoj prodaji, založni poverilac je u obavezi da izda ispravu na osnovu koje zalogodavac može zatražiti brisanje založnog prava. Pravo na izdavanje ovakve isprave ima i kupac predmeta zaloge u vansudskoj prodaji.

Založno pravo može prestati odricanjem založnog poverioca od zaloge putem izjave u pisanoj formi, kada se svojstvo založnog poverioca stekne u istom licu sa svojstvom dužnika (konfuzija) i kada založni poverilac stekne pravo svojine na predmetu založnog prava (konsolidacija).

Ako dužnik ili zalogodavac, kad to nije isto lice, traži brisanje založnog prava, dužan je da podnese Registru zaloge pismenu izjavu založnog poverioca da pristaje na brisanje ili sudsku odluku kojom se utvrđuje da je založno pravo prestalo.³⁷

³⁶ M. Lazić, *Nav. delo*, 90.

³⁷ Čl. 55. Zakona o založnom pravu na pokretnim stvarima upisanim u registar *Službeni glasnik RS*, br. 57/2003, 61/2005, 64/2006-ispr. i 99/2011-dr. zakoni).

REGISTAR ZALOGE

Pojam i nadležnost

Jedinstvena evidencija registrovane zaloge fizičkih i pravnih lica naziva se Registar založnog prava.³⁸ Registar zaloge je jedinstvena elektronska baza podataka, čija je osnova centralna baza podataka u kojoj se čuvaju svi podaci uneti u Registar zaloge.³⁹

Nadležnost za vođenje Registra zaloge pripada Agenciji za privredne registre. Agencija za privredne registre ima status pravnog lica i posluje u skladu sa propisima kojima se reguliše položaj javnih agencija. Registar zaloge se vodi u okviru Agencije za privredne registre počev od 15. 8. 2005. godine. Registar zaloge vodi Registrator koga imenuje i razrešava Upravni odbor Agencije za privredne registre, uz prethodnu saglasnost Vlade Republike Srbije. Registrator se imenuje na period od četiri godine, uz mogućnost da bude ponovo imenovan. Na postupak registracije u Registru zaloge primenjuju se Zakon o postupku registracije u Agenciji za privredne registre (*Službeni glasnik RS*, br. 99/11 i 83/2014) i Pravilnik o sadržini Registra založnog prava na pokretnim stvarima i pravima i dokumentaciji potrebnoj za registraciju *Službeni glasnik RS*, br. 31/2013).

Podaci iz Registra zaloge su dostupni svim licima. Svako ima pravo da izvrši pretragu podataka u toku radnog vremena Registra zaloge, i to u bilo kojoj jedinici Registra. Načelo javnosti podataka ogleda se i u pravu svakog lica da zatraži overeni izvod sa podacima o registrovanoj zalozi. Dostupnost određenih podataka iz Registra zaloge može se ograničiti u skladu sa popisima kojima se reguliše zaštita podataka o ličnosti i poslovna tajna.

U našem pravu važi pretpostavka da su sva lica upoznata sa postojanjem založnog prava i sa podacima upisanim u Registar zaloge, te se niko ne može pozvati na okolnost da mu podaci iz Registra nisu poznati. S druge strane, za podatke upisane u Registar zaloge ne važi pretpostavka istinitosti podataka, što znači da Agencija za privredne registre ne garantuje da je zalogodavac vlasnik predmeta zaloge niti da je osnov upisa zaloge važeći sa pravnog aspekta. Iz navedenog proizilazi da lica koja proveravaju bonitet određenog subjekta moraju sama da provere istinitost upisanih podataka u Registar zaloge, što pre svega otežava tokove privrednog poslovanja.

³⁸ U Zakonu o založnom pravu na pokretnim stvarima upisanim u registar upotrebljava se naziv Registar zaloge, dok je u okviru Agencije za privredne registre zvaničan naziv Registar založnog prava.

³⁹ Čl. 56, st. 2. Zakona o založnom pravu na pokretnim stvarima upisanim u registar (*Službeni glasnik RS*, br. 57/2003, 61/2005, 64/2006-ispr. i 99/2011-dr. zakoni).

Za podatke koji se upisuju u Registar zaloge važi načelo vremena nastanka i vremenskog redosleda, te prvenstvo o odlučivanju ima ranije podneta prijava.

Sadržina Registra zaloge i postupak registracije

U Registar zaloge se upisuju svi podaci koji se tiču založnog prava. Pored registracije upisa, izmene i brisanja zaloge, vrši se registracija zabeležbi, i to: zabeležba o započetom postupku namirenja, zabeležba spora (ukoliko se vodi parnični postupak čiji je predmet založno pravo, pokretna stvar ili pravo koje je predmet zaloge ili neki drugi odnos strana u vezi sa registrovanom zalogom) i zabeležba podataka o činjenicama i dokumentima koji su značajni za pravni promet, a odnose se na registrovanu zalogu.

Registar zaloge sadrži podatke o tačnom vremenu prijema prijave za registraciju (dan, čas i minut), vrsti založnog prava (ugovorno, sudsko, zakonsko založno pravo), subjektima založnog prava, i to podatke o založnom poveriocu, zalogodavcu i dužniku kada dužnik i zalogodavac nisu isto lice, predmetu založnog prava (podaci kojima se bliže određuje pokretna stvar ili pravo koje je predmet zaloge, a ukoliko su u pitanju pokretne stvari određene po vrsti ili zbir pokretnih stvari, opis, količina ili broj stvari, mesto gde se one nalaze, procena njihove vrednosti i/ili drugi podaci na osnovu kojih se predmet založnog prava bliže određuje), pravnom osnovu založnog prava i novčanom potraživanju koje se obezbeđuje založnim pravom, koje može biti opredeljeno u domaćoj i/ili stranoj valuti, i to osnovni i maksimalni iznos obezbeđenog potraživanja.⁴⁰

Ako je subjekat založnog prava domaće fizičko lice, u Registar zaloge obavezno se unose podaci o imenu i prezimenu, jedinstvenom matičnom broju lica, i podaci o prebivalištu, odnosno boravištu, dok se u slučaju da je subjekat založnog prava strano fizičko lice umesto matičnog broja upisuje broj pasoša i zemlju izdavanja.

Ukoliko je subjekat založnog prava domaće pravno lice, Registar zaloge sadrži podatke o poslovnom imenu pravnog lica, matičnom broju i adresi sedišta, a u slučaju stranog pravnog lica kao subjekta založnog prava u Registar se upisuju podaci o poslovnom imenu, nazivu nadležnog stranog registra, registarskoj oznaci pravnog lica kod nadležnog stranog registra i adresi sedišta.

Postupak registracije zaloge pokreće se podnošenjem registracione prijave Registru zaloge. Registraciona prijava se podnosi putem odgovarajućeg re-

⁴⁰ Čl. 3. st. 1. Pravilnika o sadržini Registra založnog prava na pokretnim stvarima i pravima i dokumentaciji potrebnoj za registraciju (*Službeni glasnik RS*, br. 31/2013).

gistracionog obrasca.⁴¹ Uz registracioni obrazac, neophodno je priložiti propisanu dokumentaciju. Ona se pre svega sastoji iz dokumentacije koja predstavlja pravni osnov za registraciju zaloge, druga dokumenta iz kojih se mogu utvrditi svi podaci neophodni za registraciju zaloge i dokaz o uplati naknade za vođenje postupka registracije. Dokument koji predstavlja pravni osnov za upis zaloge razlikuje se u zavisnosti od vrste zaloge koja se registruje. Ukoliko se radi, na primer, o registraciji ugovorne zaloge, neophodno je priložiti ugovor o zalozi ili drugi odgovarajući pravni osnov koji sadrži elemente ugovora o zalozi, zajedno sa izjavom zalagodavca da pristaje na upis založnog prava u korist založnog poverioca (koja može biti sadržana i u ugovoru o zalozi) i koja mora biti overena pred nadležnim organom overe, ukoliko je zalagodavac fizičko lice.⁴² „Dostavljanjem rešenja o izvršenju na udelu u društvu sa ograničenom odgovornošću sudu odnosno organizaciji koja vodi registar, vrši se plenidba udela koji je predmet izvršenja. Izjava zalagodavca da pristaje da poverilac upiše založno pravo u Registar zaloge propisana čl. 65a st. 3. t. 2) Zakona o založnom pravu na pokretnim stvarima upisanim u Registar potrebna je za upis u Registar zaloge na osnovu ugovora, a ne i za upis založnog prava na osnovu odluke suda i za upis zakonskog založnog prava”.⁴³

Pravilnikom o sadržini Registra založnog prava na pokretnim stvarima i pravima i dokumentaciji potrebnoj za registraciju (*Službeni glasnik RS*, br. 31/2013) detaljno je regulisano koju je dokumentaciju neophodno podneti uz registracioni obrazac da bi se sprovela registracija izmene ili dopune podataka o registrovanoj zalozi, registracija zabeležbe i brisanja registrovane zabeležbe i registracija brisanja registrovane zaloge.

Podnosilac registracione prijave za registraciju zaloge može biti založni poverilac i zalagodavac. Ostale registracione prijave može podneti bilo koje zainteresovano lice, odnosno lice koje ima pravni interes za sprovođenje određene registracije od strane Registra zaloge.⁴⁴ Registracionu prijavu ovlašćena lica mogu podneti lično ili preko punomoćnika. Ukoliko punomoćnik podnosioca registracione prijave nije advokat, a podnosilac prijave je fizičko lice, punomoćje mora biti overeno od strane nadležnog organa overe.

Registracija i brisanje podataka koji se vode pri Registru zaloge može se vršiti i po službenoj dužnosti, ukoliko je nadležni organ dostavio odluku Re-

⁴¹ Registracioni obrazac se može pribaviti u svakoj organizacionoj jedinici Agencije za privredne registre ili putem internet stranice Agencije za privredne registre.

⁴² O pravnim osnovima za registraciju zaloge bilo je više reči u poglavlju o predmetu i vrstama registrovane zaloge.

⁴³ Presuda Vrhovnog suda Srbije, U. 6258/2007 od 19. 11. 2008, Paragraf Lex.

⁴⁴ Na primer, podnosilac registracione prijave za registraciju zabeležbe spora može biti stranka u parničnom postupku čiji je predmet ujedno i predmet registrovane zaloge.

gistru koja predstavlja pravni osnov za upis odnosno brisanje zaloge. Takođe, registracija ili brisanje podataka po službenoj dužnosti vrši se i kada je to zakonom propisano.

Registrator je dužan da donese odluku o registracionoj prijavi u roku od pet dana od dana prijema prijave. Ukoliko Registrator ne donese odluku u pomenutom roku, smatra se da je prijava usvojena, donosi se rešenje o usvajanju i registracija se bez odlaganja sprovodi u Registru, osim ukoliko se radi o stvari koja nije predmet registracije u Registru zaloge, ukoliko je podatak već registrovan ili ukoliko Registrator nije nadležan da odlučuje o spornoj prijavi.

Registrator donosi odluku o prijavi u formi rešenja, bez obzira da li se donosi odluka o usvajanju ili odbacivanju registracione prijave. Odluka u formi zaključka se donosi samo kada se odlučuje o zahtevu za ispravku greške. Podnosiocu prijave se ostavlja rok od 30 dana od dana objavljivanja zaključka na internet stranici Agencije za privredne registre da izvrši dopunu registracione prijave.

Odluka Registratora može se pobijati žalbom u roku od 30 dana od dana objavljivanja odluke. Ovom odredbom Zakon o postupku registracije u Agenciji za privredne registre produžen je nekadašnji rok od 15 dana, koji se računao od dana prijema odluke od strane podnosioca prijave.

Žalba se podnosi nadležnom ministru, preko Agencije za privredne registre. Registrator može odlučiti o žalbi rešenjem u roku od 5 dana od prijema iste. U protivnom, žalba se dostavlja nadležnom ministru, koji je dužan da donese odluku po žalbi u roku od 30 dana od dana prijema žalbe u ministarstvu. Ministar može doneti odluku kojom se žalba odbacuje ako je neblagovremena, nedopuštena ili podneta od strane neovlašćenog lica, kojom se žalba odbija kao neosnovna, može usvojiti žalbu, ukinuti odluku Registratora i vratiti na ponovno odlučivanje ili ukinuti odluku Registratora i samostalno odlučiti o prijavi.

REGISTROVANA ZALOGA U ZEMLJAMA REGIONA

Bivše članice SFRJ su usvojile slična zakonodavna rešenja u pogledu regulisanja bezdržavinske zaloge. Jedan od razloga je svakako taj što su bivše jugoslovenske republike u isto vreme prolazile (i još uvek prolaze) kroz period privredne, društvene i zakonodavne tranzicije i što na sličan način sprovode usklađivanje propisa za zakonodavnim rešenjima zemalja Zapadne Evrope.

Proces zakonodavne tranzicije je težak i mukotrpan proces, praćen potresima kako unutar organa zakonodavne, sudske i izvršne vlasti, tako i među građanima. Bivše socijalističke zemlje su prelaskom na sistem tržišne privrede

primorane da stvore i ustale praksu u pogledu primene klasičnih instituta založnog prava (poput hipoteke) i novih sredstava obezbeđenja potraživanja.

S druge strane, zemlje naslednice SFRJ su u prednosti iz razloga što na raspolaganju imaju gotove modele novih instituta založnog prava u zemljama Zapadne Evrope, te uz pomoć pravnih diskusija vođenih u ovim zemljama, bivše članice SFRJ mogu znatno lakše doći do rešenja u pogledu implementacije ovih novih instituta u sopstvene pravne sisteme, koji svakako prolaze kroz fazu opšte reorganizacije.⁴⁵

Svi pravni sistemi zemalja bivših članica SFRJ poznaju institut bezdržavinske zaloge. „Prilikom reforme prava osiguranja u ovim zemljama znatno je proširen krug objekata na kojima se može zasnovati založno pravo, napušteni su određeni tradicionalni principi ovog prava i nastala su nova sredstva obezbeđenja na pokretnim stvarima.”⁴⁶ Na ovaj način su postavljeni pravni temelji razvoja tržišne privrede i omogućeno je efikasnije sprovođenje finansijskih transakcija.

U Republici Crnoj Gori je 2002. godine usvojen Zakon o zalozi kao sredstvu obezbeđenja potraživanja (*Službeni list RCG*, br. 38/02). Ovaj zakon predstavlja kodeks ugovornog založnog prava na pokretnim stvarima. Zakon se ne primenjuje na prenos potraživanja po osnovu naknada iz radnog odnosa zaposlenog, prodaju potraživanja po računima kao deo kupoprodaje ili drugog pravnog posla iz kojih su nastali i hipoteke, osim ako se radi o nepokretnostima po nameni.⁴⁷ Zakonom je regulisan predmet zaloge, ugovorna zaloga, sadržina ugovora o zalozi, zaloga koja ne nastaje na osnovu ugovora, prava trećih lica, registar i uvid javnosti u ugovorne zaloge, neispunjenje obaveze i izvršenje. Podaci iz Registra zaloge su javni i svako lice može podneti zahtev za uvid u podatke iz pretrage Registra. Sticanje registrovane zaloge je drugačije uređeno Zakonom o zalozi kao sredstvu obezbeđenja potraživanja Crne Gore u odnosu na rešenje prihvaćeno u našem pravu. „U pravu Republike Crne Gore, registarska zaloga smatra se konstituisanom u trenutku zaključenja ugovora o zalozi, u pisanoj formi.”⁴⁸ Pod perfektuiranjem zaloge podrazumeva se da je zaloga konstituisana i da je prijava zaloge registrovana u skladu sa zakonom. Vremenom

⁴⁵ M. Povlakić, „Stvarnopravna sredstva osiguranja na pokretnim stvarima u zemljama naslednicama bivše SFRJ”, Budimpeštanski simpozijum, *Doprinos reformi stvarnog prava u državama jugoistočne Evrope*, Bremen, 2003, 221, 222.

⁴⁶ D. Medić, *Novo stvarno pravo Republike Srpske*, Banja Luka, 2011, 159.

⁴⁷ Čl. 1. st. 4. Zakona o zalozi kao sredstvu obezbeđenja potraživanja (*Službeni list RCG*, br. 38/02).

⁴⁸ M. Vučković, „Založno pravo na pokretnim stvarima upisanim u registar”, *Zbornik radova Harmonizacija građanskog prava u regionu*, Istočno Sarajevo, 2013, 318.

registracije smatra se vrijeme dostavljanja prijave zaloge registru.⁴⁹ U skladu sa našim Zakonom, zaloga se stiče upisom u Registar zaloge. Upis u Registar zaloge se smatra konstitutivnim elementom registrovane zaloge, dok je prema pravu Crne Gore to zaključenje ugovora o zalozi u propisanoj formi. Shodno Zakonu o zalozi kao sredstvu obezbjeđenja potraživanja, prijava zaloge važi tri godine nakon datuma registracije.⁵⁰ Domaće pravo ne poznaje ograničenje trajanja registrovane zaloge. Uz zakon je usvojeno i posebno Uputstvo o radu registra zaloga (*Službeni list RCG*, br. 37/03). Registar zaloga predstavlja sastavni deo Privrednog suda u Podgorici i njegovim radom rukovodi regulator koga imenuje predsednik suda, za razliku od Registra zaloge pri Agenciji za privredne registre Republike Srbije, koja ima svojstvo pravnog lica i posluje u skladu sa propisima o javnim agencijama.

Okvirnim zakonom o zalozima (*Službeni glasnik BiH*, br. 28/04) usvojenim od strane parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine, regulisano je založno pravo na pokretnim stvarima i postupak registracije bezdržavinske zaloge u BiH. Kao model donošenja navedenog propisa, poslužio je Jednoobrazni trgovački zakonik SAD iz 1962. godine. S obzirom da se radi o pravnom propisu usvojenom u okviru pravnog sistema anglosaksonskog tipa, u pravnoj teoriji se postavlja pitanje opravdanosti korišćenja ovog zakona kao modela, jer se kao posledica javio značajan broj nerazumljivih pravnih termina u Okvirnom zakonu o zalozima, koji ne odgovaraju pravnoj tradiciji BiH. Tako se recimo u zakonu upotrebljava pravni termin „Posebno svojinsko pravo”, pod kojim se podrazumeva zadržavanje prava vlasništva, lizing, dugoročni zakup, komisijon, iako navedeni termin nije do sada bio u upotrebi u pravnom sistemu BiH.⁵¹ Registrovana zaloga na osnovu ugovora u pravnom sistemu BiH nastaje ispunjenjem 4 uslova, nezavisno od redosleda ispunjena, i to: da je izvršena registracija zaloge, da su založni poverilac i založni dužnik zaključili ugovor o zalozi, da je založni dužnik vlasnik stvari na kojoj se konstituiše zaloga i da je založni poverilac ili drugo lice u skladu sa ugovorom o zalozi (ili sa drugim ugovorom povezanim sa ugovorom o zalozi) dao ili se obavezao dati kredit založnom dužniku ili trećem licu.⁵² Okvirnim zakonom o zalozima je znatno proširen krug objekata koji mogu biti predmet založnog prava. Baš kao i u pravu Republike Srbije, predviđeno je odstupanje od načela specijalnosti, te predmet zaloge može biti stvar u vlasništvu izvršnog dužnika, kao i ona stvar koju će izvršni

⁴⁹ Čl. 2. i čl. 15, st. 1. Zakona o zalozi kao sredstvu obezbjeđenja potraživanja (*Službeni list RCG*, br. 38/02)

⁵⁰ Čl. 17, st. 2. Zakona o zalozi kao sredstvu obezbjeđenja potraživanja (*Službeni list RCG*, br. 38/02).

⁵¹ R. Jotanović, Registrovana zaloga prema Okvirnom zakonu o zalozima, *Srpska pravna misao*, Časopis za pravnu teoriju i praksu, Banja Luka, 2015, 12, 13.

⁵² Čl. 4, st. 1. Okvirnog zakona o zalozima (*Službeni glasnik BiH*, br. 28/04).

dužnik steći u budućnosti, nakon zaključenja ugovora o zalozi. Okvirnim zakonom se stvar definiše kao telesna ili netelesna pokretna stvar, koja može biti individualno određena ili određena po rodu.⁵³ Upis u registar zaloge nema konstitutivno dejstvo, kao ni samo brisanje iz registra, već se gubi pravo prvenstva u pogledu namirenja.⁵⁴ Iz navedenog se može zaključiti da se konstituisanje zaloge razlikuje prema pravu BiH i pravu Republike Srbije. Registar zaloga u BiH vodi Kancelarija za registar, organizaciona jedinica pri Ministarstvu pravde Bosne i Hercegovine.

U hrvatskom pravu zaloga može nastati na osnovu ugovora ili na osnovu odluke suda, odnosno odluke javnog beležnika, upisom u odgovarajući javni registar.⁵⁵ Prema Zakonu o vlasništvu i drugim stvarnim pravima (NN 91/96, 68/98, 137/99, 22/00, 73/00, 129/00, 114/01, 79/06, 141/06, 146/08, 38/09, 153/09, 143/12, 152/14), predmet registrovane zaloge mogu biti stvari za koje je način sticanja prava svojine upis u odgovarajući registar i stvari koje je nemoguće koristiti bez takvog upisa. Ovim zakonskim ograničenjima u pogledu predmeta zaloge dovode se u nepovoljniji položaj vlasnici pokretnih stvari, koje ne spadaju u navedene grupe i na kojima se ne može konstituisati registrovana zaloga. „Predmet sudskog odnosno javnobeležničkog založnog prava mogu biti sve pokretne stvari i sa njima izjednačeni 'pravni entiteti'.”⁵⁶

Uporednopravni prikaz instituta bezdržavinske zaloge u Republici Mađarskoj i u našem pravu je neophodan jer se radi o susednim zemljama sa srodnom pravnom tradicijom, u kojima je na sličan način regulisan predmetni institut. S druge strane, razlike koje postoje između ova dva pravna sistema u pogledu uređenja registrovane zaloge treba svakako uzeti kao temu pravnih diskusija u cilju pronalaženja boljih pravnih rešenja za regulisanje ovog instituta. U mađarskom pravu registrovana zaloga je regulisana Građanskim zakonikom Republike Mađarske, u petoj knjizi pod nazivom „Stvarna prava”, pod naslovom VII „Založno pravo, trećeg dela: – Ograničena stvarna prava”⁵⁷. Termin koji se upotrebljava za institut registrovane zaloge u mađarskom pravu je hipoteka na pokretnim stvarima. Kada je reč o predmetu registrovane zaloge, Građanski zakonik Republike Mađarske odstupa od načela specijalnosti i predviđa da predmet založnog prava mogu biti individualno određene stvari, stvari određene po vrsti, kao i zbir stvari. Međutim, za razliku od našeg prava, mađar-

⁵³ R. Jotanović, Registrovana zaloga prema Okvirnom zakonu o zalozima, *Srpska pravna misao*, časopis za pravnu teoriju i praksu, Banja Luka, 2015, 20–23.

⁵⁴ *Isto*, 2015, 26.

⁵⁵ M. Vučković, Založno pravo na pokretnim stvarima upisanim u registar, Zbornik radova „Harmonizacija građanskog prava u regionu”, Istočno Sarajevo, 2013, 319.

⁵⁶ *Isto*, 320, 321.

⁵⁷ Izmene i dopune Građanskog zakonika su stupile na snagu 15. marta 2014. godine.

sko pravo ne propisuje izričito mogućnost zalaganja buduće stvari. Navedeno pravno rešenje je najverovatnije posledica toga što zakonik predviđa, kao uslov nastanka zaloge, da založni dužnik mora imati pravo raspolaganja na predmetu zaloge.⁵⁸ „Prema tome, mađarsko pravo ne prihvata opštu mogućnost zalaganja budućih stvari, već samo takvu mogućnost da prilikom zalaganja zbirne stvari (određene opisom i vrednošću) na nekim njenim delovima dužnik još nema ili je već izgubio pravo raspolaganja – pri čemu, po pravilu, novčana vrednost zamenjuje stvari na kojima založni dužnik nema pravo raspolaganja.”⁵⁹ Da bi založni poverilac stekao založno pravo, Građanski zakonik predviđa da mora postojati odgovarajući pravni osnov (ugovor o zalozi u pisanoj formi ili zakon) i da hipoteka na pokretnim stvarima mora biti upisana u odgovarajući registar. Hipoteka na pokretnim stvarima, pravima i potraživanjima upisuje se u registar kreditnog obezbeđenja, koji predstavlja novinu u mađarskom pravu i koji zamenjuje registre vođene od strane notara.⁶⁰ Međutim, za razliku od našeg prava, ukoliko postoji evidencija o pravu svojine na pokretnoj stvari koja je predmet zaloge, da bi se konstituisala hipoteka na pokretnoj stvari, potrebno je izvršiti upis u odgovarajuću evidenciju. Razlika između mađarskog i našeg prava postoji i kad je u pitanju namirenje potraživanja poverioca. Čl. 27. ZOZP je predviđeno da, ukoliko zalagodavac ima svojstvo privrednog subjekta i ako predmet založnog prava ima tržišnu ili berzansku cenu, ugovorom o zalozi može se predvideti da založni poverilac ima pravo da ga proda po toj ceni, ili da ga po toj ceni zadrži za sebe. Za razliku od pomenutog rešenja, Građanskim zakonikom Republike Mađarske predviđena je opšta zabrana ugovaranja komisone klauzule, nezavisno od pravnog subjektiviteta zalagodavca. Odredba ugovora o zalozi, kojom se predviđa da će založni poverilac steći pravo svojine na predmetu zaloge ukoliko založni dužnik ne izmiri svoje potraživanje po dospelosti, smatra se ništavom u mađarskom pravu.⁶¹ Na ovaj način je zaštićen položaj založnog dužnika, nezavisno od toga da li se radi o privrednom subjektu ili fizičkom licu koje ne obavlja privrednu delatnost. Naročito zbog toga što predmet zaloge u većini slučajeva predstavlja stvar čija vrednost je veća od vrednosti potraživanja založnog poverioca, te su poverioci skloni zloupotrebi ugovaranju predmetne odredbe.

⁵⁸ M. Sič, *Bezdržavska zaloga na pokretnim stvarima u srpskom i mađarskom pravu (uporednopravna analiza). Harmonizacija srpskog i mađarskog prava sa pravom Evropske unije*, Novi Sad, 2014, 392.

⁵⁹ *Isto*, 393.

⁶⁰ *Isto*, 394.

⁶¹ *Isto*, 403.

ZAKLJUČAK

Osnovna ideja ovog rada je analiza instituta registrovane zaloge, koji je u našem pravu regulisan Zakonom o založnom pravu na pokretnim stvarima upisanim u registar. Osim pozitivnopravnog rešenja instituta bezdržavinske zaloge, u okviru rada se razmatra i pitanje istorijskog razvoja bezdržavinske zaloge, osnovne karakteristike i vrste registrovane zaloge. Ugovoru o zalozi je posvećena posebna pažnja, ne zato što je zakonodavac učinio isto u samom ZOZP, već zato što ugovor predstavlja najčešći pravni osnov nastanka bezdržavinske zaloge kao sredstva obezbeđenja. Pored redovnog sudskog postupka namirenja iz predmeta bezdržavinske zaloge, Zakon predviđa i vansudski postupak namirenja, čime se daje mogućnost poveriocu da na brži način namiri svoje potraživanje prema založnom dužniku. Počev od 2005. godine, u našoj zemlji vodi se Registar zaloge u okviru Agencije za privredne registre, kao centralna i jedinstvena baza podataka o zalozi na pokretnim stvarima upisanim u registar.

Iako se koreni registrovane zaloge nalaze u XIX veku, ovaj institut je zasigurno proizvod savremenih pravnih sistema XX veka. Vođenje registra bezdržavinske zaloge je omogućeno u modernim pravnim sistemima zahvaljujući modernizaciji državne uprave i administracije, a potom i razvojem savremene tehnologije i elektronske evidencije podataka. Glavni razlog nastanka registrovane zaloge je svakako razvoj tržišne privredne. Na taj način je došlo do modifikacije klasične zaloge u novonastalim uslovima privređivanja. U Republici Srbiji, kao i u većini zemalja regiona, registar zaloge je javna evidencija. Uvid u registar je dozvoljen svim licima što omogućava transparentnost podataka u evidenciji. Zahvaljujući tome, nisu zaštićena samo prava poverilaca, već i prava trećih lica koja se nalaze u ulozi potencijalnih poverilaca. Bezdržavinska zaloga je ekonomičnije i efikasnije sredstvo obezbeđenja potraživanja poverilaca, naročito kada je u pitanju poslovanje privrednih subjekata. Poslovanja u oblasti privrede su danas nezamisliva bez ugovaranja određenog sredstva obezbeđenja potraživanja. Ukoliko bi ručna zaloga bila jedina opcija privrednim subjektima, zaloga na pokretnim stvarima bi za privrednike predstavljala nesvrshodno i neekonomično sredstvo obezbeđenja. S druge strane, registarska zaloga omogućava dužniku redovnu upotrebu predmeta zaloge, što mu pruža mogućnost da redovno izmiruje svoje dugovanje prema poveriocu bez potrebe za naplatom iz sredstva obezbeđenja. Poverilac ima mogućnost izbora: da namiri svoje potraživanje putem sudske ili putem vansudske prodaje, uz odgovarajuća ograničenja predviđena Zakonom. Zaloga se može registrovati i na pokretnoj stvari koju će dužnik steći u budućnosti, te nije neophodno da dužnik poseduje predmet zaloge u momentu ugovaranja.

Nedostaci registrovane zaloge se ispoljavaju na taj način što poverilac ima manju kontrolu i nadzor nad predmetom zaloge jer se isti nalazi u posedu

dužnika, što često vodi ka otuđenju predmeta zaloge trećem licu pre početka postupka namirenja.⁶² U praksi ovakvo postupanje dužnika najčešće nije sankcionisano. Takođe, poverilac može steći pogrešnu sliku o imovini dužnika, jer pokretne stvari ostaju u posedu založnog dužnika, iako su već opterećene registrovanom zalogom. „Bezdržavinska zaloga krije u sebi opasnost stvaranja prividne vrednosti u imovini dužnika.”⁶³ S druge strane, poverioci često iskorišćavaju ekonomski nepovoljan položaj dužnika, što rezultira zloupotrebom vansudske prodaje predmeta zaloge i ugovaranje *lex commissoria*. Navedeni nedostaci mogu se otkloniti sankcionisanjem nezakonitog postupanja od strane državnih organa. Osim postupanja organa izvršne i sudske vlasti, pravna nauka kroz pravne diskusije i uporednopravne analize može doći do novih rezultata i povoljnijih pravnih rešenja vezanih za institut registrovane zaloge.

LITERATURA

- Jotanović, Radenko, Registrovana zaloga prema Okvirnom zakonu o zalozima, *Srpska pravna misao*, časopis za pravnu teoriju i praksu, Banja Luka, 2015. godine
- Kozar, Vladimir, Petrović, Zdravko, „Bezdržavinska zaloga na pokretnim stvarima”, *Glasnik Advokatske komore Vojvodine*, časopis za pravnu teoriju i praksu, Novi Sad, 2010. godine
- Lazić, Miroslav, Reforma založnog prava u Republici Srbiji (mobilijarna hipoteka i hipoteka), *Evropski pravnik*, 2007. godine
- Lazić, Miroslav, *Prava realnog obezbeđenja*, Niš, 2009. godine
- Medić, Duško, *Založno pravo*, Banja Luka, 2002. godine
- Medić, Duško, „Bezdržavinska zaloga u pravu Republike Srpske”, Budimpeštanski simpozijum, „Doprinos reformi stvarnog prava u državama jugoistočne Evrope”, Bremen, 2003. godine
- Medić, Duško, *Novo stvarno pravo Republike Srpske*, Banja Luka, 2011. godine
- Povlakić, Meliha, „Stvarnopravna sredstva osiguranja na pokretnim stvarima u zemljama nasljednicama bivše SFRJ”, Budimpeštanski simpozijum, „Doprinos reformi stvarnog prava u državama jugoistočne Evrope”, Bremen, 2003. godine
- Popov, Danica, „Zaloga na pokretnim stvarima upisanim u registar u pravu Republike Srbije”, *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Novom Sadu*, Novi Sad, 2009. godine
- Sić, Magdolna, „Bezdržavinska zaloga na pokretnim stvarima u srpskom i mađarskom pravu (uporednopravna analiza)”, *Harmonizacija srpskog i mađarskog prava sa pravom Evropske unije*, Novi Sad, 2014. godine

⁶² Čl. 220. Krivičnog zakonika (*Službeni glasnik RS*, br. 85/2005, 88/2005-ispr., 107/2005-ispr., 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013 i 108/2014) predviđeno je krivično delo oštećenje tuđih prava.

⁶³ N. Tešić, *Nav. delo*, 73.

- Stojanović, Dragoljub, *Stvarno pravo*, Beograd, 1991. godine
- Tešić, Nenad, *Registrovana zaloga*, Beograd, 2007. godine
- Tešić, Nenad, „Obezbeđenje na pokretnim stvarima i potraživanjima (Republika Srbija)”, Forum za građansko pravo za jugoistočnu Evropu, Izbor radova i analiza, Prva regionalna konferencija, Cavtat, 2010. godine, Knjiga II
- Vučković, Milica, Založno pravo na pokretnim stvarima upisanim u registar, Zbornik radova „Harmonizacija građanskog prava u regionu”, Istočno Sarajevo, 2013. godine

Pravni i ostali izvori

- Komentar Pravilnika o sadržini registra založnog prava na pokretnim stvarima i pravima i dokumentaciji potrebnoj za registraciju *Službeni glasnik RS*, br. 31/2003, Paragraf Lex
- Okvirni zakon o založima (*Službeni glasnik BiH*, br. 28/04)
- Pravilnik o sadržini Registra založnog prava na pokretnim stvarima i pravima i dokumentaciji potrebnoj za registraciju (*Službeni glasnik RS*, br. 31/2013).
- Presuda Privrednog apelacionog suda, Pž. 5925/2013 od 30. 4. 2014. godine, Paragraf Lex
- Presuda Vrhovnog suda Srbije, U. 6258/2007 od 19. 11. 2008. godine, Paragraf Lex
- Rešenje Privrednog apelacionog suda, Iž. 2932/2010 od 21. 10. 2010. godine – Sudska praksa privrednih sudova – Bilten br. 4/2010, Paragraf Lex
- Zakon o založnom pravu na pokretnim stvarima upisanim u registar (*Službeni glasnik RS*, br. 57/2003, 61/2005, 64/2006-ispr. i 99/2011-dr. zakoni)
- Zakon o izvršenju i obezbeđenju (*Službeni glasnik RS*, br. 31/2011, 99/2011-dr. zakon i 109/2013-odluka US, 55/2014, 139/2014)
- Zakon o izvršnom postupku (*Službeni glasnik RS*, broj 125/04)
- Zakon o stečaju (*Službeni glasnik RS*, br. 104/2009, 99/2011-dr. zakon, 71/2012-odluka US i 83/2014)
- Zakon o postupku registracije u Agenciji za privredne registre (*Službeni glasnik RS* br. 99/11 i 83/2014)
- Zakon o vazdušnom saobraćaju (*Službeni glasnik RS*, br. 73/2010, 57/2011, 93/2012 i 45/2015, 66/2015)
- Zakon o pomorskoj i unutrašnjoj plovidbi (*Službeni glasnik RS*, br. 12/98, 44/99, 74/99 i 73/2000 i *Službeni glasnik RS*, br. 101/2005-dr. zakon, 85/2005-dr. zakon, 73/2010-dr. zakon, 87/2011-dr. zakon i 10/2013-dr. zakon)
- Zakon o zalozi kao sredstvu obezbeđenja potraživanja (*Službeni list RCG*, br. 38/02)
- Zakon o vlasništvu i drugim stvarnim pravima (NN 91/96, 68/98, 137/99, 22/00, 73/00, 129/00, 114/01, 79/06, 141/06, 146/08, 38/09, 153/09, 143/12, 152/14)

PLEDGE OF MOVABLE ASSETS REGISTERED IN THE PLEDGE REGISTER

Boba Brankov, MA
Bachelor of Laws

Summary

The registered pledge is pledge constituted on movable property by registration in the Pledge Register. As collateral, registered pledge becomes a legal term in the 20th century, even though its roots are in the 19th century. In Serbia, registered pledge is regulated by the Law on Pledge of Movable Assets in the Pledge Register (Published in the Official Gazette of the Republic of Serbia No. 57/03, 61/05, 64/06, 99/11) The law regulates the issue of the pledged property, claims that may be secured by registered pledge, rights and obligations of the pledgee and the pledgor, the pledge agreement, the process of settlement and sales and termination of the pledge. The Pledgee, according to the Law, may settle his claim in the court proceedings and out of court by sale of the pledged property. The Law introduces a special Pledge Register, as public records data on registered pledge. Registered pledge had a similar path of development in the region. Although the Republic of Serbia still does not have the status of member state of the European Union, the legal solutions regarding the registered pledge in Serbia are not much different from the legislation of the neighboring countries, which are already members of the EU.

Keywords: registered pledge; non-possessory pledge; collateral; Law on Pledge on Movable Assets in the Pledge Register; Pledge Register; Comparative Legal Analysis

Мр Весна Билбија,
Јавно предузеће „Пошта Србије“,
Радна јединица поштанског саобраћаја „Суботица“

ПОСТУПАК ЗАШТИТЕ ОД ЗЛОСТАВЉАЊА НА РАДУ КОД ПОСЛОДАВЦА*

САЖЕТАК: Узимајући у обзир последице и деликатност поступка утврђивања случајева мобинга, Закон о спречавању злостављања на раду предвиђа више различитих могућности заштите од мобинга, а посебно:

- кроз поступак посредовања код послодавца,
- кроз поступак утврђивања одговорности запосленог који се терети за мобинг код послодавца,
- кроз поступак пред надлежним судом.

Тема овог рада је поступак заштите од злостављања на раду код послодавца. Горе поменути закон се примењује четири године. Велики број поступака заштите од злостављања на раду је спроведено код послодавца а донете су и правоснажне пресуде у судским поступцима за мобинг. Што се пре спроведе фаза учачавања и санкционисања мобинга, то су мање и блаже негативне последице. Из тог разлога је веома значајно да се поступак заштите од мобинга код послодавца спроводи правилно и ефикасно

Кључне речи: мобинг, заштита, послодавац, запослени, посредовање

* Рад примљен 1. 7. 2015. године.

УВОД

Закон о спречавању злостављања на раду¹ у примени је пету годину. ЗСЗР је предвидео да ће правила понашања послодавца и запослених у вези са превенцијом и заштитом од злостављања на раду прописати министар надлежан за рад и то у року од 90 дана од дана ступања на снагу тог закона. У вези с тим је прописано да закон ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у *Службеном гласнику РС*, а примењује се по истеку 90 дана од дана ступања на снагу². Доношењем Правилника о правилима понашања послодавца и запослених, у вези са превенцијом и заштитом од злостављања на раду³ у Републици Србији су се створили услови за операционализацију заштите од мобинга. Предност посебног закона је подизање свести о системској штетности мобинга и кажњивости, као и о неопходности превентиве која би предупредила ову појаву и унела ред у област веома поремећених радноправних односа⁴. Доношење *lex specialis* који уређује проблематику мобинга било је неизбежно. Уследио је велики број усмених расправа и писаних радова на тему мобинга међу стручњацима⁵, аутори су се сложили да је ова тема актуелна и о њој се много пише и говори⁶, а поједини су у вези с тим, лепо закључили да о мобингу има толико много говорника, а толико мало слушатеља⁷. У свом првом делу, ЗСЗР садржи основне одредбе, у другом права, обавезе и одговорности послодавца и запослених у вези са злостављањем, а трећи део утврђу-

¹ Закон о спречавању злостављања на раду, *Службени гласник РС*, бр. 36/2010, даље у тексту и у фуснотама ЗСЗР.

² ЗСЗР, чл. 28, 38, 39.

³ Правилник о правилима понашања послодавца и запослених у вези са превенцијом и заштитом од злостављања на раду, *Службени гласник РС*, бр. 62/2010, даље у тексту и фуснотама Правилник.

⁴ Олга Кићановић, *Коментар Закона о спречавању злостављања на раду*, Социјално-економски савет Републике Србије, Београд, 2011, 16.

⁵ Нпр. Б. Петровић, Мобинг – правни оквир и заштита жртва према Закону о спречавању злостављања на раду, *Правна ријеч*, Бања Лука, бр. 27/2011, 539–552; С. Ковачевић-Перић, Злостављање на раду (*de lege lata-de lege ferenda*), *Правна ријеч*, Бања Лука, бр. 27/2011, 553–566; В. Боранијашевић, Поцесноправни аспект мобинга, *Правни животи*, 2011, бр. 11/2011, 917–931; П. Михајловић: Злостављање на раду – мобинг, *Правни животи*, 2010, бр. 11/2010, 789–803; С. Пауновић – Р. Косановић, Злостављање на раду – мобинг, *Социјална мисао*, 2010, vol. 17, бр. 2, 37–47; Д. Симоновић, Појам, облици и регулатива мобинга, *Социјална мисао*, 2010, vol. 17, бр. 2, 11–35; М. Поповић, Мобинг као облик дискриминације, *Правни животи*, 2012, бр. 11/2012, 547–558.

⁶ Мирјана Поповић, Мобинг као облик дискриминације, *Правни животи*, бр. 11/2012, 547.

⁷ Лазар Јовевски, Мобинг као радно-правни и радно-социолошки феномен, *Правни животи*, 2011, бр. 11/2011, 519.

је поступак за заштиту од злостављања код послодавца. Судска заштита регулисана је у четвором делу. Пети део ЗСЗР је надзор над спровођењем закона, шести су казнене одредбе, а прелазне и завршне одредбе седми.

УПОЗНАВАЊЕ ЗАПОСЛЕНИХ С ПРАВОМ НА ЗАШТИТУ ОД ЗЛОСТАВЉАЊА НА РАДУ

Пре самог поступка за заштиту од злостављања код послодавца, међу основним одредбама налазе се одредбе које не улазе стриктно у сам поступак за заштиту од злостављања на раду који се води код послодавца, али му претходе и траже од послодавца да се ангажује. Послодавац, прво, има једну општу обавезу да, у циљу стварања услова неопходних за здраву и безбедну радну околину, организује рад на начин којим се спречава појава злостављања на раду и у вези са радом и запосленима обезбеђују услови рада у којима неће бити изложени злостављању на раду и у вези са радом од стране послодавца, односно одговорног лица или запослених код послодавца⁸. Прва конкретна обавеза у том правцу је дужност послодавца да запосленог, пре ступања на рад, писменим путем обавести о забрани вршења злостављања и правима, обавезама и одговорностима запосленог и послодавца у вези са забраном злостављања. Будући да је остављен рок од 30 дана⁹ и да је запрећена новчана прекршајна казна за послодавца у случају пропуштања¹⁰ исправно је закључити да су послодавци испоштовали ову обавезу. Исто обавештење се, приликом ступања на рад, на одговарајући начин уручује и сваком запосленом који заснује радни однос у наредном периоду. Практично, у тренутку заснивања радног односа, када је најинтензивнији однос између послодавца, јер се најчешће тада закључује (и потписује) уговор о раду, послодавац ће запосленог писменим путем обавестити о забрани вршења злостављања и правима, обавезама и одговорностима запосленог и послодавца у вези са забраном злостављања тј. уручити му обавештење. Наспрам утврђеног права једне стране, стоји обавеза друге. И обрнуто. Тако наспрам утврђене обавезе послодавца да запосленог, пре ступања на рад, писменим путем обавести о забрани вршења злостављања и правима, обавезама и одговорностима запосленог и

⁸ ЗСЗР, чл. 4.

⁹ 30 дана је значило најдаље до 4. октобра 2010. године, рок је прописан чл. 37. ЗСЗР.

¹⁰ Новчаном казном у износу од 100.000 до 400.000 динара казниће се за прекршај послодавац са својством правног лица, од 10.000 до 40.000 казниће се предузетник, а новчаном казном од 5.000 до 30.000 динара казниће се одговорно лице у правном лицу, ако не упознају запосленог са забраном вршења злостављања у прописаном року, ЗСЗР, чл. 36.

послодавца у вези са забраном злостављања, стоји право запосленог утврђено у чл. 10 ст. 1. ЗСЗР да писменим путем буде упознат са забраном вршења злостављања и правима, обавезама и одговорностима запосленог и послодавца у вези са забраном злостављања.

Правилник о правилима понашања послодавца и запослених, у вези са превенцијом и заштитом од злостављања на раду је подзаконски акт који додатно уређује материју злостављања на раду. Правилником је поновљена обавеза послодавца да запосленом пре ступања на рад достави обавештење о забрани вршења злостављања и правима, обавезама и одговорностима запосленог и послодавца у вези са забраном вршења злостављања, као и рок за доставу од 30 дана од дана почетка примене закона. Разрађујући наведену обавезу, Правилник, најпре, регулише да се обавештење сачињава у најмање два примерка, од којих један примерак задржава послодавац, а други запослени. Потом, Правилник предвиђа да се у ситуацији када запослени одбије да потише и да га прими, сматра да је запослени упознат са садржином обавештења, ако му је оно достављено на начин и у поступку прописаном законом.

Чл. 5. Правилника, утврђено је које податке обавештење садржи нарочито и то да је законом забрањено и санкционисано вршење злостављања, сексуалног узнемиравања, као и злоупотреба права на заштиту од таквог понашања. Затим, обавештење треба да садржи податке о томе шта се сматра злостављањем, сексуалним узнемиравањем и злоупотребом права на заштиту од таквог понашања. У њему се, надаље, наводи да се заштита од злостављања и сексуалног узнемиравања остварује код послодавца (у поступку посредовања и поступку утврђивања одговорности запосленог) и пред надлежним судом; да запослени који сматра или сумња да је изложен злостављању или сексуалном узнемиравању, пре обраћања суду, треба да се обрати надлежном лицу или лицима код послодавца за заштиту од таквог понашања, а запослени који сматра да је изложен злостављању или сексуалном узнемиравању од самог послодавца, може да се непосредно обрати суду за заштиту од таквог понашања; да ће послодавац учинити доступним податке о лицима овлашћеним за покретање поступка за заштиту од злостављања, лицу коме се подноси захтев за заштиту од злостављање и другим лицима која се могу укључити у поступак заштите од злостављања, и на који начин. Обавештење нарочито садржи и податке о томе шта се не сматра злостављањем, односно када се не може покретати поступак за заштиту од злостављања; да се не сматрају злостављањем ни радна дисциплина која је у функцији боље организације посла, нити предузете активности које су оправдане за остваривање безбедности и здравља на раду и повремене разлике у мишљењима, проблеми и кон-

фликти у вези са обављањем послова и радних задатака, осим ако немају за циљ да повреду или намерно увреду запосленог, као ни друга понашања која се не могу сматрати злостављањем у складу са ЗСЗР, те да су права, обавезе и одговорности запосленог и послодавца у вези са превенцијом и заштитом од злостављања прописани ЗСЗР и Правилником. Да ли ће се запослени заиста упознати са садржином истог, поготово у ситуацији када је заснивањем радног односа остварио свој егзистенцијални циљ – запослио се, послодавац не проверава. Сваки се закон јавно објављује. Додатно, у овом случају, о забрани вршења злостављања и правима, обавезама и одговорностима запосленог и послодавца у вези са забраном злостављања, запослени се писаним путем обавештава. Према томе, непознавање закона или нечитање обавештења, никог не оправдава.

Да је послодавац дужан да, у циљу препознавања, превенције и спречавања злостављања, спроводи мере обавештавања и оспособљавања запослених и њихових представника да препознају узроке, облике и последице вршења злостављања, прописано је и ЗСЗР и Правилником.¹¹ Разрађујући ову одредбу, Правилник је предвидео да послодавац може да обезбеди обуку, односно оспособљавање одређеног запосленог или запослених за обављање посредовања, као начина разрешења спорних односа повезаних са злостављањем.¹² Такође, ради превенције злостављања и препознавања злостављања, послодавац може да одреди лице за подршку коме запослени који сумња да је изложен злостављању може да се обрати ради пружања савета и подршке. Послодавац може да затражи и мишљење синдиката о одређивању лица за подршку. Лице за подршку треба да саслуша запосленог, да му да савет, да га упуту, информисе и пружи подршку с циљем решавања спорне ситуације.¹³ Послодавац је, ради остваривања права на заштиту од злостављања, дужан да запосленима учини доступним податке о лицу за подршку, лицима овлашћеним за покретање поступка за заштиту од злостављања (представник синдиката, лице надлежно за послове безбедности и здравља на раду, представник запослених за безбедност и здравље на раду или одбор за безбедност и здравље на раду); лицу код послодавца коме се подноси захтев за заштиту од злостављања и о списку посредника који се води код послодавца, а ако код послодавца постоје запослени који су оспособљени за обављање посредовања, послодавац може учинити доступним и податке о тим лицима.¹⁴

¹¹ ЗСЗР, чл. 7. ст 2; Правилник, чл. 3, ст.1.

¹² Правилник, чл. 3. ст. 2

¹³ Правилник, чл. 7.

¹⁴ Правилник, чл. 6.

У поступцима за заштиту од злостављања креће се од законског дефинисања овог појма. Злостављање, у смислу чл. 6. ст. 1. ЗСЗР, јесте свако активно или пасивно понашање према запосленом или групи запослених код послодавца које се понавља, а које за циљ има или представља повреду достојанства, угледа, личног и професионалног интегритета, здравља, положаја запосленог и које изазива страх или ствара непријатељско, понижавајуће или увредљиво окружење, погоршава услове рада или доводи до тога да се запослени изолује или наведе да на сопствену иницијативу раскине радни однос или откаже уговор о раду или други уговор. Злостављање јесте и подстицање или навођење других на описано понашање, а извршиоцем злостављања сматра се послодавац са својством физичког лица или одговорно лице код послодавца са својством правног лица, запослени или група запослених код послодавца, који врши описано злостављање.¹⁵

Цитирана законска одредба афирмативног је карактера, за постојање злостављања на раду потребно је да буду кумулативно испуњени услови трајности радње злостављања (радња може бити и пасивна и активна), затим да таква радња има за циљ или представља повреду достојанства, угледа, личног и професионалног интегритета, здравља и др., те да се услед такве радње жртва мобинга наведе да на своју иницијативу раскине радни однос или откаже уговор о раду или други уговор. Афирмативну дефиницију злостављања на раду која је идентична законској, Правилник допуњује негативном и даје одговор шта није злостављање. Тако, не сматрају се злостављањем појединачни акт послодавца (решење, понуда анекса уговора о раду, упозорење и др.), којим је решавано о правима, обавезама и одговорностима из радног односа, против кога запослени има право на заштиту у поступку прописаном посебним законом; као ни ускраћивање и онемогућавање права утврђених законом, општим актом и уговором о раду, чија се заштита остварује у поступку код послодавца и пред надлежним судом (нпр. неисплаћивање зараде и других примања). Затим, не сматра се злостављањем радна дисциплина која је у функцији боље организације посла, ни предузете активности које су оправдане за остваривање безбедности и здравља на раду. Злостављањем се не сматра свако неоправдано прављење разлике или неједнако поступање према запосленом по било ком основу дискриминације, које је забрањено и у вези с којим се заштита обезбеђује у складу с посебним законом, као ни повремене разлике у мишљењима, проблемима и конфликти у вези с обављањем послова и радних задатака, осим ако исти немају за циљ да повреду или намерно увреду запосленог и др.

Злоупотребу права на заштиту од злостављања чини запослени који је свестан или је морао бити свестан да не постоје основани разлози за

¹⁵ ЗСЗР, чл. 6. ст. 2. и 3.

покретање поступка за заштиту од злостављања, а покрене или иницира покретање тог поступка са циљем да за себе или другог прибави материјалну или нематеријалну корист или да нанесе штету другом лицу.¹⁶

ПОСТУПАК ЗАШТИТЕ ОД ЗЛОСТАВЉАЊА НА РАДУ КОД ПОСЛОДАВЦА

Забрањен је било који вид злостављања на раду и у вези са радом, као и злоупотреба права на заштиту од злостављања.¹⁷ Послодавац је дужан да запосленог заштити од злостављања и одговара за штету коју одговорно лице или запослени вршећи злостављање проузрокује другом запосленом код истог послодавца, у складу са законом. Послодавац који је накнадио штету коју је проузроковало одговорно лице или запослени има право да од тог лица или запосленог захтева накнаду износа исплаћене штете.¹⁸ Одговорност послодавца за штету коју причини његов запослени, као и његово право и дужност да се по исплати штете трећем лицу, са регресним захтевом обрати запосленом који је штету причинио, регулисана је одредбама Закона о раду и закона који регулише облигационе односе. Разлика је у томе што су и обештећено „треће“ лице и штетник - запослени код послодавца.

Занимљиве су одредбе чл. 15. и 16. Правилника, које предвиђају шта треба да уради запослени у случају сумње да је извршено злостављање. Запослени који сумња да је изложен злостављању треба да се обрати лицу за које сумња да врши злостављање и да му укаже на његово понашање, а у циљу решавања спорне ситуације и без покретања поступка за заштиту од злостављања. Поред обраћања лицу за које сумња да врши злостављање над њим, запослени треба да се обрати лицу за подршку или лицу код послодавца овлашћеном за подношење захтева за заштиту од злостављања, односно другом лицу које ужива његово поверење, ради предочавања проблема и пружања савета о начину даљег поступања и решавању спорне ситуације, а то лице треба да саслуша запосленог, да му да савет, да га упуту, информише и пружи подршку у циљу решавања спорне ситуације. Обраћање запосленог који сумња да је изложен злостављању, лицу за које сумња да врши злостављање и указивање на његово понашање сигурно је добар савет, али колико је практично примењив? Овакво обраћање упут-

¹⁶ ЗСЗР, чл. 11. ст. 3; Правилник, чл. 14.

¹⁷ ЗСЗР, чл. 5

¹⁸ ЗСЗР, чл. 8–9.

но је када постоји конфликт. Разлика између конфликта и мобинга није у томе шта се и како чини, већ у фреквентности, трајању и намери. Конфликт најчешће постоји између запослених са симетричним односом у хијерархији и у већини случајева је краткотрајан. Мобинг се врши систематично и смишљено, а вршилац обично покушава да успостави или има психолошку доминацију над жртвом.¹⁹ Није искључено да конфликт претходи мобингу и да се решавањем конфликта заправо спречава настајање мобинга. Код мобинга страх паралише жртву, а охрабрује злостављача. Емоционално оснаживање жртве је први корак у борби против тог страха.²⁰ На исти начин је под знаком питања и обраћање другом лицу које ужива његово поверење. Наиме, жртве злостављања су често наводиле да им скоро нико, на радном месту и у породици, не верује или их, чак, сматра кривим за ситуацију у којој се налазе.²¹

Поступак посредовања код послодавца

Поступак за заштиту од злостављања код послодавца, ако се за злостављање на раду не терети одговорно лице у правном лицу, односно послодавац са својством физичког лица, почиње тако што запослени који сматра да је изложен злостављању подноси образложени захтев за покретање поступка за заштиту од злостављања непосредно том лицу. Овај захтев може поднети и представник синдиката, лице надлежно за послове безбедности и здравља на раду, представник запослених за безбедност и здравље на раду или одбор за безбедност и здравље на раду, уз писмену сагласност запосленог који сматра да је изложен злостављању.²² Право на подношење захтева за заштиту од злостављања застарева у року од шест месеци од дана када је злостављање учињено и почиње да тече од дана када је последњи пут извршено понашање које представља злостављање, с тим да у том року и за време вођења поступка посредовања не теку рокови застарелости прописани законом за утврђивање одговорности запосленог за непоштовање радне дисциплине, односно повреду радне дужности.²³

¹⁹ Слободанка Перић, *Присвојан рад*, Правни факултет у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици, Београд, 2013, 222.

²⁰ „Престала сам да ћутим и да се склањам, рекла сам јој да је то што ради мобинг и ставила сам на огласну таблу чланак из новина о мобингу...” Мирјана Трипковић, Психичко злостављање на радном месту: анализа рада Службе ВДС инфо и подршка жртвама у 2008. години, *Темида, часопис о викијимизацији, људским правима и роду*, vol. 12, бр. 2/2009, 25.

²¹ Мирјана Трипковић, *нав. дело*, 24.

²² ЗСЗР, чл. 13.

²³ ЗСЗР, чл. 22.

Правилником је ближе прописана садржина захтева за покретање поступка за заштиту од злостављања. У захтеву треба да се наведу подаци о подносиоцу захтева, односно подаци о запосленом који сматра да је изложен злостављању, ако није подносилац захтева, као и подаци о запосленом које се терети за злостављање. Затим, наводи се кратак опис понашања за које се оправдано верује да представља злостављање, трајање и учесталост тог понашања, као и датум када је последњи пут учињено то понашање. Такође, у захтеву треба да буду наведени и докази, тј. сведоци, писана документација, лекарски извештаји, дозвољени аудио и видео записи и др.²⁴

Послодавац је дужан да, у року од три дана, по пријему захтева, странама у спору предложи посредовање као начин разрешења спорног односа. Три дана од дана пријема овог предлога послодавца, запослени који сматра да је изложен злостављању, запослени који се терети за злостављање и представник послодавца, споразумно одређују или бирају лице за вођење поступка посредовања²⁵.

Ако се, пак, за злостављање терети одговорно лице у правном лицу, односно послодавац са својством физичког лица, запослени који сматра да је изложен злостављању може поднети захтев за покретање поступка посредовања непосредно том лицу, а може и без подношења захтева за покретање поступка посредовања код послодавца, покренути поступак пред надлежним судом, до истека поменутог рока застарелости за покретање поступка за заштиту од злостављања код послодавца.²⁶ Дакле, покретање поступка за заштиту од злостављања код послодавца, у овом случају није обавезно. У овом случају, послодавац може да прихвати захтев за посредовање, такође у року од три дана. Чл. 16. ЗСЗР је прописао да за посредника може бити одређено, односно изабрано лице које ужива поверење страна у спору, да се он може изабрати са списка посредника који се води код послодавца – у складу са колективним уговором, односно код органа, организације или установе за посредовање – у складу са законом, затим са списка посредника социјално-економског савета сачињеног на предлог социјалних партнера, те са списка удружења грађана чији су циљеви усмерени на послове посредовања, односно заштите од злостављања.

Поступак посредовања је хитан, спроводи се тако што посредник странама у спору помаже да постигну споразум. У поступку посредовања, на захтев стране у спору, може да учествује и представник синдиката. Овај поступак је затворен за јавност, а подаци прикупљени у току посредовања тајна су и могу се саопштавати само учесницима у поступку и надле-

²⁴ Правилник, чл. 22.

²⁵ ЗСЗР, чл. 15.

²⁶ ЗСЗР, чл. 14.

жним државним органима у вези са поступком за заштиту од злостављања. Стране могу да се споразумеју о начину на који ће се поступак посредовања спровести, а ако о томе не постигну споразум, посредник ће поступак спровести на начин који сматра да је одговарајући, имајући у виду околности спорног односа и интересе страна у спору, уз поштовање начела хитности. Посредник може да води заједничке и одвојене разговоре са странама у спору, као и да уз сагласност једне стране другој пренесе и предочи предлоге и ставове о појединим питањима. Затим, посредник може да даје предлог могућих начина за решавање спора, али не може странама у спору да намеће решење, а уколико оцени да прети опасност од наступања ненакнадиве штете запосленом који сматра да је изложен злостављању, може доставити послодавцу образложену иницијативу за меру премештај у другу радну околину – на исте или друге послове, односно радно место или меру удаљење са рада уз надокнаду зараде, све у складу са законом.²⁷

Окончавање поступка посредовања код послодавца

Колико траје поступак посредовања? Како се завршава?

Поступак посредовања окончава се у року од осам радних дана од дана одређивања, односно избора посредника, с тим да се из оправданих разлога тај рок може продужити на максимално 30 дана од дана одређивања, односно избора посредника. Имајући у виду да је поступак посредовања хитан, али истовремено и деликатан по свом предмету, више је разлога који могу бити оправдани и због којих поступак траје дуже од 8 радних дана. Рок од осам радних дана је довољан у ситуацији када је на основу једног одвојеног и/или заједничког разговора са странама, сасвим јасно и посреднику и странама у спору да није могуће постићи споразум, без обзира што је посредник спреман да им у томе помогне. Исти рок је довољан и у ситуацији када постоји друга крајност, када је управо ради решавања постојеће ситуације било довољно да неко трећи, непристрасан, објективно и стручно помогне странама у спору да искажу оно што саме из својих субјективних позиција нису могле, све уз поштовање начела тајности које је итекако значајно у овако деликатној ствари. Уколико посредник води одвојене и заједничке разговоре, преноси и предочава предлоге и ставове о појединим питањима једне стране другој, може бити потребно и оправдано да поступак траје дуже од осам радних дана. Ипак, поступак не може трајати дуже од 30 дана од дана одређивања, односно избора посредника, што је такође оправдано ограничавање имајући у виду начело хитности, али и тајности. Овај рок је довољан да стране изнесу своје ставове, затим да

²⁷ ЗСЗР, чл. 17–18.

саслушају предлоге и ставове друге стране о појединим питањима и да их размотре, те да уз активну помоћ и размену посредника постигну споразум.

Други начин да се поступак оконча јесте одлуком посредника, после консултације са странама, да се поступак обуставља јер даљи поступак није оправдан, а трећи начин је изјавом стране у спору о одустајању од даљег поступка.²⁸ Сматра се да поступак посредовања није успео ако стране у спору не одреде, односно не изаберу посредника како је наведено или ако се поступак оконча на начин који није закључивање писменог споразума између страна у спору. У случају да поступак посредовања није успео јер стране у спору нису одредиле, односно нису изабрале посредника, онда је послодавац дужан да подносиоцу захтева и запосленом који сматра да је изложен злостављању ако није подносилац тог захтева, достави обавештење да поступак посредовања није успео. Ако посредовање није успело, јер је поступак обустављен или због изјаве стране у спору о одустајању од даљег поступка, онда ту обавезу има посредник, те је дужан да најкасније у року од три дана од дана истека рока које је закон предвидео за трајање посредовања, странама у спору и послодавцу достави одлуку о обустављању поступка, односно обавештење да је једна од страна у спору одустала од даљег поступка.²⁹

Од дана достављања овог обавештења тече рок од 15 дана за подношење тужбе суду за заштиту од злостављања.

Из наведеног следи закључак да је поступак посредовања успео само онда када се закључи писмени споразум између страна у спору. Одредбе чл. 22 ЗСЗР прописале су садржину оваквог споразума, тј. шта споразум треба нарочито да садржи, затим од чега зависи његово дејство, те да споразум може садржати и препоруке за послодавца у погледу отклањања могућности настављања злостављања. Тако, споразум нарочито садржи мере које су усмерене на престанак понашања које представља злостављање, односно искључење могућности настављања таквог понашања. Дејство споразума постигнутог у поступку посредовања зависи од воље страна у спору, ако је споразумом обухваћено уређивање понашања у њиховом међусобном односу, а споразум може садржати и препоруке послодавцу у погледу отклањања могућности настављања злостављања, као нпр. премештај запосленог у другу радну околину или друге мере које се тичу статуса и права страна у спору. Ове препоруке послодавац може прихватити ако су у складу са законом и његовом пословном политиком.

²⁸ ЗСРС, чл. 19.

²⁹ ЗСРС, чл. 20.

Поступак за утврђивање одговорности запосленог за непоштовање радне дисциплине, односно повреду радне дужности

Одредбе чл. 23. ЗСЗР регулишу поступак за утврђивање одговорности запосленог. Наиме, ако поступак посредовања не успе, а постоји основана сумња да је извршено злостављање или је злоупотребљено право на заштиту од злостављања, послодавац је дужан да покрене поступак за утврђивање одговорности запосленог за непоштовање радне дисциплине, односно повреду радне дужности и може запосленом у том случају, поред санкција прописаних законом за непоштовање радне дисциплине, односно повреду радне дужности, да изрекне једну од следећих мера:

1. опомена;
2. мера удаљења са рада од четири до 30 радних дана без накнаде зараде;
3. мера трајног премештаја у другу радну околину – на исте или друге послове, односно радно место, у складу са законом.

Ако запослени, коме је због вршења злостављања изречена нека од наведених мера, у року од шест месеци поново изврши злостављање, послодавац може да му откаже уговор о раду, односно изрекне меру престанка радног односа, у складу са законом. Послодавац је, међутим, сходно чл. 24. ЗСЗР који утврђује мере за спречавање злостављања до окончања поступка дужан да реагује и раније: у времену до окончања поступка за заштиту од злостављања који се води код њега. Тако, ако запосленом који сматра да је изложен злостављању према мишљењу службе медицине рада прети непосредна опасност по здравље или живот или ако му прети опасност од настанка ненакнадиве штете, послодавац је дужан да, до окончања поступка за заштиту запосленог од злостављања код послодавца, запосленог који се терети за злостављање премести у другу радну околину – на исте или друге послове, односно радно место или да му изрекне меру удаљења са рада уз надокнаду зараде.

Право на одбијање рада, регулисано у чл. 26. ЗСЗР, има запослени, коме према мишљењу службе медицине рада прети непосредна опасност по здравље или живот, ако послодавац не предузме мере које је дужан у том случају. Запослени је дужан да, без одлагања, обавести послодавца и инспекцију рада о одбијању рада. За време одбијања рада запослени има право на накнаду зараде у висини просечне зараде коју је остварио у претходна три месеца, а дужан је да се врати на рад када послодавац предузме мере које је био дужан, а најкасније до окончања поступка заштите од злостављања код послодавца. Запосленом који је одбио да ради не може да се откаже уговор о раду, односно изрекне мера престанка радног односа.

Заштита учесника у поступку је предуслов за његову успешну примену, те је чл. 27. ЗСЗР утврђено следеће: покретање поступка за заштиту од злостављања, као и учешће у том поступку не може да буде основ за стављање запосленог у неповољнији положај у погледу остваривања права и обавеза по основу рада, покретање поступка за утврђивање дисциплинске, материјалне и друге одговорности запосленог, отказ уговора о раду, односно престанак радног или другог уговорног односа по основу рада и проглашавање запосленог вишком запослених, у складу са прописима којима се уређује рад. Ову заштиту има и запослени који укаже надлежном државном органу на повреду јавног интереса утврђеног законом, учињену од стране послодавца, а основано сумња да ће бити изложен злостављању, док запослени, за кога се у складу са законом утврди да је злоупотребио право на заштиту од злостављања, ову заштиту не ужива.

Превенција поступка за заштиту од злостављања на раду

За радни однос је карактеристичан јак (егзистенцијални) интересни сукоб запосленог и послодавца. Како је послодавац јача страна и правно и фактички, традиционални задатак радног права је да ту правну и фактичку неједнакост запосленог и послодавца ублажи у мери која је неопходна, да би се обезбедила социјална стабилност запослења, али и самог послодавца и друштва у целини.³⁰ Иако је радни однос правни израз интересног компромиса радника и послодавца, правни положај странака у том односу се базира и на начелу хуманизације. То значи да се субјекти тог односа, са свим међусобним правима, обавезама и одговорностима не могу одвајати од њихових људских особина и потреба. Права, обавезе и одговорности у радном односу перманентно се крећу у правцу што већег приближавања потребама радника и послодавца као људских бића. Систем тих права, обавеза и одговорности, иако је пре свега интересно заснован, ипак омогућује странкама у радном односу да једна другу виде као равноправне партнере и људска бића која са одговарајућом пажњом, међусобним поштовањем и достојанством заснивају и остварују те односе.³¹

Што се тиче Правилником прописаних правила понашања послодавца и запослених у вези са превенцијом и заштитом од злостављања на раду, и послодавац и запослени дужни су да се понашају на начин којим

³⁰ Предраг Јовановић, Интересни сукоби и социјална стабилност у сфери радних односа, *Радно и социјално право, часопис за теорију и праксу радног и социјалног права*, бр. 1/2013, 35.

³¹ Предраг Јовановић, *нав. дело*, 54.

се поштује достојанство запослених и да настоје да у доброј вери поштују општа правила понашања на раду, а послодавац треба да настоји да обезбеди радну околину у којој ће се послови обављати у атмосфери поштовања, сарадње, отворености, безбедности и једнакости, да развија свест код запослених о потреби узајамног поштовања, сарадње и тимског рада у извршавању радних задатака, да пружи добар пример тако што ће се према свима понашати љубазно, са достојанством и уз дужно поштовање, да омогући синдикатима да својим учешћем дају допринос у оспособљавању и раду на превенцији и спречавању злостављања, да омогући запосленима право да изнесу своје мишљење, ставове и предлоге у вези са обављањем посла, као и да се њихово мишљење саслуша и да због тога не трпе штетне последице.³² Поред ових општих одредница, а ради превенције од злостављања и сексуалног узнемиравања, Правилником су детаљно прописана понашања од којих послодавац и запослени треба нарочито да се уздрже. То су понашања која се односе на немогућност одговарајућег комуницирања, понашања која могу да доведу до нарушавања добрих међуљудских односа, нарушавања личног угледа запосленог, нарушавања професионалног интегритета запосленог, нарушавања здравља запосленог, понашања која би се могла сматрати сексуалним узнемиравањем и друга истоврсна понашања.³³

Иако је превенција најбоље решење, може се закључити да то уопште није једноставно у данашњем социо-економском систему и да бројне мере које се предвиђају и за раднике и за менаџмент дају ограничен резултат. То значи да се егоцентризам тешко надмашује од саме личности, али и поред тога, заштита достојанства на раду и елиминисање дискриминације треба да буде основна национална радна агенда и политика.³⁴ Управо у области радних и социјалних права показало се да доношење добрих закона јесте неопходно, али није довољно. Без ове свести, нема ни говора о превенцији злостављања на раду. Уопште, друштва која су у могућности да издвоје већи проценат друштвеног производа за обезбеђивање радних и социјалних права, успешније се суочавају са изазовима дискриминације и корупције, стварају могућности за динамичнији и квалитетнији развој људских ресурса, ефикасније спречавају индустријске и социјалне конфликте, што све подстицајно делује на економски и технолошки развој и на томе заснован квалитетнији живот.³⁵

³² Правилник, чл. 10

³³ Правилник, чл. 12

³⁴ Лазар Јовевски, Мобинг као радно-правни и радно-социолошки феномен, 526.

³⁵ Гордан Стефановић, Право на живот и радна и социјална права, *Правни животи*, бр. 11/2012, 609.

ЗАКЉУЧАК

Запослени који није задовољан исходом поступка заштите од злостављања код послодавца (и запослени који за злостављање терети одговорно лице у правном лицу, односно послодавца са својством физичког лица и који је/није подносио захтев за покретање поступка посредовања код послодавца) може да потражи судску заштиту и да поднесе тужбу против послодавца због злостављања на раду или у вези са радом. Уз тежину статуса пасивно легитимисане стране, послодавац мора поднети и терет доказивања у судском поступку. Наиме, према чл. 31. ЗСЗР, ако је у току поступка тужилац учинио вероватним да је извршено злостављање, терет доказивања да није било понашања које представља злостављање је на послодавцу. Успех послодавца у судском поступку зависи од тога хоће ли успети да докаже негативну чињеницу – да злостављање на раду не постоји. Будући да злостављање на раду подразумева праву агресију на радника која се одвија испланирано и систематично, онда је јасно да се већ у тренутку подношења тужбе, десило „насиље без насиља“³⁶ и да су штетне последице настале. У овом судском спору ни страна која је у њему успела, не може се назвати победником. Радно окружење није само место где запослени долазе на рад, већ истовремено и место где проводе значајан део свог живота. Важно је формирање става код запослених да раде вредан и одговоран посао, а такав осећај се јавља у случајевима где менаџмент води отворену комуникацију, показује интерес за запосленог, његове идеје и предлоге.³⁷ У стручној литератури налазимо занимљив став да су „у друштвима високоиндустријализованог света Запада, места рада остала једина попришта борбе (*battlefield*)“, где се људи могу међусобно „убијати“ без ризика да због тога буду изведени пред суд.³⁸

У поступку посредовања код послодавца, кључну улогу има посредник, који треба да буде непристрасан у односу на стране у спору и неутралан у односу на предмет спора.³⁹ Полазно становиште је да ће конфликти

³⁶ Весна Балтезаревић, Мобинг: комуникација на четири ноге, *Темид*, часопис о викимизацији, људским правима и роду, vol. 10, бр. 4/2007, 75.

³⁷ *Исти*, 13.

³⁸ Бранко Лубарда, Остваривање и заштита социјалних права, *Правни животи*, бр. 11/2010, 767.

³⁹ Именик миритеља и арбитра РАМППС објављен је у *Службеном гласнику РС* бр. 110/2013. На дужност миритеља у поступку мирног решавања колективних радних спорова уписан је 41 миритељ, а на дужност арбитра у поступку мирног решавања индивидуалних радних спорова 33 арбитра. Према Јавном конкурсном, за миритеља и арбитра могло је бити изабрано лице које је држављанин Републике Србије; има високу стручну спрему и најмање пет година радног искуства у области радних односа; није осуђивано за кривично дело на

бити решени лакше и уз мање одрицања ако се у први план ставе интереси и потребе сукобљених страна, а не питање моћи или права. Посредници треба да настоје да створе атмосферу озбиљне усредсређености на конкретна питања, јер стране у спору „чују“ једна другу кроз вишеструке утицаје прошлих искустава и емоција. Посредник треба да поседује вештину активног слушања страна у спору са емпатијом, а не са симпатијом, да буде онај који охрабрује, појашњава и усмерава дискусију, резимира и сумира исказе страна у спору и помаже у идентификацији проблематике. Споразум треба да је написан јасним, једноставним језиком, избалансиран, позитиван, практичан. Споразум треба да се односи на будућност и да не садржи оптужбе, пожељно је да дефинише рокове за његово остваривање, те шта ће се од ставки споразума пратити и на који начин.⁴⁰

Емоционална интелигенција је способност да се други убеду у нешто или мотивишу да ураде нешто, способност да се изгради однос пријатељства, да се обуздају сопствене и туђе емоције, да се повратна информација тзв. „feedback“ прима искрено и отворено, да се посматра и анализира и сопствено и туђе понашање и др. Много речи и још више захтева који се постављају пред комуникатора. Уосталом, зато се учесници комуникације деле на добре и лоше комуникаторе.⁴¹ Не може да допринесе процесу посредник који је пристрасан, интерпретатор, саветодавац, пасиван, беспомоћан.

Уколико се сложимо са закључком да је заштита жртва мобинга тешка и неизвесна активност,⁴² још више се морамо сложити са закључком да то никако није разлог да се од ње одустане.

безусловну казну затвора од најмање шест месеци или за кажњиво дело које га чини неподобним за обављање ових послова, те лице које је достојно дужности миритеља, односно арбитра. За арбитра је могло бити изабрано лице које поред општих услова, има положен правосудни испит или је редовни професор факултета из позитивно-правних предмета.

⁴⁰ IN-HOUSE семинар „Посредовање у случајевима злостављања на раду“, Београд, 21–22. новембар 2011, предавач Вера Кондић, Центар за развој људских ресурса и менаџмент – MNG Centar d.o.o.

⁴¹ Весна Балтезаревих, Организациона комуникација и мобинг, 7.

⁴² *Исто*, 14.

THE PROCEDURES FOR PROTECTION OF MOBBING AT THE EMPLOYER

Vesna Bilbija MA

Public company "Post offices of Serbia"
Operating unit of postal traffic "Subotica"

S u m m a r y

Taking into account the consequences and the delicacy of the procedure of determining the cases of mobbing, the Law on Prevention of Harassment at Work foresees few different possibilities of exercising the protection of mobbing, and they are:

Through the procedure of mediation at the employer

Through the procedure of determining responsibility of the employee accused of mobbing at the employer

Through the proceedings before the competent court

The topic of this paper is the procedure for protection of harassment at work at the employer. The above mentioned Law has been applied for four years. A great number of procedures for protection of harassment at work have been conducted at the employer and also final judgements in cases of law-suits for mobbing have been made. As expected, the earlier the phase of noticing and sanctioning the act of harassment, the lesser and easier the negative consequences are. That is why it is of great importance for the procedure for protection of mobbing at the employer to be conducted properly and efficiently

Keywords: mobbing, protection, employer, employee, mediation

Igor Simić, student doktorskih studija prava,
Pravni fakultet Univerziteta u Prištini
sa privremenim sedištem u Kosovskoj Mitrovici

PRAVNI POLOŽAJ OPŠTINE SEVERNA MITROVICA^{4*}

SAŽETAK: U radu koji se nalazi pred vama autor se bavi temom koja do sada nije obrađivana od strane stručne javnosti. Pravni položaj Opštine Severna Mitrovica, koja je plod Brisleskog sporazuma Beograda i Prištine i egzistira u sklopu sistema Privremenih institucija samouprave u Prištini, zbog svog pravnog, ali i društvenog značaja od izuzetne je važnosti za razumevanje procesa integracije kao i pravnog položaja Srba na Kosovu i Metohiji.

Rad detaljno obuhvata teme kao što su nadležnosti i način organizacije rada Opštine Severna Mitrovica, asimetričnost u odnosu na ostale opštine na Kosovu i Metohiji, kao i relacije Privremenih institucija samouprave u Prištini i Opštine Severna Mitrovica u odnosu na njenu posebnost i autonomnost, sa posebnim osvrtom na međunarodne akte koji definišu položaj lokalne samouprave, poput Evropske povelje o lokalnoj samoupravi.

U zaključku autor ističe probleme koji stoje na putu ostvarenju nadležnosti Opštine Severna Mitrovica u odnosu na politički kontekst u kome ona postoji.

Ključne reči: lokalna samouprava, autonomnost, nadležnosti, asimetrično predstavljanje, Briselski sporazum

* Rad primljen 25. 9. 2015. godine.

UVOD

U cilju neposrednijeg odnosa državne uprave i građana decentralizacija poslova se vrši delegiranjem nadležnosti sa centralnih organa vlasti na nivo lokalne samouprave. Regulisanje procesa decentralizacije nadležnosti se u XXI veku tumači i kao stepen demokratičnosti nekog društva pre svega zbog neposrednijeg učešća građana u procesu odlučivanja o pitanjima koja su od interesa za same građane.

Lokalne samouprave su sredstvo za vertikalnu podelu vlasti, u skladu sa tzv. teorijom municipalne vlasti, koju su branili u Francuskoj konstitualisti 1789. godine.¹

Zbog značaja definisanja pravnog položaja lokalne samouprave u cilju ostvarivanja prava na odlučivanje građana Savet Evrope je usvojio Evropsku povelju o lokalnoj samoupravi² kojom su definisani osnovni pravni elementi koji definišu položaj lokalne samouprave u odnosu na više, centralne nivoe vlasti država potpisnica. Privremene institucije samouprave u Prištini (u daljem tekstu PIS) su u svojim zakonima prihvatile elemente Evropske povelje o lokalnoj samoupravi.

Nakon NATO agresije 1999. godine na tadašnju Saveznu Republike Jugoslaviju na prostoru AP Kosovo i Metohija uspostavljen je protektorat Ujedinjenih nacija na osnovu Rezolucije Saveta bezbednosti Ujedinjenih nacija 1244³, u vidu misije UNMIK. U toku procesa rešavanja pitanja statusa specijalni predstavnik Ujedinjenih nacija Marti Ahtisari je predložio Plan rešavanja statusa AP Kosovo i Metohija⁴ koji je Vlada Republike Srbije odbila jer je predviđao uspostavljanje nezavisne države na teritoriji Republike Srbije. Nakon jednostranog proglašenja nezavisnosti Kosova⁵ na prostoru AP Kosovo i Metohija je, na osnovu Plana Martija Ahtisarija formirano 38 opština od kojih je 10 sa srpskom većinom i koje su asimetrično predstavljene u odnosu na druge opštine zbog svojih posebnosti. Pod pokroviteljstvom Evropske unije politički predstavnici Beograda i Prištine su aprila 2013. godine potpisali Prvi sporazum o normali-

¹ P. Dimitrijević, *Sistem lokalne samouprave*, Niš, 2011.

² European Charter of Local Self-Government, Council of Europe, 1985.

³ Rezolucija 1244 Saveta bezbednosti Ujedinjenih nacija. <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N99/172/89/PDF/N9917289.pdf?OpenElement>

⁴ Sveobuhvatan predlog za rešenje statusa Kosova. http://www.unosek.org/docref/Comprehensive_proposal_-_Sveobuhvatan_predlog_-_serbian_final.pdf

⁵ 17. februara 2008. godine Skupština Kosova je jednostrano proglasila nezavisnost od Republike Srbije. Zbog nepoštovanja Povelje Ujedinjenih nacija tzv. Kosovo nije član Ujedinjenih nacija iako je priznato od strane 103 zemlje članice.

zaciji odnosa između Beograda i Prištine¹ (u daljem tekstu Briselski sporazum) kojim je Vlada Republike Srbije pristala da integriše svoje institucije u okvir Privremenih institucija samouprave u Prištini. Ipak, položaj lokalnih samouprava je utvrđen Zakonom o lokalnoj samoupravi PIS, koji je donet u skladu sa Planom Martija Ahtisarija, i nije izmenjen u skladu sa Briselskim sporazumom, koji su PIS ratifikovale kao međunarodni dokument, te kao takav, po Ustavu PIS ima primat nad domaćim zakonodavstvom.

Osnovna uloga lokalne samouprave je da odozgo na dole približi državni upravni aparat građanima, u svom radu bude servis građanima, ali i da omogućiti neposrednije delovanje građana na proces donošenja odluka koje su od interesa za građane, odnosno uticaj odozdo na gore.

Položaj lokalne samouprave u odnosu na organe centralnog nivoa vlasti se definiše zakonom. U zakonu se definiše pravni položaj, nadležnosti i njihovo finansiranje i organizacija rada lokalne samouprave. PIS su Zakon o lokalnoj samoupravi usvojile 2008. godine.

Ovaj zakon sadrži odgovarajuće odredbe u skladu sa Evropskom poveljom o lokalnoj samoupravi i napredna rešenja koja definišu položaj lokalne samouprave, koji će biti detaljno predstavljen u nastavku ovog rada.

LOKALNA SAMOUPRAVA PO ZAKONU O LOKALNOJ SAMOUPRAVI PRIVREMENIH INSTITUCIJA SAMOUPRAVE U PRIŠTINI

Evropska povelja o lokalnoj samoupravi je od strane Saveta Evrope usvojena 15. oktobra 1985. godine. Potpisale su je 44 članice od 47, koliko je tada činilo Savet Evrope. Osnovni cilj ove Povelje jeste promocija demokratskih vrednosti na prvom nivou vlasti, kao i najkvalitetniji pristup rešavanju problema zajednica u okviru lokalnih organa vlasti.

Povelja je zahtevala da se prava lokalnih samouprava definišu u okviru zakona, ali i ustava zemalja potpisnica, kako bi se garantovalo pravo lokalnih organa vlasti na vršenje svojih nadležnosti. U samoj Povelji se na najdirektniji način promovisu principi subsidiarnosti i finansijske podrške za obavljanje nadležnosti koje vrši lokalna vlast.

Ipak, države potpisnice, iako se to preporučuje, nisu u obavezi da poštuju sve odredbe Povelje, već samo one najosnovnije, poput prava građana da direktno učestvuju u upravljanju lokalnim organima vlasti, pravo na autonomiju

¹ Vlada prihvatila Prvi sporazum o principima koji regulišu normalizaciju odnosa. <http://www.srbija.gov.rs/vesti/vest.php?id=188407>

u odlučivanju lokalne vlasti za pitanja iz njihovih nadležnosti, izbor lokalnih organa vlasti i predstavnika, postojanje administracije i finansijske podrške, pravo na sudsku zaštitu prilikom sukoba nadležnosti, kao i obaveza konsultovanja građana kada su u pitanju promene administrativnih granica opština. Očigledno je da je, zbog želje za što širom podrškom, došlo do ovakvog izbalansiranog zahteva da se samo ovi principi smatraju obaveznim.

Zakon o lokalnoj samoupravi PIS (u daljem ZLS) je usvojen 2008. godine i u sebe je inkorporirao rešenja koja su promovisana u Evropskoj povelji o lokalnoj samoupravi, Konvenciji o zaštiti nacionalnih manjina², Evropskoj povelji o regionalnim ili manjinskim jezicima³ i Evropskoj konvenciji o prekograničnoj saradnji teritorijalnih zajednica ili vlasti⁴.

U preambuli ovog zakona se ističe da cilj ovog zakona jeste da svojim rešenjima približi građanima proces donošenja odluka, ali i da omogućí suživot zajednica sa posebnim naglaskom na nevećinske zajednice, uz autonomnost u radu što je proklamovano principima subsidijarnosti i enumeracije.

Osnovna jedinica lokalne samouprave po ZLS je opština (čl. 4.1. ZLS). Organi opštine su Skupština opštine u kojoj je broj odbornika direktno proporcionalan broju stanovnika opštine (čl. 36 ZLS), kao najviši zakonodavni organ opštine, i gradonačelnik, kao izvršni organ opštine koji je nadležan za sprovođenje politike opštine, njeno predstavljanje odnosno delovanje u ime opštine (čl. 10 ZLS). Odbornike u skupštini opštine i gradonačelnika neposredno biraju građani na lokalnim izborima

U radu gradonačelniku pomažu direktori departmana ili odeljenja koje imenuje gradonačelnik na period od četiri godine (odnosno u trajanju mandata), a u okviru kojih funkcionišu odgovarajući odseci.

Politički i etnički sukobi na Kosovu i Metohiju su primorali da se, angažovanjem međunarodne zajednice Zakonom o lokalnoj samoupravi i Zakonom o administrativnim granicama opština (u daljem tekstu ZAGO) privremenih institucija samouprave u Prištini, formira deset opština sa većinskim srpskim stanovništvom, a njihove nadležnosti posebno definišu kako bi Srbi na Kosovu i Metohiji imali odgovarajuću pravno-političku autonomiju u odnosu na centralne organe vlasti, pre svega u okviru nadležnosti nad obrazovanjem (osnovnim, srednjim i visokim), zdravstvom (primarnim i sekundarnim), urbanim planiranjem i ekonomskim razvojem.

² Council of Europe, Convention for the Protection of National Minorities, 1998.

³ Council of Europe, European Charter for Regional or Minority languages, 1992.

⁴ Council of Europe, European Charter for Border and Cross-Border Regions, 1995.

PRAVNI POLOŽAJ I NADLEŽNOST OPŠTINE SEVERNA MITROVICA

U cilju sprovođenja procesa decentralizacije ZAGO je pravno definisao postojanje Opštine Severna Mitrovica, kao novoformirane opštine, a u skladu sa sveobuhvatnim planom za rešenje statusa Kosova i Metohije, međunarodnog posrednika Martija Ahtisarija.

Opštini Severna Mitrovica su poverene odgovarajuće nadležnosti kojima se garantuje posebnost, a u nekim segmentima i autonomnost ovih opština, tj. njihovo asimetrično predstavljanje u odnosu na druge opštine na Kosovu i Metohiji.

Opštine sa srpskom većinom na Kosovu i Metohiji su pravno definisane pravnim propisima PIS i u skladu sa Briselskim sporazumom, a pre svih ZLS, ZAGO i Zakonom o finansiranju lokalne samouprave (u daljem tekstu ZFLS).

Kada govorimo o nadležnostima Opštine Severna Mitrovica ZLS (čl. 16 ZLS PIS) definiše tri vrste nadležnosti.

1. Izvorne (čl. 17 ZLS PIS)

- a) lokalni ekonomski razvoj;
- b) urbano i ruralno planiranje;
- c) korišćenje i razvoj zemljišta;
- d) sprovođenje građevinskih propisa i standarda za kontrolu gradnje;
- e) zaštita životne sredine na lokalnom nivou;
- f) pružanje i održavanje javnih lokalnih službi i usluga, i infrastrukture: vodosnabdevanje, vodovod i kanalizacija, tretman otpadnih voda, upravljanje otpadom, održavanje lokalnih puteva, lokalni prevoz i šema lokalnog grejanja;
- g) reagovanje u vanrednim situacijama na lokalnom nivou;
- h) pružanje javnog predškolskog, osnovnog i srednjoškolskog obrazovanja, uključujući registraciju i licenciranje vaspitno-obrazovnih institucija, zapošljavanje, isplatu zarada i obuku instruktora i administratora za obrazovanje;
- i) unapređenje i zaštita ljudskih prava;
- j) pružanje javne primarne zdravstvene zaštite;
- k) pružanje porodičnih i drugih usluga socijalne zaštite, kao što su: briga o socijalno ugroženim licima, porodični smeštaj, briga o deci, briga o starim licima, uključujući registraciju i izdavanje dozvola za rad ovim centrima za brigu, zapošljavanje, isplatu zarada i obuku stručnih lica za socijalnu zaštitu;
- l) javno stanovanje;
- lj) javno zdravstvo;

- m) licenciranje javnih službi i objekata, uključujući i one koje se odnose na: zabavu, kulturne i slobodne aktivnosti, hranu, smeštaj, ulične prodavce, lokalni javni prevoz i taksi službu, lov i ribolov, restorane, motele, hotele itd.;
- n) davanje i menjanje naziva sporednih ulica, ulica i drugih javnih mesta;
- o) pružanje i održavanje javnih parkova i mesta;
- p) turizam;
- r) kulturne i slobodne aktivnosti;
- s) sva druga pitanja koja nisu zakonom izričito isključena iz nadležnosti opštine ili nisu u nadležnosti drugog organa.

2. Poverene (čl. 18. ZLS PIS)

- a) katastarska evidencija;
- b) registracija građana;
- c) registracija glasača i vođenje biračkog spiska;
- d) registracija poslovnih subjekata i izdavanje licenci;
- e) raspodela naknada socijalne pomoći (izuzev penzija); i
- f) zaštita šuma na teritoriji opštine u okviru ovlašćenja poverenih od strane centralne vlasti, uključujući izdavanje dozvola za seču šuma na osnovu propisa centralne vlasti.

3. Proširene (čl. 19. ZLS PIS)

- a) Pružanje sekundarne zdravstvene zaštite, uključujući registraciju i izdavanje licenci zdravstvenim ustanovama, zapošljavanje zdravstvenih radnika, isplatu i obuku zdravstvenih radnika i onih koji su zaposleni u upravi. (Ovo pravo se odnosi na Opštine Severna Mitrovica, Gračanica i Štrpce.)
- b) Ovlašćenje da ostvaruje odgovornosti u vezi sa poslovima iz oblasti kulture, uključujući zaštitu i unapređenje srpskog i drugog verskog i kulturnog nasleđa na teritoriji opštine, kao i da pružaju podršku lokalnim verskim zajednicama, u skladu sa odredbama zakona.
- c) Pravo da učestvuje u izboru komandira lokalne policijske stanice Severna Mitrovica, u skladu sa važećim Zakonom.
- d) Opština Severna Mitrovica je ovlašćena da obezbedi visoko obrazovanje, uključujući registraciju i izdavanje licenci obrazovnim ustanovama, zapošljavanje nastavnog kadra, isplatu plata i obuku nastavnog i administrativnog osoblja.

Kao jedan od elemenata autonomnosti Opštine Severna Mitrovica jeste i ubiranje carine i poreza na prelazima Brnjak i Jarinje, na severu Kosova i Me-tohije tj. sav novac koji se ubira od naplate poreza i carine za robu čiji je kupac

firma koja je registrovana na prostoru opština Zubin Potok, Severna Mitrovica, Leposavić i Zvečan, izdvaja se u poseban fond za razvoj severnih opština i raspolaganje ovim fondom je povereno posebnom telu koje čine jedan predstavnik Srba, jedan predstavnik Albanaca i jedan međunarodni predstavnik, član Evropske komisije na Kosovu i Metohiji (čl. 9.3. Zakona o budžetu PIS).

Organizacija rada

Rad organa lokalne samouprave na Kosovu i Metohiji je pravno definisan ZLS, Zakonom o civilnoj službi PIS (u daljem tekstu ZCS), statutima opština, uputstvima i pravilnicima Ministarstva za administraciju i lokalnu samoupravu PIS.

Organi opštine su Skupština opštine, kao najviši zakonodavni organ opštine čiji članovi se biraju neposredno na lokalnim izborima uz rodnu klauzulu kojom se promovise rodna ravnopravnost (svaki treći odbornik političkog subjekta mora biti ženskog pola) i gradonačelnik, koji se bira neposredno na lokalnim izborima kao izvršni organ opštine koji sprovodi politiku koju definišu Skupština opštine i odeljenja u opštinskoj upravi.

Broj odbornika Skupštine opštine je direktno proporcionalan broju stanovnika opštine tako da opština do 10.000 stanovnika ima 15 odbornika, a opština koja ima više od 100.000 stanovnika ima 41 odbornika (čl. 36 ZLS PIS). Mandat odbornika je 4 godine (čl. 37 ZLS PIS).

Skupštinom opštine predsedava predsedavajući skupštine koji se bira tajnim glasanjem iz redova odbornika prostom većinom od ukupnog broja odbornika (čl. 41 ZLS PIS).

U opštinama u kojima na poslednjem popisu ima više od 10 % pripadnika nevećinskih zajednica Skupština opštine mora imati zamenika predsedavajućeg za zajednice (čl. 54 ZLS PIS). On se imenuje iz redova odbornika nevećinskih zajednica, i to odbornik koji je na lokalnim izborima osvojio najviše glasova (čl. 54.2 ZLS PIS).

Sve Skupštine opštine imaju obavezu formiranja Komisije-odbora za politiku i finansije i Komisije-odbora za zajednice.

Odbor za politiku i finansije je nadležan za predlaganje budžeta opštine, učestvovanje u njegovoj izradi, usvajanje završnog računa, izveštavanje Skupštine opštine o finansijskom stanju opštine i sva pitanja koja se tiču finansiranja opštine i donošenja smernica za rad Skupštine opštine. Ovaj odbor mora odražavati sastav Skupštine opštine (čl. 51. i 52. ZLS). Odborom predsedava predsedavajući Skupštine opštine (čl. 52.1 ZLS).

Odbor za zajednice sačinjavaju odbornici i građani nevećinskih zajednica. Odbor je nadležan da obezbedi poštovanje prava nevećinskih zajednica na teri-

toriji opštine, kao i da promovise kulturni, verski i nacionalni identitet zajednica (čl. 53.2 ZLS).

Pored stalnih odbora Skupština opštine može da formira i savetodavne odbore iz odgovarajućih oblasti od interesa za uspešan rad Skupštine opštine.

Skupština opštine ima ovlašćenje da donosi statut opštine, pravilnik o radu opštine, opštinske uredbe i druge pravne akte (čl. 12. ZLS).

Gradonačelnik opštine se bira neposredno na lokalnim izborima. Nosilac je izvršne vlasti. U radu mu pomažu zamenici (ukoliko opština ima više od 10% stanovnika nevećinskih zajednica jedan zamenik mora biti iz redova nevećinske zajednice) i savetnici koje imenuje gradonačelnik, i čiji je mandat vezan za mandat gradonačelnika.

Izvršna vlast je podeljena na departmane tj. odeljenja, od kojih svako ima odgovarajuću oblast rada (odeljenje za finansije i budžet, odeljenje za evropske integracije, odeljenje za obrazovanje i sl.). U okviru odeljenja može biti više odseka. Odeljenjem upravlja direktor koga imenuje gradonačelnik na period koji je direktno vezan za mandat gradonačelnika.

Odnos Opštine Severna Mitrovica i Privremenih institucija samouprave u Prištini

Osnov za uspostavljanje opština se srpskom većinom na Kosovu i Metohiji jeste nastojanje da Srbi imaju zagarantovana prava u vidu određene autonomnosti u odnosu na centralne organe vlasti. Potpisivanjem Briselskog sporazuma kojim se definiše postojanje Zajednice srpskih opština, otišlo se korak dalje u ovom pitanju, u teorijskom delu, ali ne i praktičnom, jer Zajednica srpskih opština još uvek nije formirana, tj. nije ni započeto njeno formiranje. U praksi opštine egzistiraju na osnovu ZLS koji nije unapređen u skladu sa Briselskim sporazumom.

Privremene institucije samouprave u Prištini, iako su inkorporirale u ZLS PIS preporuke Evropske povelje o lokalnoj samoupravi, ipak su određenim zakonskim rešenjima zadržale pravo da utiču na rad lokalnih samouprava, pa tako i na rad Opštine Severna Mitrovica, što za posledicu ima smanjenje autonomnog položaja lokalnih samouprava, odnosno centralizam PIS.

Za kontrolu rada, poštovanje zakonitosti u procesu donošenja odluka i poštovanju prava nevećinskih zajednica zaduženo je Ministarstvo za administraciju i lokalnu samoupravu (u daljem tekstu MALS) PIS. Ovo ministarstvo mora biti uvek obavešteno o održavanju sednica skupštine opštine, kao i o svim odlukama koje opština donese. Odluke skupštine opštine stupaju na snagu tek kada ih MALS objavi na svom zvaničnom sajtu! A ukoliko su odluke nezakonite MALS može opštini vratiti taj akt sa savetom za njegovu izmenu u roku od

30 dana. Ukoliko se skupština ogлуši o taj zahtev MALS predaje sporni akt na odlučivanje Ustavnom sudu, a postoji i mogućnost raspuštanja skupštine, što je trenutno situacija sa opštinama na severu Kosova i Metohije.

Ukoliko opština želi da ostvari saradnju sa nekom opštinom ili institucijom van teritorije Kosova i Metohije, ona je dužna da obavesti MALS, i dostavi nacrt sporazuma (čl. 30.3 ZLS). Ukoliko MALS proceni da je sporazum u suprotnosti sa zakonom, može takav sporazum izmeniti ili poništiti.

Kada je u pitanju nadležnost za izbor komandira policijskih stanica u opštini Severna Mitrovica situacija nije kao što se deklarativno predstavlja. U realnosti opštine ne biraju komandira policijskih stanica na osnovu svojih odluka, već na osnovu liste podobnih kandidata koju sačinjava generalni direktor policije (čl. 43 Zakona o policiji⁵ PIS), oni predlažu dva kandidata, od kojih generalni direktor policije bira jednog kandidata.

Drugi tipičan primer smanjenje autonomnosti opština sa srpskom većinom na Kosovu i Metohiji jeste i definisanje finansiranja lokalnih samouprava gde se na primer predlogom budžeta za 2014. godinu opštinama sa srpskom većinom ne uplaćuju sredstva za investicije i podsticaj zapošljavanju, a i sam budžet je manji za 600.000 evra, iako je potrebno formirati sve organe opštine, nego što je budžet bio kada je njime upravljao privremeni organ u vidu Administrativne kancelarije, koja je imala svega 56 zaposlenih i nije pokrivala troškove za poverene i proširene nadležnosti.

Kao jedan od elemenata autonomnosti opština sa srpskom većinom na Kosovu i Metohiji je i definisanje njihovih opštinskih granica. Međutim, i u ovom slučaju centralne vlasti PIS su nastojale da svojim ZLS definišu da je promena i određivanje granica lokalnih samouprava u nadležnosti centralnih organa vlasti, uz konsultaciju građana te opštine, iako je čl. 5. Evropske povelje o lokalnoj samoupravi, na koju se ZLS PIS poziva, jasno definisano da pri promeni administrativnih granica opština treba organizovati i referendum u datoj opštini.

Namera PIS da politizuje pitanje administrativnih granica opština jasno se vidi na primeru Opštine Severna Mitrovica (pre 1999. postojala je jedinstvena opština Kosovska Mitrovica, a nakon sukoba je ova opština podeljena *de facto* i *de jure*, na dve opštine, Južnu Mitrovicu – gde većinu građana čine Albanci i Severnu Mitrovicu – gde većinu građana čine Srbi). Granice Opštine Severna Mitrovica su direktno prekrojene usvajanjem ZAGO, gde se, protivno planu Martija Ahtisarija (koji kao ratifikovani međunarodni dokument ima jaču pravnu snagu od zakona) katarska zona Suvi do, oduzima od Opštine Severna Mitrovica i dodeljuje opštini Južna Mitrovica. Da apsurd bude još veći, stanovnici katarske zone Suvi do su glasali na lokalnim izborima za izbor odbornika i gra-

⁵ Zakon o policiji PIS br. 04/I-076.

donačelnika u opštini Severna Mitrovica!? Cilj ovakvog pravnog nasilja je uvećanje broja glasova albanskim političkim predstavnicima u opštini Severna Mitrovica, jer su skoro svi stanovnici ove katastarske zone albanske nacionalnosti.

Imajući u vidu da je formiranje opština sa srpskom većinom urađeno sa namerom da se srpskom narodu omogući da ima odgovarajuću posebnost, a administrativne granice definisane po etničkim linijama, jasno se vidi namera da se politički umanjí pravo koje je definisala Evropska povelja o lokalnoj samoupravi.

Iako su se PIS obavezale da će u skladu sa Briselskim sporazumom izmeniti svoje zakone i smanjiti svoj uticaj na autonomnost opština sa srpskom većinom na Kosovu i Metohiji, to se do danas nije dogodilo, a opravdanje se nalazi ne u pravu već u politici.

MALS ima pravo da raspusti Skupštinu opštine i predloži smenu gradonačelnika Vladi PIS ako je opština nefunkcionalna, odnosno, ako:

1. ne uspe da izabere predsedavajućeg skupštine u roku od 30 dana od konstituisanja,
2. ne uspe da usvoji statut u roku od 60 dana od konstituisanja,
3. ne održi sednicu u roku od šest meseci, ili
4. ne usvoji budžet u zakonskom roku (čl. 50.2 ZLS).

Nadzorni organ i Opština Severna Mitrovica imaju pravo da, ukoliko smatraju da im je povređeno pravo odlučivanja, to pitanje iznesu pred viši sud koji je mesno nadležan za opštinu Severna Mitrovica.

ZAKLJUČAK

Pravni položaj Opštine Severna Mitrovica, kao jedine urbane sredine koju naseljavaju Srbi na Kosovu i Metohiji i koja je obrazovni, politički, administrativni, zdravstveni i kulturni centar Srba na prostoru Kosova i Metohije direktno je povezan sa političkim previranjima.

Manjkavost iskrenog poštovanja načela decentralizacije i neposrednog odlučivanja građana primetna je u zakonskim rešenjima koja neretko daju prednost centralnim institucijama i nadzornom Ministarstvu na štetu Opštine Severna Mitrovica. Štaviše, nastojanja albanskih političkih elita su očigledno usmerena na smanjenje i postojećih ovlašćenja opštine.

Prisustvo međunarodnih institucija na Kosovu i Metohiji, pre svih OEBS i Evropske komisije, koliko-toliko uspeva da ublaži nastojanja PIS da umanje autonomnost srpskih opština, što nije dugoročno rešenje jer pokazuje slabosti

sistema, koji samo govori o pravima srpskog naroda i delegiranju nadležnosti u procesu decentralizacije odlučivanja.

Na osnovu istorijskih neslaganja srpskog i albanskog naroda koje je kulminiralo sukobima 1998. i 1999. godine Opština Severna Mitrovica, i ostale opštine na severu Kosova i Metohije, uvek će nastojati da jačaju svoju autonomnost i štite je, što će naići na otpor kod centralnih organa vlasti, usled čega će politika opet biti iznad prava, što apsolutno nije primereno i što će biti izvor pravne nesigurnosti i političke i bezbednosne nestabilnosti u odnosima između opština sa srpskom većinom na Kosovu i Metohiji i centralnih organa PIS.

Želja PIS za uspostavljanjem funkcionalne opštine Severne Mitrovice se najbolje oslikava u činjenici da prethodne dve godine od održavanja lokalnih izbora, Opština Severna Mitrovica još uvek nije formirala sva opštinska odeljavanja, niti je rešila pitanje svojih prostorija. Osnovni razlog je nedostatak sredstava, koje su PIS dužne da uplate na račun Opštine Severna Mitrovica.

Jedini garant opstanka i normalnog funkcionisanja opštine Severne Mitrovice je kroz jedinstveno delovanje svih opština sa srpskom većinom na Kosovu i Metohiji, u sklopu Zajednice srpskih opština čije se formiranje očekuje do kraja 2016. godine.

LITERATURA

- Vlatković, M., *Pravo lokalne samouprave*, Banja Luka, 2008.
Dimitrijević, P., *Upravno pravo – opšti deo*, Niš, 2013.
Dimitrijević, P., *Sistem lokalne samouprave*, Niš, 2011.
Dimitrijević, P., *Evropski upravni prostor i regionalizacija, strah od decentralizacije, Moderna uprava*, Agencija za državnu upravu Republike Srpske, 2010, 154–161.
Dimitrijević, P., Lilić, S., Marković, M., *Upravno pravo*, Savremena administracija, Beograd, 2007.
Marković, R., *Ustavno pravo i političke insitucije*, Beograd, 2006.
Lilić, S., *Upravno pravo / Upravno procesno pravo*, Beograd, 2012.
Lončar, Z., *Upravno pravo*, Beograd, 2005.
Tomić, Z., *Opšte upravno pravo*, Beograd, 2009.

Propisi

- Convention for the Protection of National Minorities, Council of Europe, 1998.
European Charter for Border and Cross-Border Regions, Council of Europe, 1995.
European Charter of Local Self-Government, Council of Europe, 1985.
European Charter for Regional or Minority languages, Council of Europe, 1992.
Prvi sporazum o normalizaciji odnosa Beograda i Prištine usvojen od strane Vlade Srbije 22. aprila 2013. godine
Rezolucija Saveta bezbednosti Ujedinjenih nacija 1244 (1999).
Uredba Ministarstva za lokalnu samoupravu Privremenih institucija samouprave u Prištini o proceduri objavljivanja akata opštine i sticanja pravnog dejstva, br. 1/2013.

Zakon o administrativnim granicama opština Privremenih institucija samouprave u Prištini, br. 03/1-41.
Zakon o administrativnoj proceduri Privremenih institucija samouprave u Prištini, br. 02/1-28.
Zakon o lokalnoj samoupravi Privremenih institucija samouprave u Prištini, br. 03/1-40.
Zakon o lokalnoj samoupravi, Službeni glasnik RS, br. 129/2007.
Zakon o normalizaciji odnosa Privremenih institucija samouprave u Prištini, br. 04/1-199.
Zakon o policiji Privremenih institucija samouprave u Prištini, br. 04/1-076.
Zakon o finansijama lokalne samouprave Privremenih institucija samouprave u Prištini, br. 03/1-49.
Zakon o finansiranju lokalne samouprave, *Službeni glasnik RS*, br. 62/2006, 47/2011, 93/2012 i 99/2013.

Internet stranice

Vlada prihvatila Prvi sporazum o principima koji regulišu normalizaciju odnosa <http://www.srbija.gov.rs/vesti/vest.php?id=188407>.
Rezolucija 1244 Saveta bezbednosti Ujedinjenih nacija, <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N99/172/89/PDF/N9917289.pdf?OpenElement>.
Sveobuhvatan predlog za rešenje statusa Kosova, http://www.unosek.org/docref/Comprehensive_proposal_-_Sveobuhvatan_predlog_-_serbian_final.pdf.

LEGAL STATUS OF NORTH MITROVICA MUNICIPALITY

Igor Simić, PhD student in Law

University of Pristina with temporary seat in Kosovska Mitrovica

S u m m a r y

In this paper the author deals with the topic which has not yet been analyzed by the public. The legal status of the North Mitrovica Municipality, which is the result of the Brussels Agreement between Belgrade and Pristina and exists within the system of Provisional Institutions of Self-Government in Pristina, is an issue which carries legal and political implications important to understand the process of integration and legal status of Serbs on Kosovo and Metohija.

The paper thoroughly encompasses topics such as competences and manners of organizing the functioning of the North Mitrovica Municipality, asymmetry in relation to the remaining municipalities in Kosovo and Metohia, as well as the relation with the Provisional Institutions of Self-Government in Pristina and the North Mitrovica Municipality in relation to its uniqueness and autonomy, with special emphasis on international documents which define the status of the local government, such as the European Charter of Local Self-Government.

In the conclusion, the author emphasizes the problems in achieving the competences of North Mitrovica Municipality in relation to the political context in which it exists.

Keywords: local self-government, autonomy, competences, asymmetric representation, Brussels Agreement

**СА СЕДНИЦЕ УПРАВНОГ ОДБОРА
одржане 19. 02. 2015. године**

1. ГРБИЋ СЛОБОДАН, дипломирани правник, рођен 05. 02. 1988. године УПИСУЈЕ СЕ 24. 02. 2016. године у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине, са седиштем адвокатске канцеларије у Новом Саду, Ловћенска 4.

– БРИШЕ СЕ из Именика адвокатских приправника ГРБИЋ СЛОБОДАН, адвокатски приправник код Грбић Младена, адвоката у Руми, са даном 23. 02. 2016. године због уписа у Именик адвоката ове Коморе.

2. ЈОВАНОВИЋ СРЂАН, дипломирани правник, рођен 28. 02. 1984. године УПИСУЈЕ СЕ 19. 02. 2016. године у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине, са седиштем адвокатске канцеларије у Руми, ЈНА 192.

– БРИШЕ СЕ из Именика адвокатских приправника ЈОВАНОВИЋ СРЂАН, адвокатски приправник код Коцан Биљане, адвоката у Руми, са даном 18. 02. 2016. године због уписа у Именик адвоката ове Коморе.

3. АЛЕКСИЋ ЈОВАНА, дипломирани правник, рођена 13. 05. 1984. године УПИСУЈЕ СЕ 19. 02. 2016. године у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине, са седиштем адвокатске канцеларије у Новом Саду, Максима Горког 2.

4. ВУКИЋЕВИЋ НЕДА, дипломирани правник, рођена 10. 09. 1981. године УПИСУЈЕ СЕ 19. 02. 2016. године у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине, са седиштем адвокатске канцеларије у Новом Саду, Булевар ослобођења 76а/III.

5. ТРНИНИЋ ДУШАН, дипломирани правник, рођен 04. 05. 1982. године УПИСУЈЕ СЕ 19. 02. 2016. године у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине, са седиштем адвокатске канцеларије у Новом Саду, Ћирпанова 1.

6. ПЈЕВАЧ ДУШКО, дипломирани правник, рођен 15. 06. 1986. године УПИСУЈЕ СЕ 19. 02. 2016. године у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине, са седиштем адвокатске канцеларије у Новом Саду, Јанка Чмелика 20А, стан 24.

7. КРСТИЋ НИКОЛА, дипломирани правник, рођен 22. 08. 1986. године УПИСУЈЕ СЕ 19. 02. 2016. године у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине, са седиштем адвокатске канцеларије у Новом Саду, Темеринска 89.

8. ПЕТРОВИЋ МИЛАН, дипломирани правник, рођен 28. 10. 1986. године УПИСУЈЕ СЕ 19. 02. 2016. године у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине, са седиштем адвокатске канцеларије у Новом Саду, Стевана Брановачког 6.

9. ГОЛУБОВИЋ Ђ. МИОДРАГ, дипломирани правник, рођен 26. 04. 1967. године УПИСУЈЕ СЕ 19. 02. 2016. године у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине, са седиштем адвокатске канцеларије у Новом Саду, Булевар ослобођења 92.

10. СУНАЈКО МАРИЈАНА, дипломирани правник, рођена 15. 02. 1987. године УПИСУЈЕ СЕ 19. 02. 2016. године у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине, са седиштем адвокатске канцеларије у Сремској Каменици, Војводе Путника 30.

11. КОСАНОВИЋ СТЕВАН, дипломирани правник, рођен 10. 07. 1983. године УПИСУЈЕ СЕ 19. 02. 2016. године у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине, са седиштем адвокатске канцеларије у Бечеју, Данила Киша 1.

12. ЖИКИЋ ЈЕЛЕНА, дипломирани правник, рођена 05. 09. 1981. године УПИСУЈЕ СЕ 19. 02. 2016. године у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине, са седиштем адвокатске канцеларије у Бечеју, Трг ослобођења 3.

13. ПЕШУТ МАЈА, дипломирани правник, рођена 18. 03. 1983. године УПИСУЈЕ СЕ 19. 02. 2016. године у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине, са седиштем адвокатске канцеларије у Кљајићеву, Милисави Дакића 5.

14. ГАК ВЛАДИМИР, дипломирани правник, рођен 26. 06. 1981. године УПИСУЈЕ СЕ 19. 02. 2016. године у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине, са седиштем адвокатске канцеларије у Инђији, Новосадска 2, Тржни центар Слобода 1/20.

15. ЕРДЕГ НАЂ ЖУЖАНА, дипломирани правник, рођена 27. 01. 1961. године УПИСУЈЕ СЕ 01. 03. 2016. године у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине, са седиштем адвокатске канцеларије у Кањижи, Главна 5 – приземље/улаз 1.

16. УПИСУЈЕ СЕ у Именик адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду КНЕЖЕВИЋ МИЛИЦА, рођена 16. 11. 1992. године, на адвокатско-приправничку вежбу код Качар Среге, адвоката у Новом Саду, дана 22. 02. 2016. године, у трајању од две године.

17. УПИСУЈЕ се у Именик адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду ТУФЕГЦИЋ МИЛИЦА, рођена 16. 11. 1992. године, на адвокатско-приправничку вежбу код Гуцуња Милана, адвоката у Новом Саду, дана 22. 02. 2016. године, у трајању од две године.

18. УПИСУЈЕ СЕ у Именик адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду ЂОРЂИЋ НИКОЛИНА, рођена 29. 11. 1990. године, на адвокатско-приправничку вежбу код Гаврић Чуквас Славенке, адвоката у Новом Саду, дана 22. 02. 2016. године, у трајању од две године.

19. УПИСУЈЕ СЕ у Именик адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду ЉУБЕНОВИЋ КРИСТИНА, рођена 03. 05. 1989. године, на адвокатско-приправничку вежбу код Савин Соње, адвоката у Новом Саду, дана 22. 02. 2016. године, у трајању од две године.

20. УПИСУЈЕ СЕ у Именик адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду БАРОШ МИЛАН, рођен 07. 07. 1990. године, на адвокатско-приправничку вежбу код Барош Борислава, адвоката у Новом Саду, дана 22. 02. 2016. године, у трајању од две године.

21. УПИСУЈЕ СЕ у Именик адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду ПЕТРОНИЈЕВИЋ ДРАГАН, рођен 02. 07. 1990. године, на адвокатско-приправничку вежбу код Гуцуња Милана, адвоката у Новом Саду, дана 22. 02. 2016. године, у трајању од две године.

22. УПИСУЈЕ СЕ у Именик адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду РОВЧАНИН ВУКАШИН, рођен 29. 06. 1986. године, на адвокатско-приправничку вежбу код Алексић др Немање, адвоката у Новом Саду, дана 22. 02. 2016. године, у трајању од две године.

23. УПИСУЈЕ СЕ у Именик адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду КОВАЧЕВИЋ НЕМАЊА, рођен 16. 02. 1989. године, на адвокатско-приправничку вежбу код Гуцуња Милана, адвоката у Новом Саду, дана 22. 02. 2016. године, у трајању од две године.

24. УПИСУЈЕ СЕ у Именик адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду ДИМИТРИЈЕВИЋ НИКОЛА, рођен 07. 11. 1983. године, на адвокатско-приправничку вежбу код Карановић Милице, адвоката у Новом Саду, дана 22. 02. 2016. године, у трајању од две године.

25. УПИСУЈЕ СЕ у Именик адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду РАДОЈЧИЋ СТЕФАН, рођен 21. 01. 1992. године, на адвокатско-приправничку вежбу код Просеница Срђана, адвоката у Новом Саду, дана 22. 02. 2016. године, у трајању од две године.

26. УПИСУЈЕ СЕ у Именик адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду КОЗОМАРА ДРАГАН, рођен 31. 12. 1988. године, на адвокатско-приправничку вежбу код Којић Славке, адвоката у Темерину, дана 23. 02. 2016. године, у трајању од две године.

27. УПИСУЈЕ СЕ у Именик адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду ЈЕЧАНСКИ РЕНАТА, рођена 23. 11. 1989. године, на адвокатско-приправничку вежбу код Злоколица Слободана, адвоката у Бечеју, дана 23. 02. 2016. године, у трајању од две године.

28. УПИСУЈЕ СЕ у Именик адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду ЉУБИШИЋ НИНА, рођена 22. 08. 1991. године, на адвокатско-приправничку вежбу код Јовановић Зорана, адвоката у Старој Пазови, дана 23. 02. 2016. године, у трајању од две године.

29. УПИСУЈЕ СЕ у Именик адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду ЦВЕТИНОВИЋ ТАТЈАНА, рођена 15. 04. 1991. године, на адвокатско-приправничку вежбу код Чичовачки Бранка, адвоката у Сомбору, дана 23. 02. 2016. године, у трајању од две године.

30. УПИСУЈЕ СЕ у Именик адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду МАЦАРЕВ ВАРГА БИЉАНА, рођена 11. 10. 1973. године, на адвокатско-приправничку вежбу код Јоксовић Марије, адвоката у Кули, дана 23. 02. 2016. године, у трајању од две године.

31. УПИСУЈЕ се у Именик адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду ЈЕКИЋ ТАМАРА, рођена 01. 10. 1991. године, на адвокатско-приправничку вежбу код Јаковљевић Стевана, адвоката у Панчеву, дана 23. 02. 2016. године, у трајању од две године.

32. УПИСУЈЕ СЕ у Именик адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду МАТЕЈИЋ ИЛИЈА, рођен 23. 01. 1991. године, на адвокатско-приправничку вежбу код Матејић Живојина, адвоката у Црепаји, дана 23. 02. 2016. године, у трајању од две године.

33. УПИСУЈЕ СЕ у Именик адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду СТОЈШИЋ СТЕФАН, рођен 09. 06. 1992. године, на адвокатско-приправничку вежбу код Стојшић Живанке, адвоката у Ковину, дана 23. 02. 2016. године, у трајању од две године.

34. УПИСУЈЕ СЕ у Именик адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду КАПОР СТРАХИЊА, рођен 30. 04. 1987. године, на адвокатско-приправничку вежбу код Кереша Кристијана, адвоката у Зрењанину, дана 23. 02. 2016. године, у трајању од две године.

35. УПИСУЈЕ СЕ у Именик адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду КУЛИЦАН САРА, рођена 23. 08. 1989. године, на адвокатско-приправничку вежбу код Кулићан Милице, адвоката у Кикинди, дана 23. 02. 2016. године, у трајању од две године.

36. БРИШЕ СЕ из Именика адвоката Адвокатске коморе Војводине ДОРИЋ ЖАРКО, адвокат у Новом Саду са даном 31. 01. 2016. године, ради пензионисања.

– Именовани задржава чланство у Посмртном фонду Адвокатске коморе Војводине.

– Дорић Милина, адвокат у Новом Саду, поставља се за преузиматеља адвокатске канцеларије.

37. БРИШЕ СЕ из Именика адвоката Адвокатске коморе Војводине СТОЈШИЊ МИЛОШ, адвокат у Новом Саду са даном 10. 02. 2016. године, на лични захтев.

– Радовић Марко, адвокат у Новом Саду, поставља се за преузиматеља адвокатске канцеларије.

38. БРИШЕ СЕ из Именика адвоката Адвокатске коморе Војводине ДОБРИЋ НЕНАД, адвокат у Суботици са даном 31. 01. 2016. године, ради пензионисања.

– Именовани задржава чланство у Посмртном фонду Адвокатске коморе Војводине.

– Клиска Душан, адвокат у Суботици, поставља се за преузиматеља адвокатске канцеларије.

39. БРИШЕ СЕ из Именика адвоката Адвокатске коморе Војводине ХОРВАТ ИШТВАН, адвокат у Суботици са даном 19. 02. 2016. године, на лични захтев.

– Именовани задржава чланство у Посмртном фонду Адвокатске коморе Војводине.

– Жожа Ласло, адвокат у Суботици, поставља се за преузиматеља адвокатске канцеларије.

40. БРИШЕ СЕ из Именика адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине КОВАЧЕВИЋ ГОРДАНА, адвокатски приправник у Новом Саду, на адвокатско-приправничкој вежби код Карановић Милице, адвоката у Новом Саду, са даном 10. 01. 2016. године.

41. БРИШЕ СЕ из Именика адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине СТАМЕНКОВИЋ АЛЕКСАНДРА, адвокатски приправник у Новом Саду, на адвокатско-приправничкој вежби код Комароми Ане, адвоката у Новом Саду, са даном 10. 02. 2016. године.

42. БРИШЕ СЕ из Именика адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине ПИСАРИЋ ВАЊА, адвокатски приправник у Новом Саду, на адвокатско-приправничкој вежби код Карановић Милице, адвоката у Новом Саду, са даном 27. 01. 2016. године.

43. БРИШЕ СЕ из Именика адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине РАДОВАНОВИЋ БИЉАНА, адвокатски приправник у Новом Саду, на адвокатско-приправничкој вежби код Комароми Ане, адвоката у Новом Саду, са даном 29. 01. 2016. године.

44. БРИШЕ СЕ из Именика адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине БИРМАНЧЕВИЋ БОЈАН, адвокатски приправник у Новом Саду, на адвокатско-приправничкој вежби код Вла Богдана, адвоката у Новом Саду, са даном 10. 02. 2016. године.

45. БРИШЕ СЕ из Именика адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине ПЕТРОВИЋ ДАНИЈЕЛ, адвокатски приправник у Новом Саду, на адвокатско-приправничкој вежби код Димитријевић Ђорђа, адвоката у Новом Саду, са даном 01. 02. 2016. године.

46. БРИШЕ СЕ из Именика адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине ВОЈНОВИЋ ДУШАН, адвокатски приправник у Новом Саду, на адвокатско-приправничкој вежби код Михајловић Мирјане, адвоката у Новом Саду, са даном 01. 02. 2016. године.

47. БРИШЕ СЕ из Именика адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине ВЛАЈКОВИЋ ЈОВАНКА, адвокатски приправник у Новом Саду, на адвокатско-приправничкој вежби код Михајловић Мирјане, адвоката у Новом Саду, са даном 01. 02. 2016. године.

48. БРИШЕ СЕ из Именика адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине ЋАТИЋ ВЕДРАНА, адвокатски приправник у Панчеву, на адвокатско-приправничкој вежби код Бабић Вишекруна Љиљане, адвоката у Панчеву, са даном 01. 02. 2016. године.

49. БРИШЕ СЕ из Именика адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине МИСИРКИЋ РАДОВАН, адвокатски приправник у Новом Саду, на адвокатско-приправничкој вежби код Томић Јовановић мр Мирјане, адвоката у Новом Саду, са даном 13. 01. 2016. године.

50. БРИШЕ СЕ из Именика адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине ОБРАДОВИЋ ЖЕЉКА, адвокатски приправник у Инђији, на адвокатско-приправничкој вежби код Филиповић Драгане, адвоката у Инђији, са даном 31. 12. 2015. године.

51. БРИШЕ СЕ из Именика адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине ХОДАК ИВАНА, адвокатски приправник у Шиду, на адвокатско-приправничкој вежби код Павловић Гордане, адвоката у Шиду, са даном 31. 01. 2016. године.

52. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да НИКОЛИЋ МАТУЛИН СВЕТЛАНИ, адвокату у Новом Саду, привремено престаје право на обављање адвокатуре због породилског одсуства и одсуства ради неге детета, од 01. 02. 2016. године до 30. 01. 2017. године.

– Јовичић Сандра, адвокат у Новом Саду, одређује се за привременог заменика.

53. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да је ЂУРЂЕВ МАЈА, адвокат у Новом Саду, наставила са радом дана 01. 02. 2016. године, након што јој је привремено било престало право на бављење адвокатуром због именована на јавну функцију.

– Ђурђевић Душан, адвокат у Темерину, разрешава се дужности привременог заменика.

54. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да је МИЛЕНКОВИЋ МАРИНА, адвокат у Зрењанину, наставила са радом дана 25. 01. 2016. године, након што јој је привремено било престало право на бављење адвокатуром због боловања.

– Даријевић Вићентије, адвокат у Зрењанину, разрешава се дужности привременог заменика.

55. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да је Симовић Наташа, адвокат у Новом Саду, променила презиме, које сада гласи Симовић Датукашвили.

56. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да је Милић Јелена, адвокат у Иригу, променила презиме, које сада гласи Фриндик.

57. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да је Савин Душанка, адвокат у Руми, променила презиме, које сада гласи Беретић.

58. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да је МИЉЕШИЋ АНДРЕЈ, адвокатски приправник у Вајској, прекинуо адвокатско-приправничку вежбу код Зарупски Ромеа, адвоката у Вајској дана 21. 01. 2016. године, те да исту наставља код Бјелановић Велимира, адвоката у Новом Саду, дана 22. 01. 2016. године.

59. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да је КОРДИЋ БОРИС, адвокатски приправник у Новом Саду, прекинуо адвокатско-приправничку вежбу код Јовичић Сандре, адвоката у Новом Саду дана 01. 02. 2016. године, те да исту наставља код Алексић др Немање, адвоката у Новом Саду, дана 02. 02. 2016. године.

60. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да је МИЛУТИНОВИЋ БРАНКО, адвокатски приправник у Новом Саду, прекинуо адвокатско-приправничку вежбу код Комароми Ане, адвоката у Новом Саду дана 02. 02. 2016. године, те да исту наставља код Савин Соње, адвоката у Новом Саду, дана 03. 02. 2016. године.

61. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да је ЋИРИЋ ПАВЛЕ, адвокатски приправник у Новом Саду, прекинуо адвокатско-приправничку вежбу код Гуцуња Милана, адвоката у Новом Саду дана 05. 02. 2016. године, те да исту наставља код Вла Богдана, адвоката у Новом Саду, дана 06. 02. 2016. године.

62. Узима се на знање да је СУВАЏИЋ ЈЕЛЕНА, адвокатски приправник у Новом Саду, прекинула адвокатско-приправничку вежбу код Кубиће др Јанка, адвоката у Новом Саду дана 19. 01. 2016. године, те да исту наставља код Суботин Милана, адвоката у Новом Саду, дана 20. 01. 2016. године.

63. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да је ПАВЛОВИЋ МАЈА, адвокатски приправник у Новом Саду, прекинула адвокатско-приправничку вежбу код Николић Матулин Светлане, адвоката у Новом Саду дана 28. 01. 2016. године, те да исту наставља код Јовичић Сандре, адвоката у Новом Саду, дана 29. 01. 2016. године.

64. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да је МИЋУНОВИЋ ТАМАРА, адвокатски приправник у Новом Саду, прекинула адвокатско-приправничку вежбу код Комароми Ане, адвоката у Новом Саду дана 01. 02. 2016. године, те да исту наставља код Карановић Милице, адвоката у Новом Саду, дана 02. 02. 2016. године.

65. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да је АНДРИЋ БРАНКА, адвокатски приправник у Новом Саду, прекинула адвокатско-приправничку вежбу код Комароми Ане, адвоката у Новом Саду дана 02. 02. 2016. године, те да исту наставља код Карановић Милице, адвоката у Новом Саду, дана 03. 02. 2016. године.

66. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да је ВУЧЕНОВИЋ АЊА, адвокатски приправник у Новом Саду, прекинула адвокатско-приправничку вежбу код Рајачић Јелене, адвоката у Новом Саду дана 09. 02. 2016. године, те да исту наставља код Бацковић Зоране, адвоката у Новом Саду, дана 10. 02. 2016. године.

67. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да је АНЂЕЛИЋ НАТАЛИЈА, адвокатски приправник у Новом Саду, прекинула адвокатско-приправничку вежбу код Савин Соње, адвоката у Новом Саду дана 31. 01. 2016. године, те да исту наставља код Анђелић Даринке, адвоката у Чангавиру, дана 01. 02. 2016. године.

68. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да је ЂУРЂЕВ МАЈА, адвокат у Новом Саду, преселила седиште адвокатске канцеларије у Темерин, Новосадска 357, почев од 01. 02. 2016. године.

69. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да је ЗАРУПСКИ РОМЕО, адвокат у Вајској, преселио седиште адвокатске канцеларије у Бач, Трг Зорана Ђинђића 5А, почев од 01. 02. 2016. године.

70. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да је ГОСТОВИЋ ИЛИЈА, адвокат у Новом Саду, преселио своју адвокатску канцеларију на адресу Сремска 5/III, стан 14, почев од 04. 02. 2016. године.

71. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да је СРЂАНОВ МИЛОШ, адвокат у Новом Саду, преселио своју адвокатску канцеларију на адресу Сремска 5/III, стан 14, почев од 04. 02. 2016. године.

72. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да је АЛАНОВИЋ МИЛАН, адвокат у Новом Саду, преселио своју адвокатску канцеларију на адресу Ласла Гала 30/5, почев од 01. 02. 2016. године.

73. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да је СУВАЧАР САНДА, адвокат у Новом Саду, преселила своју адвокатску канцеларију на адресу Сремска 5/III, стан 14, почев од 01. 02. 2016. године.

74. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да је ГОСТОВИЋ СОМБОРАЦ ДРАГИЦА, адвокат у Новом Саду, преселила своју адвокатску канцеларију на адресу Сремска 5/III, стан 14, почев од 01. 02. 2016. године.

75. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да је СИМОВИЋ ДАТУКАШВИЛИ НАТАША, адвокат у Новом Саду, преселила своју адвокатску канцеларију на адресу Светојованска 13/II, почев од 01. 02. 2016. године.

76. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да је РУЖИЧИЋ РАСТКО, адвокат у Новом Саду, преселио своју адвокатску канцеларију на адресу Валентина Водника 10, улаз 1, стан 10, почев од 01. 02. 2016. године.

77. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да је ПЕКИЋ МАРКО, адвокат у Новом Саду, преселио своју адвокатску канцеларију на адресу Максима Горког 50, 2. улаз, почев од 08. 02. 2016. године.

78. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да је УНКОВИЋ МИЛАН, адвокат у Новом Саду, преселио своју адвокатску канцеларију на адресу Максима Горког 50, почев од 08. 02. 2016. године.

79. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да је РАДОВАНОВИЋ БРАНИМИР, адвокат у Новом Саду, преселио своју адвокатску канцеларију на адресу Ћирпанова 1, почев од 12. 02. 2016. године.

80. УЗИМА СЕ НА ЗНАЊЕ да је КУНИЋ МИОДРАГ, адвокат у Суботици, преселио своју адвокатску канцеларију на адресу Павла Штоса 15/I, почев од 10. 02. 2016. године.

Уређивачки одбор *Гласника* моли сараднике да текстове за објављивање достављају уз уважавање следећих сугестија:

- примерак рада доставити одштампан и потписан;
- по могућности, доставити рад и електронском поштом (*panonija@eunet.rs*) или на дискети;
- фусноте писати у дну одговарајуће странице;
- у библиографским подацима за књиге уз уобичајене податке обавезно навести и издавача;
- уз чланке доставити резиме и кључне речи;
- пожељно је доставити и превод резимеа на енглески, немачки или француски језик.

ГЛАСНИК
АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ ВОЈВОДИНЕ

Излази 12 пута годишње
у месечним свескама.

Оснивач, власник и издавач: Адвокатска комора Војводине.
Годишња претплата: за земљу 10.000,00 дин.,
за иностранство 110 евра.
(Текући рачун број 340-1482-43 са знаком „за Гласник“)

Овај број је закључен 31. марта 2016. године.

Тираж: 2.000 примерака

Према мишљењу Секретаријата за информације
Републике Србије бр. 413-01-412/91-01
од 11. априла 1991. године на ову публикацију плаћа се
основни порез на промет по Тарифном броју 8. став 1. тачка 1.
алинеја 10. Тарифе основног пореза на промет.

Компјутерски слог: *Тајјана Божић*, Нови Сад

Штампа: OFFSET PRINT, Нови Сад
2016.